

Βα

ΤΟΥ

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Ἡ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΛΕΙΣΤΩΝ ΑΠΟΚΡΥΨΩΝ

ΤΗΣ

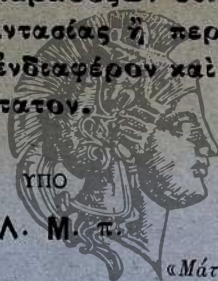
ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Περιγραφή παραδόξων ἐθίμων.

Λύσεις πάσης φαντασίας ἢ περιεργίας.

Ἄγνωστα λίαν ἐνδιαφέρον καὶ περιεργό-
τατον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ὑπο

Ι. Α. Μ. Π.

«Μάτην φυλάττης τὸν
τάφορ κοροτωδία»

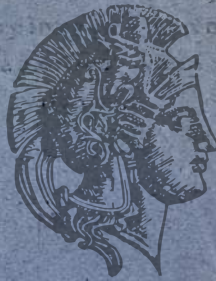
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1900

3297

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ba

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

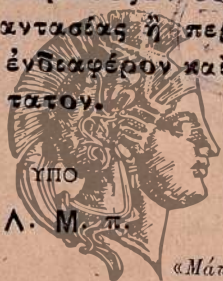
Ἡ

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΠΛΕΙΣΤΩΝ ΑΠΟΚΡΥΦΩΝ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Περιγραφή παραδόξων ἐθίμων.
Λύσις πάσης φαντασίας ἢ περιεργίας.
Ἀνάγνωσμα λίαν ἐνδιαφέρον καὶ περιεργό-
τατον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΥΠΟ

Ι. Λ. Μ. π.

Μάτην φιλίας τῆς
τάφου κουστα...

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1900

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

II

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΠΑΡΕΣΤΩΝ ΑΠΟΚΡΥΦΤΩΝ

ΤΗΣ

ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ανατολική Παλαιά Διαθήκη
Ανατολική Παλαιά Διαθήκη
Ανατολική Παλαιά Διαθήκη

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1900

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πρόλογος.—Τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.—Αἱ Ἀττικαὶ ἐφημερίδες.—Τὰ σχέδια τῶν τούρκων.—Αἱ ματαιωθεῖσαι σφαγαί.—Οἱ φόβοι τῶν χριστιανῶν.—Ὁ στρατός.—Ὁ βαρβαρισμὸς τῶν τούρκων ἐξιωματικῶν.—Τὰ ἐπεισόδια.—Αἱ κωμικαὶ σκηναί.—Οἱ λιποτακτοῦντες στρατιῶται διὰ τὸν φόβον τῶν Ἑλλήνων.—Αἱ ἀθλιότητες τῶν ἑβραίων.—Ἡ τιμωρία αὐτῶν.—Ἡ ἀστυνομία καὶ οἱ φυλῆδιοι.—Τὰ δεινοπαθήματα τῶν ὀδοιπορῶντων.—Τὰ δερβένια.—Οἱ ἀγάδες ἢ σατράπαι.—Οἱ τεσπερέδες.—Τὸ πρόστιμον.—Αἱ προλήψεις τῶν τούρκων.—Αἱ περιπέτεται τῶν σιδηροδρόμων.—Οἱ διαμελιζόμενοι τούρκοι.—Τὰ βάρβαρα ἔθη.—Ἡ προπαισιγή.—Τὸ Ραμαζάνιον.—Τὸ τζαμί.—Οἱ πίπτοντες μινारेδες.—Ὁ Σταυρός.—Οἱ ντεντέδες ἢ οἱ δῆθεν ἅγιοι τῶν τούρκων.—Οἱ χατζῆδες.—Αἱ μεταξὺ χριστιανῶν καὶ τούρκων σχέσεις καὶ ληψοδοσίαι.—Τὰ παζάρια.—Οἱ ἀπατόμενοι τούρκοι.—Ὁ βίος τῶν ἀγροίκων τούρκων.—Ἡ ἐνδυμασία.—Τὰ παθήματα τῶν ταγκαλάκιδων.—Ὁ τρόπος τῆς συνδιαλέξεως τοῦ τούρκου μετὰ τοῦ ξένου.—Αἱ ἀρχαιότητες.—Οἱ αὐτοκατηγορούμενοι τούρκοι.—Αἱ ἀπειλαί.—Αἱ ληστεῖαι καὶ δολοφονίαι.—Τὰ χαρέμια ἢ αἱ γυναῖκες ἐν γένει.—Τὰ μυστήρια.—Μία ὑψηλὴ ἐπίσκεψις.—Οἱ γάμοι καὶ αἱ κηδεῖαι παρὰ τοῖς τούρκοις.—Ἡ χρῆσις τοῦ Σταυροῦ.—Ἡ παράδοξος εὐλάβεια τῶν τουρκισσῶν.—Αἱ ταραχαί, αἱ περιπλανήσεις, αἱ τιμωρία, καὶ αἱ ἐκλιπαρήσεις τῶν προσφύγων τουρκοκρητῶν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρὸς τὸν ἀναγνώστην,

Τὸ παρὸν ἔργον ἀποτελεσθήσεται ἐξ 7 ἢ 8 φυλλαδίων. Συγιστῶμεν τῷ ἀγοράζοντι ἕνα κρατῆση συνέχειαν ὄλων τῶν φυλλαδίων, διότι τὸ περιεγύατον τοῦτο ἀνάγνωσμα ὅπερ θὰ ἐφέλκῃσῃ τὴν περιέργιαν καὶ τοῦ πλέον ἀδιαφόρου, πρέπει νὰ ἀναγνώσθῃ ὅλον. Ἄς μὴ ἀμφιβάλλῃ δε οὐδεὶς περὶ οὐδενός, διότι ἅπαντα εἶνε καθαρὰ ἀλήθειαι.

Ο ΠΟΝΗΣΙΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αί περιοδεῖται ἂν ἔχωσι τὰς περιπετείας καὶ τοὺς κινδύνους τῶν, δὲν στεροῦνται ὅμως καὶ τῶν θελητήρων καὶ ἡδονῶν τῶν. Διότι νομίζω, ὅτι οὐδὲν ἄλλο τέρπει τὸν ἄνθρωπον, ὅσον ἢ κατὰ πρῶτην φοράν ἐπίσκεψις τόπου τινός καὶ μάλιστα, ὅταν ὁ περιοδεύων ἔχει σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ περιεργασθῆ καὶ ἀπολαύσῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐρεξεώς του.

Ἐγὼ δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν περιοδεύων ἀνά τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν προσφιλεῖ παντὸς ἀρχαιολόγου καὶ περιηγητοῦ ταύτην χώραν, ἐν ἧ σὺν ταῖς ἀπολαύσεσιν ἡ τύχη μοι ἐπεφύλαττε νὰ δοκιμάσω πολλὰς περιπετείας, ἐνίοτε δὲ καὶ νὰ ῥιψοκινδυνεύω χάριν τῶν ποικίλων μελετῶν μου, γνωρίζω καὶ αἰσθάνομαι ἀκόμη τὴν ἐκ τῆς ἐξετάσεως διαφόρων ἀντικειμένων προσγενομένην μοι ἡδονήν. Μία ἀπὸ τὰς μελέτας εἶνε καὶ τὰ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ἅτινα φέρω εἰς φῶς, διότι νομίζω ὅτι εἶνε ἀδίκον νὰ μένωσιν ἄγνωστα τόσα

ἀξιοσημείωτα πράγματα, ἅτινα εἶνε λίαν ἐνδιαφέροντα διὰ πάντα Ἑλληνα. Δυστυχῶς, ἕνεκα τῆς ἐν Ἀνατολῇ τουρκοφοβίας λησμονοῦνται σπουδαῖα πράγματα, διότι οὐδεὶς ποτε τολμᾷ νὰ δημοσιεύσῃ τι φοβούμενος τὰς τρομεράς τῆς λογοκρισίας ἀποφάσεις καὶ καταδιώξεις. Αἱ ἄδικοι καὶ τυφλαὶ τῶν τούρκων προλήψεις, ὡς γνωστόν, κρατοῦσι τὸν ἐν Ἀνατολῇ τύπον ἐν μεγάλῳ περιορισμῷ, ὥστε ὁ λαὸς ἀποφεύγει τὴν ἀνάγνωσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ αὐτῶν τολμῶ εἰπεῖν τῶν ἐν Συμῶν ἐχθιδομένων ἐλληνικῶν ἐφημερίδων καὶ βιβλίων. Ἀλλ' ὅταν ἐλληνικόν τι φύλλον διαφύγῃ τὰ ὄργανα τῆς λογοκρισίας παρατηρεῖται προθυμία πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν. Ὅποιων δὲ κακῶν πρόξενος ἀποβαίνουσιν αἱ ἀξιώσεις καὶ οἱ νόμοι τῆς ἐν Ἀνατολῇ λογοκρισίας γνωρίζει πᾶς φιλόμουσος.

Οἱ ἐν Τουρκίᾳ ἀρμόδιοι, διὰ τοῦ μεγάλου τούτου περιορισμοῦ τοῦ τύπου καλύπτουσι πλεῖστα αἴσχη καὶ ἀνομήματα, μεγάλας θηριωδίας, καταπνίγουσι τὴν ἀλήθειαν ἵνα μὴ ἔλθῃ εἰς γνῶσιν τοῦ δημοσίου ἡ ἐλεεινὴ τῶν πραγμάτων κατάστασις. Θεωρεῖται φαίνεται ἀμάρτημα παρὰ τοῖς ἀρ-

μοδίους τὸ νὰ γνωρίζῃ ὁ κόσμος τί συμβαίνει ὅταν
λ. γ. πρόκηται περὶ ταραχῶν ἢ πολιτικῶν συμ-
βάντων. Ἐν Τουρκίᾳ αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται
ἐπιλήψιμος δημοσευσις ἔχουσα τι, ὅπερ δύναται
νὰ λυπήσῃ τοὺς ἀρμοδίους. Ὁ Θεὸς φυλάξει διὰ
τοιούτον ἀμάρτημα δι' οὐ θὰ φανερωθῶν τὰ πα-
ραπτώματα τῶν καλοκάγαθων τούρκων. Πρόσφε-
ρε ὅμως πέντε ἐξ λίρας εἰς τὸ ἀρμόδιον τμήμα,
ἀλλὰ κρυφίως, νὰ ἴδῃς τότε ὅποιαν ἐλευθερίαν
σοῦ παρέχει, ἀλλὰ μυστικά-μυστικά. Τὰ χροήμα-
τα, τὰ δωροδοκήματα ἐν Τουρκίᾳ, βλέπετε, τὰ
πάντα διορθῶνουσιν. Ὁ φονεὺς, ὁ κλέπτης, ὁ ἀδι-
κος, διὰ τῆς δωροδοκίας ἀμέσως ἀθωώνεται. Δὸς
χρήματα ἵνα τὰ ἀδύνατα γίνωσι δυνατά. Ὅταν
πέσουν χρήματα εἰς τοῦ τούρκου τὰς χεῖρας τὸ
ἐπιλήψιμον μεταβάλλεται. Ὅποια κατάστασις
πραγμάτων!

Ἐκδίδων λοιπὸν τὰ τουρκικὰ ταῦτα μυστήρια,
νομίζω ὅτι παρέχω ταῖς ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλά-
δος φίλοις τῆς ἐλευθερίας, ἀνάγνωσμα λίαν ἐνδια-
φέρον, καὶ ἀξιόλογον ἐντύπωμα. Δὲν ἀμφιβάλ-
λω δὲ ὅτι πᾶς τις ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τὴν τε ἐν Μι-
κρᾷ Ἀσίᾳ σημερινὴν κατάστασιν, τὰς μετὰ τῶν

χριστιανῶν σχέσεις τῶν τούρκων καὶ πλείστα
ἄλλα.

Ἄς μὴ ὑποθέσῃ δέ τις ὅτι ἐκφράζομαι ὑπερ-
βολικῶς, ἢ ὅτι ἔχω πάθος μετὰ τῶν τούρκων. Ἐν
τοῖς γραφομένοις μου οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ὑπάρχει·
ὥστε ὅσα παράδοξα ἀπαντήσῃ ὁ ἀναγνώστης
παρακαλεῖται ἵνα μὴ ἀμφιβάλλῃ. Ἐκφραζόμενος
ὅθεν ἐλευθέρως, ἐκθέτω ἐνταῦθα πάντα ὅσα εἶδον
καὶ ἤκουσα παρὰ τῶν τούρκων· πάντα ὅσα ὑπο-
φέρουσιν οἱ χριστιανοὶ· πάντα ὅσα προξενοῦσι τὸν
οἶκτον διὰ τοὺς χριστιανοὺς, τὴν ἀγανάκτησίν δὲ
καὶ γέλωτα διὰ τοὺς τούρκους. Ἡναγκασθὴν ἐν
μέρει νὰ μεταχειρισθῶ λέξεις καὶ φράσεις τουρκι-
κᾶς, καίτοι αὐταὶ ἐρμηνευοῦνται, ἵνα εἰκονίσω ἐμ-
φανῶς τὴν ἐκφρασίν μου· ἄλλως τε τοιαῦτα λέ-
ξεις, ἐνίοτε, εἶνε τὸ ἄλλας οὕτως εἰπεῖν λόγου τι-
νος, καίτοι αὐταὶ καθ' ἑαυτὰς εἰσὶν τύποι χυ-
δαιότητος, βαρβαρισμοῦ καὶ φανατισμοῦ. Οἱ τούρ-
κοι προφέροντες ἐνίοτε μίαν φράσιν ἀγνοοῦσι τὴν
σημασίαν αὐτῆς. Σήμερον ὀλίγοι εἶναι ἐκ τῶν
τούρκων οἱ προφέροντες τὰς τοιαύτας φράσεις· οἱ
πολλοὶ δὲ, ἂν ἀποφεύγωσι νὰ μεταχειρισθῶσι
χυδαλας φράσεις, πράττουσι τοῦτο οὐχὶ χάριν

ἐξευγενισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης διότι ἀπὸ πολλοῦ οἱ χριστιανοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἤρξαντο νὰ κάμνωσι δικαίας παρατηρήσεις.

Ἐν ἀρχῇ πραγματεύομαι περὶ τῶν ματαιωθειῶν σφαγῶν καὶ τῶν φόβων τῶν χριστιανῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου, διότι ἐν τῷ θέματι τούτῳ ὑπάρχουσιν ἐκεῖνα ἄτινα ἐνδιαφέρουσιν ἔτι περισσότερο πάντα φιλογενη Ἑλλήνων. Κατωτέρω δέ, ἦτοι εἰς τα περὶ τῶν βαρβάρων ἠθῶν, τῶν δῆθεν ἁγίων τῶν τούρκων, τῶν αὐτοκατηγορουμένων τούρκων, τῶν μυστηρίων τῶν χαρεμιῶν κ.τ.λ. κ.τ.λ. λύεται πᾶσα ἀπορία ἢ περιέργια τοῦ θέλοντος νὰ μάθῃ ἄγνωστα πράγματα ἐκ τοῦ βίου τῶν τούρκων. Ἐπειδὴ δὲ πρώτην ἤδη φοράν ἐξέρχεται εἰς φῶς τοιοῦτον ἀνάγνωσμα ἔστωσαν βέβαιοι οἱ ἀναγνώσται ὅτι ἔκτακτον θά αἰσθανθῶσιν εὐχαρίστησιν.

Ἐν Ἀθήναις, κατὰ Μάϊον 1900.

Ὁ πονήσας

εὐφραδίων ἀλλ' ἐκ ἀπορίας δόξαι ἀπὸ πολ-
 λῶν ἡλιθίων καὶ Μισοῦ ἡλικίας ἰσοστάτην ἐκ-
 κληνῶν δικαιοῦσι προαφύστει.
 Ἐν δὲ ταύτῃ προαφύστει μετὰ τὴν ἡλικίαν
 καὶ τὴν δειξιάν τὸν τελευταῖον ἡλικίαν-
 τὸν ἀποχρῶν ἀναστὰς ἐν τῷ ἴδιον τότῳ
 ὑποχρῶν ἐκείνῳ ἀντικειμένη ἐστὶν ἡλικία-
 πότερον ταύτῃ ἡλικίᾳ καὶ τῷ τότῳ ἴσῳ
 ἴσοι εἴσῃ μετὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν τότῳ
 ἴσοι εἴσῃ μετὰ τὸν τότῳ ἴσοι εἴσῃ μετὰ
 τὸν τότῳ ἴσοι εἴσῃ μετὰ τὸν τότῳ ἴσοι
 εἴσῃ μετὰ τὸν τότῳ ἴσοι εἴσῃ μετὰ τὸν
 τότῳ ἴσοι εἴσῃ μετὰ τὸν τότῳ ἴσοι εἴσῃ
 μετὰ τὸν τότῳ ἴσοι εἴσῃ μετὰ τὸν τότῳ
 ἴσοι εἴσῃ μετὰ τὸν τότῳ ἴσοι εἴσῃ μετὰ
 τὸν τότῳ ἴσοι εἴσῃ μετὰ τὸν τότῳ ἴσοι

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ἐκ τῆς ἐπιπέδου κατὰ τὴν ἡλικίαν 1900.

Ο ἑνδεδεσμένος

faint bleed-through text from the reverse side of the page, including the word 'ἐπιπέδου' (epipeδou) and 'κατὰ τὴν ἡλικίαν' (katà tēn hēlikían).

ἑνεργεῖται δὲ τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἀρχῇ (ἡμετέρας τῆς
νόμισμας καὶ τοῖν αὐτῶν τῆς ἐνεργείας ἐπὶ τὸν βασιλικόν

ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου.—Αἱ Ἀττικαὶ ἐφημερίδες.—Τὰ σχέδια τῶν Τούρκων.—Αἱ ματαιωθείσαι σφαγαί.—Οἱ φόβοι τῶν χριστιανῶν.—Ὁ στρατός.—Ὁ βαρβαρισμὸς τῶν τούρκων ἀξιωματικῶν.—Τὰ ἐπισόδια.—Αἱ κωμικαὶ σκηναί.—Οἱ λιποτακτοῦντες στρατιῶται διὰ τὸν φόβον τῶν Ἑλλήνων.—Αἱ ἀθλιότητες τῶν Ἰβραίων.—Ἡ τιμωρία αὐτῶν.—Ἡ ἀστυνομία καὶ οἱ φαυλόβιοι.

Εἶχεν ἤδη φθάσει ἡ εἰδήσις ἐν Ἀνατολῇ περὶ τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεων Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας καὶ ἀμέσως ἤρξαντο ψυχραίνεσθαι αἱ μεταξὺ χριστιανῶν καὶ τούρκων σχέσεις ἀπανταχοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αἵτινες ἔτι μᾶλλον ἐπεκτείνοντο ὡσάντις ἠγγέλλετο εἰς τοὺς τούρκους τὰ περὶ εἰσβολῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὸ τουρκικὸν ἔδαφος. Ἡ δικαία χαρὰ τῶν ἀπανταχοῦ ὑποδούλων χριστιανῶν ἐφαίνετο τετυπωμένη οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῶν, (καίτοι δυστυ-

χῶς προσωρινῇ) καὶ πᾶς τις μακρὰν τῆς Σμύρνης εὐρισκόμενος τότε ἀνέμενε μετ' ἀγωνίας ἑλληνικόν τι φύλλον ἀγοράζων αὐτὸ ἀντὶ μιᾶς, τριῶν, πέντε, δέκα καὶ πολλάκις εἴκοσι δραχμῶν ἵνα ἀναγνώσῃ τὰ εὐχάριστα νέα τοῦ πολέμου. Μετὰ πόσης προφυλάξεως ἀνεγινώσκοντο τὰ ἑλληνικὰ ἐκεῖνα φύλλα! Εἰς τινὰ μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ οἱ χριστιανοὶ εἰσέρχονται ἀνά πέντε ἢ δέκα εἰς δωμάτια, ἀνεγινώσκον ἐν ὧρα νυκτός καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, τὰς ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, διότι εἰς τὸ φανερόν ἦτο ἀδύνατον. Ἀλλοίμονόν δὲ εἰς τὸν συλλαμβανόμενον με ἑλληνικὰ φύλλα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν! Ἐνθουσοῦμαι ὅτι ἐν φύλλον «Ἀκροπόλεως» ἀνεγνώσθη ὑπὸ ἑκατὸν προσώπων ἐντὸς δύο ἡμερῶν, διδόντων δικαίωμα ἀναγνώσεως εἴκοσι λεπτά. Ὁμοίως τὸ «Σκρίπ», τὸ «Ἐμπρός», τὸ «Ἄστυ» κατήντησαν δυσανάγνωστα ἐκ τῆς πολλῆς χρήσεως. Καὶ ὁμοίως πολλοὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἀνατολῆς τὰ ἠγόραζον, ὡς ἀνέφερον, καίτοι ὀλοτελῶς ἐσχισμένα, εἰς ἀπίστευτον τιμῇ. Εἶνε δύσκολον τις νὰ παραστήσῃ μετὰ πόσου ἐνδιαφέροντος ἐσχολιάζετο ὁ ἀγὼν, καὶ μὲ ὄλους ἐκεῖνους τοῦς περισπασμοὺς

τῶν ἀναξιοπαθούντων. Ὅποιον αἰσθημα ὑπὲρ τοῦ
Ἑλληνικοῦ Ἔθνους! Ὅποια προθυμία πρὸς συν-
δρομὴν ἐφαίνετο μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ δεινὰ τῶν ἡμε-
ρῶν ἐκείνων! ὅπου ἐδὲ νηρέμμοκιοταν ἐπιδόσθ

Οἱ χριστιανοὶ τότε φοβούμενοι ἐξεγέρσεις τῶν
τούρκων ἐφωδιάζοντο δι' ὅπλων, ἵνα τοῦλάχιστον
μὴ σφαγῶσι δωρεάν· βλέποντες δὲ τοὺς τούρκους
ἐξηγριωμένους, ἡ χαρὰ αὐτῶν μετεβάλλετο εἰς
κατήφειαν καὶ θλίψιν, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἐν Μικρᾷ
Ἀσίᾳ εἶνε κατὰ πολὺ ὀλιγαριθμότεροι τῶν τούρ-
κων. Καὶ ἀληθῶς τι δύνανται νὰ πράξωσι δέκα
ἀπέναντι χιλίων, ἢ ἑκατὸν ἀπέναντι δεκάχι-
λιάδων;

Ὁ κίνδυνος εἰς τινὰς πόλεις ἐφαίνετο ἀφευκτος.
Ἐκ τῶν τούρκων ἄλλοι μὲν προέπεμπον τὸν μὴ
μέλλοντα νὰ ἐπιστρέψῃ πλέον στρατὸν (τοῦτο
πολλοὶ εἶχον ὑπὲ ὄψιν), ἄλλοι δὲ ἐπεδίδοντο μυ-
στικῶς εἰς τὰ περὶ σφαγῶν σχέδια. Ἐνόμιζε δὲ τις
ὅτι διὰ κοινῆς συγενοήσεως, οἱ τούρκοι συγχρόνως
εἶχον ἐτοιμασθῆ εἰς πλείστας πόλεις καὶ χωρία τῆς
Μικρᾶς Ἀσίας. Πολλοὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν, ἵνα
ἐμπνεύσωσι θάρρος διέψευδον τὰς περὶ τοιούτων
ἐτοιμασιῶν τῶν τούρκων φήμας μέχρις ὅτου ἐβε-

βαιώθη ἡ ἀλήθεια διὰ προδοσιῶν προσελθουσῶν ἐκ
τούρκων.

Ἐν Ἀφιόν-Καρά-Χισσάρ, πόλει τοῦ νομοῦ
Προύσης, κατοικουμένην δὲ ὑπὸ τούρκων καὶ
ἀρμενίων, ἐγένετο ἡ πρώτη ἀπόπειρα, καίτοι ἐν
τῇ πόλει ἐκεῖνη δὲν ὑπάρχουσι ὀρθόδοξοι χριστι-
ανοί· εὐτυχῶς ὅμως ταχέως ἐσβέσθη τὸ πῦρ ἐν
τῇ πόλει ταύτῃ καὶ κατὰ τὰ Ἀρμενικὰ ὀλίγου
δεῖν νὰ γίνῃ γενικὴ τῶν ἀρμενίων σφαγή.

Ἐτοιμασθαι διὰ σφαγᾶς, κατὰ τὴν ἐναρξιν
τοῦ πολέμου ἐγένοντο καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Σμύρνῃ
καὶ ἐν τισὶν αὐτοῖς προαστείαις, ὡς καὶ ἐν Θεί-
ροις, Ἀιδινίῳ, Περγάμῳ, Ὀρταξέ, Ἀζιζιέ καὶ
ἄλλαις πόλεσι καὶ χωρίοις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐν
Θείροις οἱ τούρκοι ἐτι μᾶλλον ἐξηγριώθησαν τότε,
διότι ἐξηρεθίζοντο ὑπὸ τῶν μεταναστῶν, καὶ ἤτοι
μάθησαν εἰς γενικὴν σφαγὴν τῶν χριστιανῶν.
Ἄλλ' εὐτυχῶς γνωσθέντος τοῦ πράγματος διὰ προ-
δοσίας, ἐδέσθη νὰ προσκληθῇ στρατὸς. Ἀμέσως
δὲ ἐστάλη ἐκ Σμύρνης ἐν τάγμα στρατοῦ (εἰς Θεί-
ρα), καὶ οὕτω ἐματαιώθησαν αἱ Παίματοχυσίαι.

Εἰς ταιαύτας κρίσιμους περιστάσεις καὶ οἱ σι-
δηρόδρομοι συντέλουσιν εἰς τὴν ὅσον τάχιον ἀπο-

σθήσιν τοῦ κινδύνου. Σήμερον τὰ κυριώτερα κέντρα τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐν οἷς οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ εἶνε πολυπληθέστεροι τῶν τὰ κεντρικὰ μέρη κατοικούντων χριστιανῶν, εἶνε ἠνωμένα διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μετὰ τῆς Σμύρνης, ὅπερ λίαν εὐχάριστον εἰς τοιαύτας περιστάσεις διὰ τοὺς χριστιανικοὺς πληθυσμούς. Δύναται δηλαδὴ τυχούσης ἀνάγκης νὰ φθάσῃ ἀμαξοστοιχία εἰς Ἀϊδίνιον ἐντὸς δύο ὥρῶν, εἰς Δενιζλί ἐντὸς τεσσάρων, εἰς Θεῖρα ἐντὸς μίας καὶ ἡμισείας, εἰς Μαγνησίαν ἐντὸς μίας, εἰς Φιλαδέλφειαν ἐντὸς δύο καὶ ἡμισείας, εἰς Καραίσαρ ἐντὸς ἁπλοῦ, καὶ εἰς Δενέρ ἐντὸς ἑξ ὥρῶν. Εἴθε ὅμως ποτὲ νὰ μὴ τύχῃ τοιαύτη ἀνάγκη.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἀμφιβάλλῃ τις ὅτι πολλοὶ τούρκοι ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου ἦσαν μετὰ ξυφύρας καὶ ἀκμονός, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποτροπαίων σχεδίων τῶν. Διότι οἱ τούρκοι, ὅ,τι κακὸν ἀποφασίσουσι νὰ πράξωσιν, ἤτοι κλοπὴν, φόνον, ἀπαγωγὴν, ἀτίμωσιν, κτλ. δὲν εἶνε εἰς θέσιν ποτὲ νὰ σκεφθῶσι μήπως συλληφθῶσιν, ἢ δὲν ἐπιτύχωσιν. Ἀρκεῖ μόνον ὁ ἀρχηγὸς μίας συμμορίας τούρκων ζεϊμπέκων, ἢ τὰ γκαλακί-

δων, νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ διὰ τὴν μὲν ἢ τὴν δὲ θη-
ριώδη ἢ ἄτιμον πράξιν, καὶ τότε ἅπαντες οἱ ἀπαρ-
τίζοντες τὴν ἀγρίαν καὶ ἐλεεινὴν ἐκείνην ὁμάδα
συμφωνοῦσι καὶ θέτουσιν εἰς ἐνέργειαν τοὺς σκο-
ποὺς των. Αὐρίον δὲ ἂν ὀδηγῶνται δεδεμένοι, οἱ
ρακένδυτοι οὗτοι γιρσίζ, (κλέπται) εἰς τὰς φυ-
λακάς, δὲν βλάπτει δι' αὐτούς. Ἄλλαχτὰν
κελτί, λέγουσιν, ἦτοι «ἐκ Θεοῦ ἦλθεν.» Ὁ Θεὸς
τοὺς παρέδωκεν εἰς τὴν ἐξουσίαν. Ὅταν συλλαμ-
βάνωνται τότε μόνον ἐνθυμοῦνται τὸν Ἄλαχμέ
τὰς στρεβλάς των πεπαθήσεις. Ἄλλ' ἐνόστε συμ-
βαίνει, οἱ κακοβουλὸι αὐτῶν σκοποὶ γὰ γίνωσι γνω-
στοὶ εἰς τοὺς φρονιμωτέρους τούρχους (καὶ οὗτοι
εἶνε ὀλίγοι) καὶ τότε εὐρίσκονται μετὰ τῶν δυ-
σεξηγήτου. Ἐξ ἐνὸς ἀποτρέπονται παρὰ τῶν συν-
ετῶν ἐκ τῆς πραγματοποιήσεως αὐτῆς ἢ ἐκείνης
τῆς πράξεως, ἀφ' ἐτέρου ὁμως τὰ βάρβαρα αὐτῶν
ἐνστικτὰ ὠθοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὰ συνήθη ἀποτρό-
παια κακουργήματα.

Οὕτω δὲ συμβαίνει πολλάκις νὰ ματαιῶνται
κλοταί, δολοφοναί καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐνόστε, βλέ-
πετε, ὑπακούωσιν αὐτοὶ οἱ ζεϊμπέκαι τοὺς γεραν-
τοτέρους τούρχους.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας τῶν σχεδιαζομένων σφαγῶν, μὴ πῶς ἄρα γε δὲν ἐσκέφθησαν νὰ καταστρέψωσιν ἐν μέρει τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς ἵνα μὴ ἔχωσιν οἱ χριστιανοὶ μέσον σωτηρίας; Τοῦτο βεβαίως θὰ τὸ ἐπραγματοποιούουν ἂν δὲν μετεφέρετο ὁ στρατὸς καὶ ἂν ἤρχιζον αἱ σφαγαί. Οἱ τούρκοι, ὡς εἶπον δὲν δύνανται νὰ σκεφθῶσι τὰς ἐκ τῶν βαρβάρων πράξεων τῶν ἀπορρέουσας συνεπειάς. Ἀναφέρω ἐνταῦθα παλαιὰν τινα ληστείαν ἐν σιδηροδρόμῳ, ἐπισυμβάσαν πλησίον τοῦ Ἀϊδινίου, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται ἡ ἀγριότης καὶ ἡ ἀνοησία τῶν τούρκων. Πρὸ ἐτῶν λησταὶ τινες ζεῖμπέκαι τολμήσαντες νὰ ληστεύσωσι τὴν ταχυδρομικὴν ἀμαξοστοιχίαν παρὰ τὸ Ἀϊδίνιον, εἶχον ἀφαιρέσει τινὰ σιδηρὰ ἐλάσματα ἐκ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἵνα ἐκτροχιασθῆ ἡ συνολικὴ καὶ ληστεύσωσιν αὐτήν. Ἰδῶν ὅμως ὁ μηχανικὸς ἀπὸ μακρόθεν τὸν κίνδυνον, δὲν προῦχώρησεν, ἀλλ' ἔστη πρὸ τῶν ἀφαιρεθέντων ράβδων. Τότε οἱ λησταὶ ἐκείνοι νομίσαντες ὅτι ἡ συνολικὴ δὲν δύναται νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, εἰσῆλθον ἐλευθέρως ἐν ταῖς ἀμάξαις ζητοῦντες χρήματα. Ἄλλ' ὅποια ἐκπληξίς! Τὸ γκιαροῦν ἐσέκῃτοι, ὁ ὄνος

τοῦ ἀπίστου, ἢ συνολκῆ δηλαδή, ἐν τῷ ἅμα ὀπι-
σθοχωρήσασα, ἐκόμισε τοὺς ἐπιτηδείους ληστὰς
ὡς ἐν κλοβίῳ εἰς Σμύρνην. Ὁ Ἄλαχ τοὺς πα-
ρέδωκεν.

Ἐν καιρῷ ὅμως τῶν διὰ τὸ κόψιμον τῶν γκιζα-
σούριδων ἐτοιμασιῶν δὲν συνέβη τιοῦτον τι
εὐτυχῶς, διότι οἱ φρονιμώτεροι τοῦρκοι ὡς ἀνω-
τέρω ἀνέφερον, ἴσως τοὺς ἠμπόδισαν· ἄλλως τε,
ταχέως εἶχον διαλυτῆ τα ἀίμοχαρῆ σχέδια αὐτῶν
συνεπεία τῶν ἀνεπίσταυ δι' αὐτοὺς προδοσιῶν.

Ἰδοὺ δὲ τίνι τρόπῳ ἐσχέδιαζον τὰς σφαγὰς καὶ
πῶς ἐγένετο ἡ προδοσία. Δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀρχί-
σει ὁ πόλεμος καὶ εἰς πολλὰς πόλεις καὶ χωρία
καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Σμύρνη, ἐν ἣ οἱ τοῦρκοι εἶνε ὀλι-
γαριθμότεροι τῶν χριστιανῶν, ἐγένοντο μυστικὰ
σύμβουλια, πῶς δηλαδή νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν
χριστιανῶν. Τῶν συμβουλίῶν τούτων μετεῖχον οἱ
φαυλόβιοι τοῦρκοι καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν διαβα-
σμέων λεγομένων με τὰ πράσινον σαρίκι καὶ
οἱ ζειμπέκαί, οἵτινες, καὶ τιμωρούμενοι ὑπὸ τῆς
ἀρχῆς δὲν σφρονίζονται. Οὗτοι λοιπὸν οἱ αἰμο-
βόροι συναθροίζόμενοι καθ' ἐκάστην ἑσπέραν εἴτε
ἐν τοῖς καφενείοις αὐτῶν εἴτε ἐν ταῖς τζαμίαις,

ἠτοίμαζον διάφορα ὄπλα, ἐνεψυχοῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχηγῶν των, τῶν ἐξημμένων διαβασμένων λεγόντων: κ ε σ ε λ α ὤ μ γ κ ι α σ υ ρ λ ἄ ρ ἦ τ ο ι, ν ἄ κ ὄ ψ ω μ ε ν τ ο ὺ ς ἀ π ἴ ς τ ο υ ς, μ ἔ χ ρ ι ς ὅ τ ο υ ἑ μ α τ α ι ὠ ἤ τ ῶ σ α ν τ ἄ σ χ ἔ δ ἰ ἄ τ ω ν δ ἰ ἄ π ρ ο δ ο ς ἰ ὶ ω ν π ρ ο ε λ θ ο υ ς ὶ ω ν π ἄ λ ἰ ν ἕ κ τ ῶ ν τ ο ὺ ρ κ ω ν. Ε ἴ τ ε χ ἄ ρ ἰ ν ἐ π ἰ δ ε ἴ ξ ε ω ς, ἢ ὀ η λ ὴ σ ε ω ς τ ο ῦ π ρ ὸ ς τ ο ὺ ς χ ρ ἰ ς τ ἰ α ν ο ὺ ς π ἄ θ ο υ ς, ἐ γ ἴ ω ν τ ο ὺ ρ κ ω ν δ ἰ α φ ε ὕ γ ε ι π ο λ λ ἄ κ ἰ ς τ ὸ μ υ ς τ ἰ κ ὸ ν. Φ α ἰ ν ε τ α ι ἠ ἔ β ῆ λ ῆ σ α ν ν ἄ κ α υ χ ἠ ῶ σ ἰ ν ο ὗ τ ο ι ε ἰ ς γ ε ρ α ν τ ο τ ἔ ρ ο υ ς τ ο ὺ ρ κ ο υ ς τ ἠ ν ἀ π ὸ φ ἄ ς ἰ ν τ ω ν. Ο ἰ π λ η ρ ο φ ο ρ ἠ ἔ ν τ ε ς ὀ μ ω ς φ ρ ο ν ἰ μ ὶ ῶ τ ἔ ρ ο ι τ ο ὺ ρ κ ο ι ἐ σ π ε υ ς α ν ἀ μ ἔ σ ω ς κ α ἰ ε ἰ δ ὸ τ ὴ σ α ν τ ο ὺ ς χ ρ ἰ ς τ ἰ α ν ο ὺ ς κ α ἰ τ ἄ ς τ ο π ἰ κ ἄ ς ἀ ρ χ ἄ ς, δ ἰ ἄ τ ἰ ἂ ν δ ἔ ν π ρ ο ἔ δ ἰ ὸ ν ἐ γ ν ὴ ρ ἰ ζ ο ν τ ἰ ἡ ἄ σ υ ν ἔ β ἰ α ἰ ν ε ν. Δ ἰ ε δ ὸ θ ἠ τ ὸ τ ε, ὅ τ ἰ δ ἰ ἄ φ ο ρ ἄ τ ζ ἄ μ ἰ ἄ σ α ν π λ ἠ ῆ ρ ἠ ὀ π λ ω ν.

Ἄ λ λ ἄ κ α ἰ ο ἰ χ ρ ἰ ς τ ἰ α ν ο ἰ π ρ ο β ῆ λ ἔ π ὸ ν τ ε ς ἐ ξ ε γ ἔ ρ ῃ ς τ ῶ ν τ ο ὺ ρ κ ω ν δ ἔ ν ἑ μ ἰ ν ο ν ὀ π ἰ ς ω ν κ α ἰ π ρ ὸ τ ἠ ς π ρ ο δ ο ς ἰ ἄ ς ἦ σ α ν κ α λ ὴ ς ἐ φ ω δ ἰ α ς μ ἔ ν ο ι. Κ α τ ἄ τ ἄ ς ἡ μ ἔ ρ α ς τ ἠ ς ἀ ν α χ ω ρ ἠ ἔ σ ε ω ς τ ο ῦ σ τ ρ α τ ο ῦ μ ἔ γ α ς ἐ ρ ε θ ἰ ς μ ὸ ς ἐ π ε κ ρ ἄ τ ε ι ἐ ν τ ῶ τ ο υ ρ κ ἰ κ ῶ ὀ χ λ ῶ δ ἰ ὸ τ ἰ π ρ ο ἠ σ θ ἄ ν ο ν τ ο ὅ τ ἰ π ο λ ὺ ὀ λ ἰ γ α ἰ ἡ ἄ ἐ π ἔ ς τ ρ ε φ ἄ ν: ἐ γ ν ὴ ρ ἰ ζ ο ν β ε β ἄ ἰ ω ς μ ἔ π ο ἰ ο υ ς ἡ ἄ ἀ ν τ ἰ μ ἔ τ ὴ π ἰ ζ ὸ ν τ ο ἐ ν τ ῶ π ε δ ἰ ὶ τ ῶ ν μ α χ ῶ ν. Κ α ἰ τ ο ι δ ἔ ε ἰ χ ὸ ν γ ἠ ν ω ς ἡ

πλέον τὰ σχέδια τῶν τούρκων, ἐν τούτοις ἐξη-
κολούθουν τινὲς νὰ ἀπειλώσι τοὺς χριστιανούς
προσδιορίζοντες μάλιστα ὡς ἡμέραν τῶν σφαγῶν
τὸ βαϊράμιον, ἢ τὸ Πάσχα. Οἱ πρωταίτιοι ἐκεί-
νοι τῶν σχεδιαζομένων σφαγῶν πάντες ἐτιμωρή-
θησαν, ἀλλ' ὡς φαίνεται φαινομενικῶς.

Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ μέγας φόβος εἶχε κατα-
λάβει ἐν τισὶ μέρεσι τοὺς ἀπλοικοὺς χριστιανούς
καὶ πολλοὺς τούρκους. Πολλὰ τουρκικὰ οἰκο-
γένειαι, τὰς νύκτας μετέβαινον εἰς φιλικὰς χρι-
στιανικὰς οἰκίας ἐλπίζουσαι ὅτι ἐκεῖ, ἐν περι-
πτώσει ταραχῶν θὰ εὕρισκον σωτηρίαν. Οἱ φρονι-
μώτεροι τῶν τούρκων ἐγνώριζον ὅτι καὶ αὐτοὶ
οἱ τούρκοι θὰ διέτρεχον μέγαν κίνδυνον, διότι δὲν
εἶχον πλέον νὰ κάμουν μὲ ἀρμενίους. Οἱ χριστια-
νοὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολῆς εἶνε ὀλιγαριθ-
μότεροι τῶν τούρκων, ἀλλ' εἰς μίαν τῶν τούρκων
ἐπίθεσιν, δύνανται νὰ κάμουν φοβερὰν θραῦσιν καὶ
οἱ χριστιανοὶ εἰς τοὺς τουρκικοὺς ὄχλους.

Τὰς παραμονὰς τοῦ Πάσχα, ὁ φόβος καὶ ὁ
πόθος πολλῶν χριστιανῶν εἶχε πλέον κορυφωθῆ
οἱ φαυλόβιοι ζεῖμπέκαὶ διέδιδον μετ' ἐπιτά-
την ὅτι ἀφεύκτως τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα θὰ

ἀρχίσουν νὰ κάπτουν τοὺς γκριαύριδες. Ὁ περισσώτερος φόβος παρετηρεῖτο εἰς τὰς γυναῖκας αἰνίνες δὲν ἔπαυον κλαίουσαι, καὶ ἀναμένουσαι τὸ τέλος. Ἄλλ' ἀδικοὶ φόβοι, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑπτέρων. Πλείστα ἐπεισόδια ἔλαβον χώραν τότε. Ἐν Ἀιδινίῳ, νύκτα τινα εἶχεν ἐρίσει οἰκογένειά τις χριστιανική ἐν μέσῳ τῆς ἑλληνικῆς συνοικίας. Ἐκ τῶν ἐξερχομένων δὲ φωνῶν οἱ γείτονες ἐνόμισαν ὅτι οἱ τοῦρκοι ἐπέπεσον· παράυτα τότε διεδόθη καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν ὅτι οἱ τοῦρκοι σφάζουν. Ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν χριστιανῶν ὠπλίζοντο, ἄλλοι δὲ ἐσπεύδον νὰ βεβαιωθῶσιν. Τί θὰ συνέβαινε τότε ἂν οἱ τοῦρκοι ἐξηρηθίζοντο; Ἀλλὰ καὶ οἱ σπεύσαντες τοῦρκοι μετὰ τῆς ἀστυνομίας ἐφάνησαν συνετοί.

Ἡ τελετὴ τῆς Ἀναστάσεως τότε εἰς τινὰς πόλεις καὶ χωρία τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐγένετο, ἐκ φόβου, κατὰ τὴν ἕκτην ὥραν τῆς πρωίας ἀνευ τῶν συνήθων πυροβολισμῶν καὶ πυροτεχνημάτων. Αἱ περιστάσεις ἐπέβαλον μέγαν περιορισμὸν εἰς πάντα. Ἠσυχία μεγίστη. Πᾶς τις μετὰ φόβου καὶ ὑποψίας ἐξήρχετο ἐν ὥρᾳ νυκτὸς ἐκ τῆς οἰκίας του. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα μεγάλη κατῆφεια

καὶ τρόμος εἶχε καταλάβῃ τὰς γυναῖκας. Πολλοὶ ἐδίπταζον νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐκ φόβου μὴ καθ' ὄδον ἐπιτεθῶσιν κατ' αὐτῶν οἱ τούρκοι. Εἰς τοιοῦτον σημεῖον εἶχε φθάσει ὁ φόβος. Ἄλλ' ἀδικοὶ φόβοι. Τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα διήλθον οἱ φοβούμενοι καὶ οἱ μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς ἀπειλάς, ἄνευ τινὸς ἀπευκταίου. Τινὲς γνωρίζοντες τὰς κατὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ πολέμου σταλείσας πανταχοῦ αὐστηρὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, αὐδεμίαν ἐδίδον προσαχθῆναι εἰς τὰς περὶ σφαγῶν ἀπειλάς. Πράγματι εἶχον σταλεῖ τοιαῦτα διαταγὰί. Τὸ διάταγμα ἐκεῖνο, σὺν ταῖς ἐν αὐτῷ παραινέσεσιν, ἐμπεριείχε καὶ ἀπειλάς πρὸς τοὺς τούρκους, ὅτι δηλαδὴ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν τούρκος τις ἤθελε κακοποιήσῃ χριστιανόν, θὰ ἀπηγχονίζετο. Ἐνεκα λοιπὸν τῶν αὐστηρῶν μέτρων τῆς Κυβερνήσεως, οἱ μὲν γνωρίζοντες τὰς διαταγὰς χριστιανοὶ δὲν ἀνησυχου, οἱ δὲ τούρκοι φαινομένως μόνον ἐδείκνυν καὶ μετὰ ταῦτα σημεῖα ἀγριότητος καὶ ἐρεθισμοῦ. Ἡ ἀστυνομία εἰς οὐδένα τούρκον ἐπέτρεπε νὰ συχνάζῃ εἰς τὰ καφενεῖα τῶν χριστιανῶν. Ἀλλοίμονον γὰρ εἰς ἐκείνους τοὺς τούρκους τοὺς συλλαβανασμένους ὑπὸ τῆς

ἀστυγομίας τὴν νύκτα ἐν τοῖς καφεγείσις τῶν χρι-
στιανῶν ! ἐδέροντο ἀνηλεῶς καὶ ἐφυλακίζοντο.
Ἄλλ' ὁ τούρκος ὅσον καὶ ἀν τιμωρηθῆ, ἐνεκά τῶν
βαρβάρων αὐτοῦ ἐνστίκτων, δὲν δύναται παρά νὰ
εἶπη τὸ γκριαὺρ καὶ νὰ ἀπειλήσῃ τὸν χριστιανόν.
Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ κατηγορήσω ὅλους τοὺς τούρ-
κους, διότι ἐν Ἀνατολῇ ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ
τούρκοι λίαν φιλήσυχοι, αἵτινες πάντοτε ἐπιθυ-
μοῦσι νὰ διάκηνηται εἰρηνικῶς πρὸς τοὺς χριστια-
νοὺς· εἶνε ὅμως ἄξιοι πάσης κατηγορίας καὶ ἀπο-
στροφῆς οἱ φαυλοὶ ἐκ τῶν τούρκων, οἱ διαβα-
σμένοι ἤ μουλᾶδες, οἱ ἱεροδιδάσκαλοι οἵτινες πάν-
τατε ἀγρίως βλέπουσι τὸν χριστιανόν. Οὗτοι οἱ
ἀνεξίθρησκοι διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ νομίζουσιν ὅτι
ὁ φονεύων τούρκος χριστιανόν πηγαίνει εἰς τὸν πα-
ράδεισον. Θὰ ἦτο δὲ μακρηγορία ἀν ἐνταῦθα ἐξέ-
θετον ἀπάσας τὰς ἀξιώσεις, τὰς βαρβαρότητας,
τὰς ιδέας, καὶ θηριωδίας τῶν πρασίνων τούτων κε-
φαλῶν.
Τὸ ἀκόλουθον συμβᾶν ἀρκεῖ νὰ πείσῃ τινα ὅτι
οἱ διαβασμένοι αὗτοι, ἢ οἱ διδάσκαλοι τῶν τούρκων,
τυγχάνουσιν οἱ αἰμοβορώτεροι πάντων. Ἐν καιρῷ
τοῦ πολέμου εὐρισκόμενος ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς

Ἀνατολῆς παρὰ τὸ Ἰκόνιον, ἠθέλησα μίαν ἡμέραν
νὰ μεταβῶ χάριν ἀναφυχῆς εἰς τὸ χωρίον, ἀπέ-
χον ὥραν τῆς προσωρινῆς κατοικίας μου. Φθάσας
εἰς αὐτὰ, καὶ οὐδ' ἄλλως ὑποπτευθεὶς τι, προὔχωρη-
σα εἰς τὴν ἑτέραν ἄκρην· ἐκεῖ ἐξώθεν οἰκίσκου τινὸς
ἐκάθηντο δέκα τούρκοι ἀγρόται, ἐν τῷ μέσῳ δ'
αὐτῶν καὶ μία πρασίνη κεφαλὴ, ἥτοι διαβασμέ-
νος, ὅστις μὲ παρατήρει ὡς τίγρις· συνάμα δὲ
ἔστρεφε πρὸς τοὺς παρακαθημένους καὶ ἐψιθύριζεν.
Ἡ πρώτη ἐρώτησις τῶν πρὸς με ἦτον: Κί μ. κ. α-
ζανί ο ρ μ ο υ χ α ρ ε π ε τ ῆ ; ἥτοι ποῖοι κερδιζοῦν
εἰς τὸν πόλεμον; Εἰπὼν δὲ αὐτοῖς ὅτι οὐδὲν γινώ-
ρίζω περὶ τοῦ πολέμου, ἠρώτησάν με: ῥ α γ ι ἄ
μ ι σ ι ν γ ι ἄ χ ο υ τ γ ι ο υ ν ἄ ν; ἥτοι ὀθωμανὸς
ἢ πῆκος εἶσαι ἢ ἑλληγ; Εἰπὼν δὲ ὅτι εἶμαι ῥαγιαῶς
καὶ πεισθέντες ἐκ τοῦ φεσίου ὅπερ ἐξ ἀνάγκης οἱ
χριστιανοὶ ἐδέχθημεν εἰς τὴν κεφαλὴν μας εἰπόν-
μοι νὰ φύγω, διότι δὲν τοῖς ἐξεφράσθην ὡς ἐπεθύ-
μουν νὰ ἀκούσωσιν. Εἰς τί δὲ παρῶτρυνε τοὺς κα-
θημένους ἐκείνους ὁ διαβασμένος τῶν, ὅταν ἀπε-
μακρύνθην ὀλίγον, (τοῦτο ἔμαθον μετὰ τινὰς ἡμέ-
ρας παρὰ τινος τούρκου, καθημένου ἐκεῖ, ὅστις μὲ
ἐγνώριζε προσηγουμένως.) Ἐβίαζέ τινὰς νὰ ὀρμή-

σωσι καὶ νὰ μὲ φονεύσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ γνωρίζων με ἐκεῖνος τοῦρκος εἶπεν εἰς τὸν διαδασμένον ἐκεῖνον ὅτι εἶμαι τῆς ἐξουσίας ἀνθρώπου, παρητήθησαν τοῦ σκοποῦ τῶν. Ὁ ἀγρότης ἐκεῖνος τοῦρκος ἦτο φρονιμώτερος καὶ πεπαικωμένος τοῦ διαδασμένου ἐκείνου θηρίου.

Ἄλλὰ τὸ κωμικὸν καὶ γελοῖον ἐν καιρῷ τοῦ μεταβαίνοντος στρατοῦ ἦτο ἡ ἀλλαγὴ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς, ἀπὸ πῖλον δηλαδὴ εἰς φέσιον.

Πολλοί, αἵτινες ἀπηχθάνοντο τὸ φέσιον, ἠναγκάσθησαν νὰ φορέσωσι τοιοῦτον. Πάντα γοῦ λοιπόν, ὅπου τις ἐστρεφετὸ βλέμμα ἐβλεπε κόκκινα ἰνδία. Καὶ τινες τότε ἀρχαιολόγοι ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσι τὸ φέσιον ἵνα ἀποφύγῃσι τὸν λιθοβολισμόν.

Ἄλλοί μιν δὲ εἰς τὸν μεταβαίνοντα ὅποιονδήποτε καιρὸν εἰς τουρκικὸν χωρίον μὲ πῖλον. Πρῶτον θὰ ὀρμήσωσι ὅλοι οἱ σκυῖλοι τοῦ χωρίου καὶ κατόπιν θὰ ἀρχίσῃ ὁ λιθοβολισμὸς τῶν ἀγυιοπαίδων καὶ γυναικῶν, αἵτινες μετὰ τῶν ἡμιγύμνων παιδῶν τῶν ὀλίγων διαφέρουσι τῶν Κάφρων τῆς Ἀφρικῆς. Ἀπαιτεῖται μεγάλη προφύλαξις.

Καί τοι δὲ ἐγένετο τὸ θέλημα τῶν τούρκων διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ καλύμματος τῶν χριστιανῶν,

διότι τοῦτο ἀπήτησαν αἱ ἐπιτόπαι ἀρχαὶ ἵνα μὴ ἐρεθισθῆ ὁ στρατὸς ὡς ἔλεγον, ἐν τούτοις ὅμως κατὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ἐκ τῶν μερῶν τῶν σιδηροδρόμων τινὲς ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἐξεδήλωσαν εἰς τοὺς χριστιανούς ὄλων τὸ μῖσος καὶ φανατισμὸν τῶν. Τίς ἐτόλμα τότε νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς θρησκείας ἡμῶν ὑβρεῖς αὐτῶν; Ὅσοις τοῖς ῥοσνονίαις ἀκόμη τότε ἡ νέα γραμμὴ τοῦ σιδηροδρόμου Κασαμπά δὲν εἶχε φθάσῃ εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἀφίον-Καρά-Χισσάρ, ἥτις τότε συνεδέετο πλέον σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὅστε ἅπας ὁ στρατὸς ἀφανεῖτο διὰ Σμύρνης εἰς Δινέρ, τελευταῖον σταθμὸν τῆς γραμμῆς Ἀιδινίου καὶ πλησιέστερον σημεῖον τοῦ Ἀφίον-Καρά-Χισσάρ. Ἡμέραν τινα ἐβλάβη συνολκῆ τις, ἥτις ἐκόμιζεν ἐν τάγματι στρατοῦ μετὰ τῶν ἀποσκευῶν αὐτοῦ· τότε ἠναγκάσθη ὁ ὁδηγὸς τῆς ἀμαξοστοιχίας νὰ ἀφήσῃ εἰς τινα μεσολαβοῦντα σταθμὸν ὀλίγα βαγόνια πόλεμοφοδίων ἵνα δυνηθῆ νὰ φθάσῃ εἰς Δινέρ· τὰ μείγαντα δὲ βαγόνια ἠδύναντο νὰ φθάσωσι τὴν ἐπομένην. Ἰδὼν ὅμως ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ τάγματος ἐκείνου (ὅπερ καθολικὴν ἦσαν

κατεστράφη ὡς ἐγνώσθη) ὅτι ἔλιπον ἴτινες ἀποσκευαὶ ἤρξατο ὑβρίζων πάντας, διότι ὑπέθετο ὅτι ἐγένετο ἀπὸ σκοποῦ ἢ καθυστέρησις. Δὲν ἔπαυσε δὲ ὑβρίζων καὶ βλασφημιῶν, ὁ ἀτάσθαλος ἀξιωματικός, ὅτε μὲν τὴν ἑταιρίαν τοῦ σιδηροδρόμου καὶ τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῆς ὅτε δὲ τοὺς Ἕλληνας μέχρῃς ὅπου ἀφίχθησαν αἱ ἀποσκευαὶ του. Φαίνεται, προησθάνετο ὅτι δὲν θὰ ἐπιστρέψῃ. Ὁ τελευταῖος ἐκεῖνος σταθμὸς τῆς ἀποβιβάσεως τοῦ στρατοῦ, ἐπὶ δύο ἢ τρεῖς ἐβδομάδας εἶχε μεταβληθῆ εἰς ἀληθῆ κοπρῶνα. Ὁ στρατὸς πολλάκις παρεξέτρεπετο εἰς τὰ χωρία, ἐνθα ὑπάρχον χριστιανοὶ ποτὸς δὲ ἐκ τῶν χριστιανῶν ἐτόλμα να ὀμιλήσῃ; Ἐβλασφήμουν, ἤρπαζον, ἔδεραν, ὑβρίζον ἀνενοχλήτως. Τὰς τοιαύτας παρεκτροπὰς ἔπρατταν, διότι ἐγνώριζον ὅτι τῶν πλείστων τὰ ὄσπᾶ θὰ μείνωσιν εἰς τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν. Ὅτε δ' ἐγνώσθη ἡ ὀπισθοχώρησις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, τότε καὶ οἱ μὴ ἀναγνώσαντες ἐκ τῶν τούρκων οὐδέποτε ἐφημερίδα, ἐζήτησαν τοιαύτην ἵνα μάθωσι τὰς νίκας. Ἐβλεπέ τις τότε καὶ ἀνεγίνωσκον ἐφημερίδας ὁ μὲν ἐν μέσῃ ὁδῶ εἰς ἐπήκοον δέκα τάγκαλακ ὁ δὲ ἐν τοῖς σταθμοῖς εἰς

ἐπήκοον τῶν χαμάλιδων. Ταῦτα δὲ ἐγένοντο πρὸς ἐπίδειξιν καὶ πείσμα τῶν χριστιανῶν. Τὸ δὲ γελοιωδέστερον ἦτο νὰ βλέπη τις κρατοῦντα ἀντιστρόφως ἐφημερίδα καὶ προσποιούμενον ὅτι ἀναγινώσκει, ἐνῶ δὲν ἐγνώριζε γρῦ. Ζεϊμπέκης νὰ κρατῆ εἰς χεῖρας ἐφημερίδα! δὲν ὑπάρχει κωμικώτερον. . . . Ἐκ τῶν σπουδαίων αὐτῶν ἐφημερίδων ἐπληροφοροῦντο οἱ τούρκοι τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν Γιουβανλίδων καὶ πολλοὶ ἤλπιζον ὅτι θα ἐπιστρέψωσιν πάντες ἐκ τοῦ πολέμου· καὶ ἵασι νὰ μὴ ἐλπίζωσιν οὕτως ἀφοῦ αἱ σπουδαῖαι ἐφημερίδες ἦσαν πολὺ ἐπιφυλακτικαί, ἀποφύγουσαι τὴν δημοσίευσιν δυσσεβῶν λεπτομερειῶν;

Τέλος ἔφθασε καὶ ὁ καιρὸς καθ' ὃν πᾶς τις ἀνέμεγε τὸν συγγενῆ του ἐν Ἀνατολῇ, ἦτοι ὁ μὲν τὸν Ἄλην του, ὁ δὲ τὸν Γιουσούφην του, ἕτερος τὴν Χασάνην του, ἄλλος τὸν Μεμέτην του. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀναμενόντων τούρκων ἠρώτουν τοὺς ἐπιστρέφοντας ἐκ τοῦ πολέμου λέγοντες: Οὐ λὲν ἐμσερί, ὀμπιζιμ Χασάν γκιορτοῦν, ἦτοι: «βρὲ πατριώτη τὸν ἰδικό μας Χασάνην τὸν εἶδες;» Ἄλλος δὲ δακρύων ἠρώτα: ἄτζαπα ὀμπιζιμ! Ἰπράμ γερίμ καλδί; οὐ λὲν

ὁ ἐν ἱτρὶ γκιόρμεδιν; ἦτοι «ἀρά γε ὁ Ἰπράμης μου ὀπίσω ἔμεινε; βρὲ σύ, διόλου δὲν τὸν εἶδες;» Δὲν ἐγνώριζον οἱ δυστυχεῖς ὅτι χιλιάδες Γιουσούφηδες, Ὀμερηδες, Ὀσμάνηδες, Μεμέτηδες, ἔμειναν ἀληθῶς ὡς λιπασμός τις τῶν πεδίων τοῦ Βελεστίνου καὶ Δομοκοῦ.

Οὐδεμία δὲ ἀμφιβολία, ὅτι εἰς πλεῖστα μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ἀκόμη ὑπάρχει ὁ φόβος καὶ τρόμος εἰς τοὺς ἐπιστρέψαντας στρατιώτας καὶ ἀξιοματικούς τούρκους ἐκ τοῦ πολέμου. Ἄν δὲ ποτὲ προσκληθῶσιν εἰς τὰ ὄπλα πάλιν οἱ ἐπιζήσαντες ἐκ τοῦ πολέμου τούρκοι ἵνα παραταχθῶσιν ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, δὲν θὰ εὐρεθῶσι πρόθυμοι ἐξ ἐκείνων αὐτὸ (250), ἕνεκα τοῦ τρόμου καὶ τῶν μεγάλων δεινῶν. Ἐκτὸς δὲ ὅτι οἱ τούρκοι σφόδρα φοβοῦνται τὸν μετὰ τῶν Ἑλλήνων πόλεμον, ὡς οἱ ἴδιοι τὸ λέγουσι, σκέπτονται καὶ τὰς κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὰς πατρίδας των φοβεράς κακουχίας καὶ στερήσεις, διὰ τοῦτο καὶ πολλοὶ αὐτῶν λιποτακτοῦσιν. Ἴνα δὲ μὴ συλληφθῶσι, τινὲς μὲν βιοῦσι ληστρικῶς, ἄλλοι φεύγουσι μακρὰν τῶν χωρίων των, ματαίως

ὅμως, καὶ ἄλλοι ἐξακολουθοῦσι νὰ κρύπτονται πάντοτε, ὅτι ἐὰν ἐπισημῶς ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου

Καὶ διατι νὰ μὴ πράττωσι οὕτως ἀφοῦ παλάκις οἱ δυστυχεῖς οὗτοι κατὰ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου ἐπιστροφήν κλείονται ἐν φορτηγαῖς ἀμάξαις τῶν σιδηροδρόμων ὡς κτήνη, ἵνα σταλῶσι εἰς τὰς πατρίδας των· ἀφοῦ πολλοὶ καταστρέφονται ὀλοτελῶς, ἀφίνοντες τὰ ὀλίγα αὐτῶν ὑπάρχοντα ἔρμαια τῆς τύχης των. Ὡς ἐκ τούτου, ὀλίγοι εἶνε οἱ πρόθυμοι πρὸς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος των.

Περιοριζόμενος εἰς ταῦτα μόνον ἀναφορικῶς τῆς καταστάσεως τῶν τουρκικῶν στρατιωτῶν, ἀναφέρω καὶ τὰς ἀθλιότητας τῶν ἑβραίων, παρατηρηθείσας διαρκούντος τοῦ πολέμου, ἵνα μάθῃ ὁ Ἕλλην ὅτι οἱ ἔλεεινοὶ οὗτοι ἄνθρωποι τολμῶσι, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐλληνικωτάτῃ Σμύρνῃ ἐν ἧ τὸ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αἶσθημα εἶνε βαθέως ἐρριζωμένον, νὰ χύνωσι πόν ἑβραϊκὸν ἐκείνον ἴαν, μὴ δυνάμενοι νὰ σκεφθῶσι τὰς συνεπείας, τῶν χαμερπῶν, ἢ μᾶλλον θηριωδῶν πράξεων των. Ἰδοὺ δὲ τί συνέβη ἐν Σμύρνῃ διαρκούντος τοῦ πολέμου. Ἑβραῖοί τινες, πωληταὶ λεμονίων ἢ ὀῶν, μὴ συναίσθανόμενοι ὅτι ζῶσι οἱ πλείστοι ἀπὸ τὸν ὄβολον τοῦ χρι-

στιανοῦ, μὴ σκεπτόμενοι ὅτι ἐάν ὁ χριστιανὸς δὲν ἀγοράσῃ τι ἀπ' αὐτοῦς, θά ἀποθάνωσιν ἐκ τῆς πείνης, ἐτόλμησαν νὰ φωνάζωσιν ἀναισχύντως ἐν ταῖς ὁδοῖς: «πέντε λεμόνια ἓνα μεταλλίσι, δέκα Ἑλληνες ἓνα μεταλλίσι.» Τὰ τοιαῦτα ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐπαναλάβωσι, διότι οἱ κοδῆσποινά τις ἀκούσασα ταῦτα καὶ ἀγανακτήσασα, ἐκάλεσε τὸν βρωμερὸν ἵνα εἴπῃ αὐτῇ τι ἐννοεῖ φωνάζων τοιαῦτα. Αὐτὸς δὲ μὴ ἐννοήσας τι θά συμβῆ τότε ἐπανελαβε καὶ τῇ κυρίᾳ τὰ ἴδια ἢ ἑλληνὶς ἐκεῖνη στιγμιαίως ἀρπάσασα ἀπὸ τῶν χειρῶν του τὰ ὡὰ καὶ τὰ λεμόνια τοῦ τα ἐκτύπησε κατακτεφαλα δέρουσα αὐτὸν δικαίως.

Γνωσθέντος τοῦ πράγματος τότε, πολλοὶ χριστιανοὶ κατεδίωκον καὶ ἔδερν τοὺς ἔβραίους. Ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας οὐδεὶς τοιοῦτος πωλητὴς ἐτόλμησε νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὰς χριστιανικὰς συνοικίας. Ἐάν δὲ ὁ πόλεμος διήρκη ἐπὶ πολὺ, πολλοὶ ἐκ τῶν ἔβραίων θά ἐλιμοκτόνουν. Πρὶν ἀκόμη ἀνατεῖλει ὁ ἥλιος, ὁ ἔβραῖος τῆς Σμύρνης εὐρίσκεται εἰς τὰς ἑλληνικὰς συνοικίας ἱκετεῦων νὰ ἀγοράσῃ τι ὁ πελάτης ἢ νὰ εὐρη παλαιὰ παπούτσια ἢ ῥάκη.

Ἡ ἀρχὴ τότε ἐπραξέ τὸ καθήκον τῆς τιμω-

ρίσασα πολλὰς ἐβραύτας, ἀλλὰ κατὰ τὰ φαινόμενα, διότι ἐνέπαιζον τοὺς Ἕλληνας. Ἄλλ' οἱ ἐβραῖοι μήπως δὲν ἐπρόβιδον ἐνίοτε εἰς τὴν ἀστυνομίαν τοὺς ἐλληνικὰς ἐφημερίδας πωλοῦντας χριστιανούς; Πόσαι συλλήψεις ἔγειναν διὰ τῆς προδοσίας! Καὶ ἀφοῦ κατέσχεν ἡ ἀστυνομία ἐλληνικά φύλλα τί τὰ ἔκαμνε νομίζετε; Τὰ ἐπώλει καὶ αὐτὴ κρυφίως, ἵνα καρπωθῆ τὴν ἀξίαν αὐτῶν. Ἐνίοτε ὑποβοηθεῖ καὶ τοὺς λωποδύτας ἢ φαυλοβίους εἰς τὸ τίμιον ἔργον τῶν, καὶ πάσχουσιν οἱ φιλήσυχοι χριστιανοὶ ἐκ τῆς μάστιγος ταύτης. Πόσας ἀνομιὰς πράττουσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τῆς ἀρχῆς, καὶ οἱ ὅποιοι μένουσιν ἀτιμώρητοι πάντοτε!

Τὰ δεινὰ τῶν ὁδοιπορούντων. — Τὰ δερβένια. — Οἱ ἀγάδες. — Οἱ τεσκερέδες. — Τὸ πρόστιμον. — Αἱ προλήψεις τῶν Τούρκων. — Αἱ περιπέτειαι τῶν σιδηροδρόμων. — Οἱ διαμελιζόμενοι τούρκοι.

Πρὸ τῆς κατασκευῆς τῶν σιδηροδρόμων ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, οἱ βουλόμενοι νὰ κατέλθωσιν ἐκ τῶν ἐσωτερικωτέρων μερῶν εἰς Σμύρνην ἢ ἀλλαχοῦ τοῦ νομοῦ Ἀιδινίου, εἴτε χάριν ἐμπορικῶν ἔργα-

σιῶν, εἴτε πρὸς εὐρέσιν ἐργασίας, ἢ νὰ ἐπιτρέψω-
σιν, ἐδοκίμαζον μεγάλα δεινά, πολλάκις δὲ ἀφι-
νον τὰ κόκαλα καθ' ὁδόν. Ἐνίοτε καὶ τούρκοι
ἀκόμη διηγοῦνται εἰς χριστιανούς τὰ ἄλλοτε δεινά
τῶν μεταβαινόντων ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ Ἰκονίου εἰς
τὰ μέρη τοῦ Ἀιδινίου καὶ τὰνάπαλιν.

Κατ' ἐκείνην λοιπὸν τὴν ἐποχὴν, οἱ ὁδοιποροῦ-
τες ἵνα ἀποφεύγωσι τὴν ληστείαν ἤγουντο πολ-
λοὶ καὶ ἀπετέλουν συνοδεῖας ἐκ δεκά ἢ δεκαπέντε
προσώπων, ἵνα οὕτω ἀποφεύγωσι τῶν ὀνύχων τῶν
ἐνεόδρουσάντων ληστῶν. Οἱ τοιοῦτοι κακοῦργοι, πρὸ
τῆς εἰσχωρήσεως τῶν σιδηροδρόμων, εἰς τὸ ἐσωτε-
ρικὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐνέδρουον πάντοτε τοὺς
διαβάτας εἰς στενάς διόδους, τὰ σημερινὰ δερβέ-
νια ἢ κλεισωρίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο ἀδύνατον νὰ
μὴ διέλθῃ ὁ ὁδοιπόρος. Ὀνομαστά τινὰ τοιαῦτα
δερβένια ἐν τῇ δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἅτινα εἶνε
μάρτυρες οὕτως εἶπεν τῶν φρικωδῶν ἐκείνων δρα-
μάτων εἶνε τὰ ἀκόλουθα : Τὸ ἐν Φρυγίᾳ ἐπὶ τῶν
βορείων ὄχθων τῆς λίμνης Ἀναύας (τουρκιστὶ
Ἄτζι τοῦζ γκὺλ) ἔνθα σήμερον διέρχεται ὁ σι-
δηρόδρομος τοῦ Ἀιδινίου. Τὸ πρὸς Ν τῆς Φιλα-
δελφείας (Ἄλάσεχιρ) ἔνθα καὶ χωρίον Δερβέντ.

Τὰ πρὸς τὰ ΒΔ τῆς λίμνης τοῦ Ἐγριδίου ἐν Φρυγίᾳ πιθανὸν τὸ λεγόμενον Κιζ-καμπάν κ.τ.λ.

Εἰς ταῦτα λοιπὸν καὶ εἰς πλείστα ἄλλα, οἱ λησται κατασκευάζοντες μικρὰ προχώματα ἐνίοτε, ἢ κρύπτρας ἐνήδρευον ὡς εἶπαν, τοὺς ὁδοιπόρους, οἵτινες μὲ ἐν τ ε σ λ ἰ μ ὄ λ ἦται παραδοθεῖτε, τοὺς συνελάμβανον καὶ ἀφοῦ ἀφήρουν ὅ,τι ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν, ἄλλους μὲν κατεχευούργουν, ἄλλους δὲ ἐθανάτωνον διὰ κρεμάσματος ἐπὶ τῶν παρακειμένων ὀνύρων. Ἄλλα τοιοῦτοι συστηματικοὶ λησται εὐρίσκωντο τότε καὶ ἐν τῶν χωρίων τουρκικῶν, ληστεύοντες τοὺς διαβάτας ἀνενοχλήτως. Ὁ ταξιδεύων σήμερον ἐν Ἀνατολῇ καὶ διερχόμενος ἐκ τῶν μερῶν τούτων τῶν ληστεϊῶν εἴτε διὰ σιδηροδρόμου, εἴτε ἄλλως πως, παρατηρεῖ διεσπαρμένους τάφους τῶν φανευομένων τότε ὁδοιπόρων, οἵτινες ἀναμνησκουσι τὴν τρομερὰν τότε κατάστασιν.

Τινὲς τοῦρκοι φημίζονται σήμερον εἰς πολλὰ χωρία ἐπὶ πλούτῳ, λέγοντες οἱ θαυμασταὶ αὐτῶν λόγου χάριν, ὅτι, ὁ Μπεκὴρ μπέης ἔχει εἰς τὴν ἐξουσίαν του ὀλόκληρον τὸ χωρίον εἰς ὃ κατοικεῖ καὶ τόσα χρήματα ὁ Ὄσμάν ἀγᾶς ἔχει πέντε

τ σ ι φ λ ί κ ι α ἤτοι ἐπαύλεις, καὶ διακοσίας καμή-
λους· ὁ ἄλλος ἀγᾶς κέκτηται ἑκατὸν ὑποζύγια καὶ
τριῶν χιλιάδων στρεμάτων ἀγρούς. Ἐκαστον δὲ
χωρίον σχεδὸν σήμερον ἔχει καὶ τὸν ἀγᾶν του,
τὸν μπέη του, τὸν σατράπην του, ὅστις εἶνε τὸ
λύειν καὶ δεσμεῖν, ὁ ἄλλοτε δηλαδὴ ἀρχιληστής
ἢ υἱὸς ἢ ἔγγονος ἐκείνου, ὁ καὶ νῦν παρὰ πάντων
τιμώμενος διὰ τὰ πλούτη του, ἄτινα ἀπέκτησεν
ἐκ τῶν ἀρπαγῶν, ἐνεδρεύων εἰς τὰ δερβένια τοὺς
δυστυχεῖς ὁδοιπόρους. Οἱ ἀγᾶγοντες πρὸ τῆς εἰσχω-
ρήσεως τῶν σιδηροδρομικῶν βιομηχανικῶν, σήμερον
τυγχάνουσι μπέηδες καὶ σατράπαι! Καὶ τὸ γε-
λοιωδέστερον, ἐνῶ ἄλλοτε ἦσαν ζεῖμπέκαι φοβε-
ροὶ σήμερον θελουσι νὰ ἐνδύωνται εὐρωπαϊκῶς!....

Ἄλλὰ καὶ τὰ σημερινὰ δεινὰ τῶν διὰ τῶν σι-
δηροδρομικῶν ταξειδευόντων εἰσὶν ὅμοια σχεδὸν τῶν
ἀνωτέρω, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἡ ζωὴ χαρίζεται.
Σήμερον ἐνεδρεύουσιν ἄλλου εἶδους ληστὰι εἰς τὰς
πόλεις καὶ εἰς τινὰς σιδηροδρομικοὺς σταθμούς,
ἀναμένοντες τοὺς τυχὸν ἐπιβάτας ἵνα ἀφαιρέσωσιν
ἀπ' αὐτῶν διὰ τοῦ γκεζᾶ (προστίμου) τὰ ὀλίγα
χρήματα. Οὗτοι δὲ ὀνομάζονται τεσκερετζήδες.
Οἱ ἀρπαγες οὗτοι ἀναμένοντες εἰς τινὰς τελευταί-

ους σταθμούς τῶν σιδηροδρόμων, συλλαμβάνουσι ἀδιακρίτως τοὺς ἐξ ἄλλων νομῶν ἐρχομένους ἐπιβάτας καὶ τανάπαλιν, ζητοῦντες τὸν τεσκερέ, ἦτοι τὸ διαβατήριον. Καὶ ἂν μὲν τὸ διαβατήριον εἶνε ὑπογεγραμμένον δηλ. ἐν τάξει, θὰ προσπαθήσωσι παντοιοτρόπως νὰ εὕρωσιν αἰτίαν τινὰ ἵνα ὑποστῇ πρόστιμον. Ἐὰν δὲ δὲν εἶνε ἐν τάξει, ἡ δὲν ἔχει τις τεσκερέ τότε ἀλλοίμονον. Ἡ ἀστυνομία ἣτις ἐκτελεῖ ἐνίοτε καὶ χρεὴ τεσκερετζη θὰ ἀνακρίνη τὸν δυστυχῆ ἐπιβάτην ὡς νὰ ἔπραξε κακούργημα· τι πρέπει νὰ φυλακισθῆ καὶ κατόπιν θὰ ἀποφασισθῆ ὑπὸ τῶν εὐσυνειδήτων τούτων ἀνθρώπων τῆς ἀρχῆς τὸ ποσὸν τοῦ προστίμου, ὅπερ ῥίπτουσιν εἰς τὸ θυλάκιόν των οἱ πεινασμένοι οὔτοι λύκοι. Ὅθεν διὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν λόγον ἀναγκάζονται πολλάκις ταξειδιῶται, χριστιανοὶ τε καὶ τοῦρκοι, νὰ ἀπατῶσιν ἐπιτηδείως τοὺς ἐπὶ τῶν διαβατηρίων ὑπαλλήλους, ὡς βλέπει κατωτέρω ὁ ἀναγνώστης.

Αἱ ἐκθεσμοὶ αὗται πράξεις τινῶν τῆς ἐξουσίας ὑπαλλήλων φθάνουσιν ἐνίοτε εἰς τοιοῦτον σημεῖον ὥστε ἀναγκάζονται τινες δικαίως νὰ ἀνθίστανται, καίτοι γνωρίζουσιν ὅτι ἔτι περισσότερον ἐπιδεινοῦ-

ται ἡ θέσις τῶν.

Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐκάστη ἐν πόλει καὶ ὀπωσοῦν μεγάλῳ χωρίῳ, πλὴν τῶν παραλίων, γίνεται ἐβδομαδιαία ἀγορὰ εἰς ἣν συναθροίζονται πολλοὶ ἵνα ἐκθέσωσι πρὸς πώλησιν τὰ διάφορα αὐτῶν προϊόντα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ τεσκερετζήδες γνωρίζουσιν ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν δὲν ἔχουν διαβατήρια, τοὺς συλλαμβάνουν ἵνα προμηθευθῶσι τοιαῦτα οἱ δυστυχεῖς οὗτοι χωρικοί, ἐκμεταλλευόμενοι οὕτω οἱ ὑπάλληλοι τὴν ἀγροικίαν τῶν χωρικῶν. Ἀλλὰ ταῦτα πράττουσιν εἰς τοὺς τούρκους καὶ σπανιώτατα εἰς τοὺς χριστιανούς.

Οὐκ ὀλίγα δὲ ἐμπόδια ἀπαντᾶ ἐνίοτε ὁ ταξειδιώτης καὶ ἐκ τῆς προλήψεως τῶν τε κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἀπλοϊκῶν τούρκων. Ὑπάρχουσι τούρκοι οἵτινες εἶνε λίαν προληπτικοὶ καὶ τοιούτους ἀπαντᾶ τις εἰς χωρία τῶν ἐσωτερικότερων μερῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ προληπτικὸς τούρκος ὅταν ἴδῃ περιηγητὴν ἢ ἀρχαιολόγον νομίζει ὅτι διὰ κακὸν σκοπὸν μεταβαίνει εἰς τὸν τόπον τοῦ Πολλάκις δὲ συμβαίνει, ἵνα μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω πορείαν τοῦ περιηγητοῦ, ἐκτός ἂν ἔχη μετ' αὐτοῦ ἐπίσημον ἄδειαν. Ἀλλὰ καὶ

αὕτη ἐνίοτε δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν

Πρὸ ἐτῶν μηχανικοὶ τινὲς μιᾶς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καταγινόμενοι εἰς καταμετρήσεις ἐν τῷ νομῷ Ἰκονίου, ἠμποδίσθησαν παρ' ἐνὸς διοικητοῦ, ὅστις φαίνεται κατὰ πρώτην φοράν εἶχεν ἴδει μηχανικοὺς σιδηροδρόμου. Καίτοι οἱ μηχανικοὶ ἔφερον μεθ' αὐτῶν ἐπίσημον ἄδειαν, ἐκεῖνος ὁμως ἐνόμισεν ὅτι καταμετροῦν ἐκεῖ δι' ἄλλους σκοπούς.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀγροῖκοι τοῦρκοὶ εἶνε πολὺ προληπτικοί. Ἐνθυμοῦμαι, ὅτε πρὸ ἐτῶν τινὲς ἀρχαιολόγοι ἐπισκεπτόμενοι διάφορα μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐλάβανον ἀντιγραφὰς τῶν ἐλληνικῶν ἐπιγραφῶν ἐκ τῶν εἰρηπίων. Οἱ ἀμαθεῖς τοῦρκοὶ συναθροιζόμενοι γύρωθεν τῶν ἀρχαιολόγων διηρώτουν, πρὸς τί οὗτοι ἔρχονται ἐνταῦθα: Νὲ βάρ γι αζι λι τ ά ς· ἤτοι τί ἔχει ἡ ἐνεπίγραφος πλάξ; Εἶπέ εἰς τὸν τοῦρκον ὅτι αἱ ἐνεπίγραφοὶ πλάκες ἔχουσιν ἐντὸς χροῖματα, νὰ τὰς κρύπτῃ. Εἰς τινὰς περιστάσεις, αἱ προλήψεις τῶν τοῦρκων λίαν ζημιοῦσιν αὐτούς· διότι καὶ τὴν πλησίασιν τοῦ σιδηροδρόμου εἰς τὰ χωρία τῶν νομίζουσι κακὸν οἰωνόν· τὸν σιδηροδρομον θεωροῦσιν ἐπινόησιν τοῦ γκι α ο ῦ ρ. Τινὲς μάλιστα τοῦρκοὶ θρησκο-

μανείς ἢ φανατικοί, καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀκόμη ἀπέφευγον νὰ ταξειδεύωσι κατὰ τὰς ἐορτάς τῶν διὰ σιδηροδρόμου ἵνα μὴ πέσωσιν εἰς ἀμαρτίαν. Ὅποιαί τῶ ὄντι ἀλλόκοτοι προλήψεις! Πολὺ πιθανὸν ὅμως καὶ σήμερον ἀκόμη, οἱ τοιοῦτοι τοῦρκοι νὰ ἀποφεύγωσι τὴν διὰ σιδηροδρόμου μετάβασιν ἀπὸ μέρους εἰς μέρος, διότι ὁ τοῦρκος πάντοτε εἶνε τοῦρκος. Μία ἐξοχότης πρὸ ἐτῶν, ἀφοῦ ἐδέχθη ἐπισκέπτῃν τινά, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν εὐθὺς ἐπλυνε τὰς χεῖράς του, διότι ἐνόμισεν ὅτι ἐμίανθη δίδων τὴν χεῖρά του εἰς ἕξον!

Παραπειρημῶν ποτε ἐν Κωνσταντινουπόλει, εἰχον ἐπισκεφθῆ δις τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ὅτε ἠτοιμαζόμεν νὰ ἀναχωρήσω ἐκεῖθεν ἠθέλησα ἐκ τρίτου νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ ποτὲ τοῦτο Τέμενος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅταν ὅμως ἐζήτησα τὴν ἀδειαν παρὰ τοῦ θυρωροῦ, ὅστις εἶνε καὶ χότζας ἢ μουεζίνης, οὗτος φαίνεται μὲ ἐγνώριζε, καὶ μοῦ εἶπε παρατηρῶν με ἀσκαρδαμυκτί: Σὲν τ σοκ τα φά κε λ ὀν ἰ τ σ ε ρ ἔ ὀ λ μ ἄ ς κα ἰ ρ ἔ ἦ τοι, σὺ πολλὰκις εἰσηλθες ὁὲν γίνεται πλέον. Ἄρνηθεις δ' ἐγὼ καὶ εἰπὼν ὅτι ἄλλην φορὰν ὁὲν εἰσηλθον, μοῦ ἐπέτρεψεν ἀφοῦ ὅμως μὲ ἐπαρατή-

ρει ἐντὸς τοῦ ναοῦ μὲ ὑποπτον βλέμμα. Αἱ προ-
λήψεις αὗται καθιστῶσι πολλάκις τοὺς τούρκους
μωροὺς καὶ δυσσιώνους. Ἐν Ἀνατολῇ συμβαί-
νουσι πολλάκις πλείστα ἐπεισόδια ἐνεκα τοῦ ἐλατ-
τώματος τούτου τῶν χαιρεκάκων τούρκων.

Ἄλλ' ἄς ἀναφέρω καὶ τὰς ἐκ τῶν τούρκων ἐ-
περχομένας περιπετείας εἰς τοὺς σιδηροδρόμους,
διότι τὰ πλείστα δυστυχήματα ἐν σιδηροδρόμοις
συμβαίνουν ἐκ τῆς μωρίας, ἀναισθησίας καὶ βαρ-
βαρότητος αὐτῶν. Καὶ ἐκ τῆς ἀδιακρισίας αὐτῆς
τούτων οὐκ ὀλίγα ὑπάρξουσιν οἱ ἐν σιδηροδρόμοις
ὑπηρετοῦντες χριστιανοί.

Πολλοὶ Τούρκοι, ἐπιθυμοῦσι νὰ παίξωσι πολ-
λάκις μὲ τὰς ἀμαξοστοιχίας καὶ νὰ μὴ ἐννοῶσι
τὸν κίνδυνον. Ὅθεν πλείονας ποιούτους τούρκους
φέρει εἰς τὸν τάφον ἡ μωρία παρὰ ἡ ἀναισθησία.
Ἄν ὀηλαδὴ κατ' ἔτος οἱ σιδηροδρόμοι ἐν Ἀνατολῇ
διαμελίζωσι πεντήκοντα τούρκους, οἱ τεσσαρά-
κοντα τὴν παθαίνουν ἀπὸ φιλοπαιγνίαν. Ἄλ-
λοι μὲν τολμῶσι νὰ κοιμῶνται ἐν ὥρᾳ ἀμα-
ξοστοιχιῶν ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων, ἐνῶ γνωρίζωσι
ὅτι μετ' ὀλίγον φθάνει ἡ συνολκή, ἄλλοι δὲ
περιπατοῦσιν ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων ἐνῶ ὄπισθεν

αὐτῶν ὀλοταχῶς βαίνει ἢ συνολκῆ, καὶ ἄλλοι θέλοντες νὰ δεῖξωσι τάχα μεγαλητέραν τόλμην, ἥτις εἶνε μᾶλλον βαρβαρικὴ ἀνοησία, διαπερῶσι τὸν σιδηρόδρομον κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς βαινούσης ταχέως συνολκῆς. Ἴδου λοιπὸν πῶς μεταβάλλονται εἰς πτώματα οἱ τολμηροὶ οὔτοι ταγκαλάκηδες πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν μηδεμίαν ἐνόχην ἐχόντων μηχανικῶν. Αἱ ἀρχαὶ ὅμως θέλουσαι νὰ ὑπερασπίζωσι τὴν περιφρόνησιν κατηγοροῦσι τοὺς ὑπαλλήλους τῶν σιδηροδρομικῶν ἐταιρειῶν ὅτι ἐξεπίτηδες σκοτώσωσι τοὺς ἀνθρώπους· πολ-
λάκις ὅθεν τινὲς παρανόμως φυλακίζονται.

Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ἄλλος τρόπος ἀπεχθείας κατὰ τῶν σιδηροδρόμων. Ἐνίστασι οἱ τοῦρκοι θέλοντες νὰ ἰδῶσι πῶς ἐκτροχιάζεται ἢ συνολκῆ θέτουσιν ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ράβδων ὀγκώδεις λίθους, ἢ ἐμπήγωσιν ἤλους μεταξὺ τῶν ράβδων. Ἄλλοτε πάλιν ἄλλοι θέλοντες νὰ ἐκδικηθῶσι πυροβολοῦσι καὶ λιθοβολοῦσι τὰς ἀμαξοστοιχίας, ἢ ὀπίπτουσιν ἐπ' αὐτῶν, ὅτι πρόχειρον εὔρουσι, ἐμβάλλοντες τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἐπιβαίνοντας. Πολλάκις ὅμως πολλοὶ συλλαμβάνονται ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἀμαξοστοιχίαις, καὶ λαμβάνουσι τὰ ἐπιχειρα τῆς κα-

κίας των. Ἐτυχόν ποτε ἐν ἀμαξοστοιχίᾳ τινὶ ἥτις διέτρεξε μέγαν κίνδυνον ἐκ τινῶν ἡμιαγρίων τούρκων. Σταθείσης ὁμως τῆς ἀμαξοστοιχίας, συνελήφθησαν ἀμέσως ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ κακοποιοί. Ἐβλεπέ τις αὐτοὺς τρέχοντας τῆδε κακεισε μὲ τὰ βραχέα των βρακία, ἵνα κρυβῶσι· θέαμα ἀξιὸν γελωτος.

Ἡ τιμωρία ὁμως ἤλάττωσε σήμερον τὰς τοιαύτας τῶν σιδηροδρόμων περιπετείας. Ἄλλ' αἱ ἀμαξοστοιχίαι συχνὰ ἀματαιοῦνται ἐκ τῶν τουρκικῶν πτωμάτων, διότι οἱ τούρκοι εἶναι τόσον ἀναίσθητοι ὥστε καὶ ἐκατὸν τοιαῦτα κτηνηνα διαμελιζονται ὑπὸ τῶν σιδηροδρόμων, δὲν σωφρονίζονται διότι εἶνε τούρκοι καὶ τὰ τούρκικα κεφάλια δὲν μεταβάλλονται ποτέ· πάντοτε θὰ καλῶσι τὴν ἀμαξοστοιχίαν γκριαουροῦν ἐσ ἐκ καὶ θὰ ἦνε πόρρω τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Τὰ βάρβαρα ἤθη. — Ἡ προσευχή. — Τὸ Ραμαζάνιον. — Τὸ Ἰζαμί. — Οἱ πίπτοντες μιναρέδες. — Ὁ Σταυρός. — Οἱ ντετέδες ἢ οἱ δῆθεν ἅγιοι τῶν τούρκων. — Οἱ χατζῆδες.

Τὰ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τούρκων πα-

τροπαράδωτα πάθη εἶνε μία αἰτία τῆς βαρβαρότητος τῶν τούρκων, ἣν δηλοῦσιν, ἰδίως οἱ ἀγροῖκοι καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τῶν, καὶ εἰς τὰς μετὰ τῶν χριστιανῶν διασκεδάσεις, καὶ καθ' ὁδόν, καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας περιστάσεις. Ὁ τούρκος φαίνεται ὅτι θεωρεῖ καθήκόν του νὰ φανερώνη τὴν βαρβαρότητα του διὰ διαφόρων τρόπων, ἣν πολλάκις μεταχειρίζεται διὰ πείσμα τοῦ χριστιανοῦ.

Τὰ χρηστὰ ἤθη παρὰ τοῖς τούρκοις εἶνε ἀγνωστα. Πολλάκις λέγοντες εἰς τὸν χριστιανὸν βάρβαρον λόγον, καὶ μὴ γνωρίζοντες τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ, γίνονται γελοῖοι, διότι ἡ κατηγορία στρέφεται εἰς τοὺς ἰδίους. Συμβαίνει ἐπίστε, τοῦρκος μὲ τὸν ὄνον του νὰ ἀπαντήσῃ καθ' ὁδόν χριστιανὸν διαβάτην. Ἐνῶ δὲ καθ' ὅλον τὸν δρόμον εἶνε σιωπηλός, ἅμα ἰδεὶ πλησίον του τὸν χριστιανόν, κτυπᾷ τὸν ὄνον του καὶ λέγει ὀργίλως: ν τ ἔ γ κ ι α ρ ο ὕ ν μ α λ ί · ἤτοι περιπάτα κτῆμα τοῦ ἀπίστου. Ἄφοῦ τὸ ζῶον εἶνε ἰδικόν του κτῆμα, λέγει τόσον ἀνοήτως τὸ γ κ ι α ρ ο ὕ ν μ α λ ί ἵνα δείξῃ τὸ πάθος του πρὸς τὸν χριστιανόν. Ἄλλὰ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τις εἰς τοὺς τοιοῦτους τούρκους

τὴν φράσιν ταύτην εἶνε ἀδύνατον νὰ μὴ τὴν ἐπα-
ναλάβωσιν.

Χριστιανός τις ποτὲ εἰς τι μέρος ἀκούων τούρ-
κον λέγοντα καθ' ἐκάστην τὴν φράσιν ταύτην, ἤρ-
πασε τὸν ὄνον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ τούρκου, λέγων
αὐτῷ ὅτι εἰς τὸν γκιαιοὺρ ἀνήκει ὁ ὄνος. Ὁ
ἀγροῖκος τούρκος βλέπων ὅτι ἤθελε νὰ κρατήσῃ
τὸν ὄνον τοῦ ὀχριστιανός, ὑπεσχέθη ὅτι ποτὲ
πλέον δὲν θὰ εἶπῃ τοῦτο, καὶ οὕτω ἔλαβεν ὀπίσω
τὸν ὄνον τοῦ.

Ἄλλο εἶδος βαρβαρότητος. Ὁ τούρκος ταξί-
θευῶν διὰ σιδηροδρόμου, πρέπει νὰ ἐξέλθῃ εἰς τι-
νας σταθμούς ἵνα δείξῃ τὴν διαγωγὴν τοῦ, καὶ
γίνει αἷτιος ἀγανακτήσεως καὶ ἀποτροπιασμοῦ
τῶν περιστώτων χριστιανῶν. Ἐξέρχεται δηλαδὴ
διὰ φυσικὴν ἀνάγκην, καὶ ἴσταται ὅπου θελεῖ,
πολλάκις ἐνώπιον κυριῶν, τρίβων τὰ ἀπόκρυφα
τοῦ μέλη διὰ τῆς χειρὸς. Ἐνῶ δὲ ἡ ἀμαξοστοι-
χία ἐκκινεῖται, ἐκεῖνος λέγει: οὐλέν γιαβάς
γιαβάς, ἐξακολουθῶν νὰ ἔχῃ τὴν χεῖρα τοῦ ἐν-
τὸς τῆς βράκας. Καὶ ὁ πλέον τολμηρὸς δὲ τῶν ἐν
τῇ ἀμαξοστοιχίᾳ, πρέπει νὰ σκεφθῇ καλῶς θέλων
νὰ κάμῃ παρατήρησιν εἰς τοὺς τούρκους διὰ τὸν

τοιούτον αὐτῶν τρόπον. Διότι ἐκεῖνος καθαρῖζων τὰ ἀπόκρυφα ἐνώπιον τῶν περιστώτων, πράττει καθήκον θρησκευτικόν, φεῦ! Ἄν δέ τις κάμη παρατήρησιν, νομίζει ὁ θρησκομανῆς οὗτος, ὅτι βλασφημεῖται ἢ πίστις του καί, ἀλλοίμονον...

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ τούρκου ἡ βαρβαρότης σπουδάζεται ἔτι αἰσχροτέρων τὰ ἀστεῖα τῶν παιδῶν ἄτινα ἐπιβάλλονται ὑπὸ τοῦ πατρός, καὶ τὰ ὀπίῃα λέγουσιν ἐνώπιον τῆς μητρός, εἶνε τόσον οὐτιδανά, ὥστε δὲν περιγραφονται. Ὑπάρχουσι πολλαὶ φράσεις, ὧν ἡ ἐρμηνεύσις ἐνταῦθα θὰ προῦξενεὶ ἀνατροχιασμόν. Τα χρηστὰ ἤθη ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ τούρκου εἶνε σχεδὸν ἀγνωστά.

Οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολῆς εἶνε συνειθισμένοι ἀπὸ τὰς βαρβαρότητας τῶν τούρκων· ἄλλως τε τὰ ἐκ τούτων συμφέροντα τῶν χριστιανῶν καλύπτουσι τὰ ἐλαττώματα τῶν τούρκων· δυστυχῶς ὅμως ὑπάρχουσί τινες χριστιανοί, οἵτινες χάριν μηδαμινῶν συμφερόντων ἐνέχονται νὰ ὀνομάζωνται γ κ ρ α ο ὄ ρ !...

Οἱ τούρκοι ποιοῦσι προσευχὴν πεντάκις τῆς ἡμέρας ὅπου καὶ ἂν εἰρεθῶσιν. Τὸ πρῶτον ν α μ ᾶ ζ, δηλαδὴ προσευχή, γίνεται λίαν πρῶτὶ καὶ

ονομάζεται σαμπάχ-ναμαζί· τὸ δεύτερον γίνεται δέκα λεπτά μετὰ μεσημβρίαν καὶ ὀνομάζεται οὐλέν-ναμαζί· τὸ τρίτον γίνεται περὶ δέλην καὶ ὀνομάζεται ἰκιντι-ναμαζί· δηλαδή ὅταν ἡ σκιά εἶνε διπλασία τοῦ σώματος· τὸ τέταρτον γίνεται τὸ ἑσπέρας καὶ ὀνομάζεται ἀκσάμ-ναμαζί· καὶ τὸ πέμπτον γίνεται ἐν ὥρᾳ νυκτὸς καὶ ὀνομάζεται ἰατσι.

Ἄλλὰ, τὴν προσευχὴν τῶν οἰ τοῦρκοι φαίνεται πρέπει νὰ κάμνωσιν ἐν ἐπιδείξει, ὡσάκις βλέπουσι πλησίον χριστιανόν· Ἐπειδὴ δὲ ἐν Ἀνατολῇ πάντες οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων εἶνε γεωργοί, κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους ὅλοι ἐξέρχονται εἰς τοὺς ἀγρούς των. Ἐκεῖ λοιπὸν ἕκαστος πρέπει νὰ κάμη τὴν προσευχὴν του, ἀφοῦ πρῶτον εὕρη ἀντικείμενόν τι, δηλαδή δένδρον, ἢ λίθον ἵνα ἔχη αὐτὸ ἀντιμέτωπόν του ἐν ὥρᾳ τῆς προσευχῆς· πάντοτε ὅμως βλέπει πρὸς νότον δηλ. πρὸς τὴν Μέκκαν. Ἄνάγκη ὅμως πρῶτον νὰ καθαρισθῆ, καὶ τί καθαρισμόν! Καὶ ἂν μὲν ἐκεῖ πλησίον τύχη νὰ ἴδῃ χριστιανόν, θὰ προσπαθῆσθαι νὰ φανῆ εἰς τὸν χριστιανόν ὅτι προσεύχεται· ἂν δὲ δὲν ὑπάρχῃ τοιοῦτος κάμη τὸ ναμαζί του ἡσύχως. Λέγουσί τινες

ὅτι, ὅταν χριστιανὸς ἐνώπιον τοῦ προσευχομένου τούρκου εἶπῃ προσευχὴν τινά, ὁ προσευχόμενος τούρκος τὰ χάνει καὶ ἀναγκάζεται πάλιν ἐξ ἀρχῆς νὰ κάμῃ τὸ ναμάζι του.

Ἴνα δείξουν τινὲς τούρκοι τὸν φανατισμὸν των, περιμένουν πλησθὸν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς νὰ διέλθῃ ἀμαξοστοιχία ὅπως κάμωσι τὸ ναμάζι, ἐνῶ δὲν εἶνε ἀκόμη ἡ ὥρα τῆς προσευχῆς. Ταξειδεύων ποτὲ διὰ σιδηροδρόμου, παρετήρουν τούρκον τινά εἰς τι χωρίον, ὅστις ἐπλησίαζεν εἰς τὰ σιδηρὰ ἐλάσματα παντοῦ κατα τὴν ὥραν τῆς ἀμαξοστοιχίας ἵνα φαίνηται εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὅτι προσεύχεται.

Ἄλλοι πάλιν θρησκομανεῖς, ὅταν ταξειδεύωσι διὰ σιδηροδρόμου, τὴν προσευχὴν ποιοῦσιν ἐντὸς τῆς ἀμαξῆς. Ἀναγκάζουσι τοὺς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀμαξῇ εὐρισκομένους χριστιανοὺς νὰ στενοχωρηθῶσιν ἵνα δηλώσωσι τὸν φανατισμὸν των. Ὅταν φθάσῃ ἡ ἀμαξοστοιχία εἰς κεντρικὸν σταθμὸν, πάλιν ἐξέρχονται χάριν προσευχῆς οἱ ὑποκριταί. Ἀλλὰ μόλις ἀρχίσωσι ταύτην, ὁ συριγμὸς τῆς ἀτμαμάξης τοὺς κάμῃ νὰ συγχισθῶσιν, ἀμέσως δὲ, ἄλλος τὰς χεῖράς του ἔχων ἐντὸς τοῦ βρακίου, καὶ ἄλ-

λος κρατῶν τὰ σανδάλιά του, σπεύδει νὰ ἔμβῃ ἐν τῇ ἀμάξῃ, ἐν μέσῳ τοῦ γέλωτος τῶν ἄλλων ἐπιβατῶν διατί; διότι νομίζοντες ὅτι θὰ τοὺς ἀφήσῃ ἡ ἀμαξοστοιχία φωνάζουσιν: τοῦ ρ γ κ ρ α ο υ ρ ο ὦ ν ἐ σέ κ, τ ο ὕ τ ο υ ν κ ά τ σ μ α σ ι ν ἤ τ ο ι μὴ φεύγῃς ὄνε τοῦ ἀπίστου, κρατῆτέ τον νὰ μὴ φύγῃ. Ὡραία τῶ ὄντι κωμῳδία. Ἄλλοι πάλιν, καὶ οὗτοι εἶνε ἡ χαμαλαρία, ἐν καιρῷ δριμέος ψύχους, ἵνα δείξωσι τὴν θρησκαμανίαν των, πλύνονται ἐν ὑπαίθρῳ θραύοντες τὸν πάγον, καὶ κατόπιν κακῶς ἔχοντες ἐκ τοῦ ψύχους προσεύχονται.

Ἰπάρχουσιν ὁμως καὶ τοῦρκοὶ φρονιμώτεροι ἀποφεύγοντες τὰ τοιαῦτα οὗτοι δὲ εἶνε οἱ τῶν πόλεων οὔτινες ἅμα ἀκούσωσι τὴν ἐκ τοῦ μιναρὲ φωνὴν τοῦ μουεζίν σπεύδουσιν εἰς τὸ τζαμί.

Ἴδου δὲ πρὸς λύσιν τῆς περιεργίας πῶς προσκαλεῖ ὁ μουεζίν μεγαλοφώνως ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ μιναρὲ (πύργου τοῦ τζαμίου) τοὺς πιστοὺς πρὸς προσευχὴν.

1. « Ἄλλάχ ἐκμπέρ (δὲς)
2. « Ἐσεχέδου ἔννε λά ἰλ ἄλλάχ ἰλ ἄλλάχ (δὲς)
3. « Ἐσεχέδου ἔννε Μουχαμέτ ῤεσσὺλ οὐλ λάχ
[δὲς]

4. «ἄϊ ἄ ἀαλά ἐς ἀλλάχ (δὶς)»

5. «ἄϊ ἄ ἀαλά ἐλ φελά (δὶς)»

6. «Ἐλλάχ ἐκμπέρ (δὶς)»

7. «Δά ἰλ λαχά, ἰλα ἀλλάχ!»

1. «Μέγας ὁ Θεός»

2. «ὁμολογῶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός εἰμὴ ὁ

3. «ὁμολογῶ ὅτι ὁ Μωάμεθ ἔστιν ὁ προφήτης

[αὐτοῦ.

4. «Δεῦτε πρᾶσευξώμεθα»

5. «ἄγωμεν σωθησόμενοι»

6. «Μέγας ὁ Θεός!»

7. «Οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεός εἰμὴ ὁ Θεός!»

Τινὲς θέλοντες γὰρ κατηγορῶσι τοὺς τούρκους

διαστρέφουσι τὸν ἕον σπαῖχον καὶ λέγουσιν ὅτι,

λέγει, ἀ λ ἐ μ φ ε ν ἄ· ἦτοι ὁ κόσμος γὰρ εἶνε κακός,

ὅπερ ἄδικον· διότι δὲν λέγει ἀ λ ἐ μ φ ε ν ἄ, ἀλλά,

«ἄϊ ἄ ἀαλά ἐλ φελά.»

Εἰς τὰς μεγάλας τουρκικὰς πόλεις ἔνθα ὑπάρ-

χουσι 30 ἢ 40, καὶ 100 μιναρέδες (ἐννοῶ ἐν Μι-

κρά Ἀσία μόνον), πολλακίς συμβαίνει νὰ φωνά-

ζωσι μεγαλοφώνως ἐξ ὄλων τῶν μιναρέδων οἱ ἐφη-

μέριοι (Μουεζίναι) οἵτινες ἐκ τῶν σπαρακτικῶν φωνῶν ἐπισύρουσι τὴν περιέργειαν τῶν ξένων. Ὄταν μάλιστα τύχει νὰ παίζωσι καὶ τὰ βούλια ἤτοι τύμ-πανα, τότε αἱ φωναὶ ἐκεῖναι μεταβάλλονται εἰς ἀλαλαγμούς· πρέπει νὰ κλείσῃ ὁ ξένος τὰ ὦτα, ἵνα μὴ βλαβῇ ἡ ἀκοή του.

Ἡ προσευχὴ ἐκάστης ἡμέρας ἔχει θεοφιλεῖ σκοπὸν ἢ τῆς παρασκευῆς, ἢ ἱερωτέρα πασῶν, εἶνε ὑπὲρ τῶν Μουσουλμάνων ἢ τοῦ σαββάτου, εἶνε ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων ἢ τῆς Κυριακῆς, εἶνε ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἢ τῆς δευτέρας, εἶνε ὑπὲρ τῶν Προφητῶν ἢ τῆς τρίτης, ὑπὲρ τῶν σείχιδων καὶ ἱερωμένων τούρκων ἢ τῆς τετάρτης, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, τῶν ἀσθενῶν, τῶν αἰχμαλώτων, καὶ ἐν γένει ὑπὲρ πάντων τῶν ἐν ἀνάγκαις καὶ θλίψεσι· καὶ ἡ τῆς πέμπτης, ὑπὲρ ὅλου τοῦ κόσμου.

Ἰδοὺ δὲ ἡ ἱερωτέρα προσευχὴ, ἢ τοῖς τῆς παρασκευῆς: «Ἐς-σαλάτου βέ σελάμ ἀλείκε, ἡὰ Μουχαμέδ χαμπίμπ οὐλ λάχ.» ὁ ἐστί. (Ἡ εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Μωάμεθ, φίλε τοῦ Θεοῦ). «Ἐς-σαλάτου βέ σελάμ ἀλείκε, ἡὰ Ἰσά ρούχ οὐλ χάχ.» (Ἡ εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Ἰησοῦ, πνεῦμα τοῦ Θεοῦ).

«'Ες-σαλάτου βέ σελάμ, ἀλέικε, ἡά Μουσαῖ, κελήμ
οὐλ λάχ.» («'Η εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ
σέ, ὦ Μωϋσῆ, τοῖκεϊα τοῦ Θεοῦ.) «'Ες-σαλάτου
βέ σελάμ, ἀλέικε, ἡά 'Ημπραήμ, χαλιλ οὐλ λάχ.»
(«'Η εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ
'Αβραάμ, ἀγαπητὸ τοῦ Θεοῦ.) «'Ες-σαλάτου βέ
σελάμ, ἀλέικε, ἡά Δαούτ, κχαλιφετο οὐλ λάχ.»
(«'Η εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Δα-
βίδ, θεοπρόβλητε μονάρχα.) «'Ες-σαλάτου βέ σε-
λάμ ἀλέικε, ἡά Σουλεϊμάν, ἔμιν οὐλ λάχ.» («'Η
εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Σολομών,
πιστὸ τοῦ Θεοῦ.) «'Ες-σαλάτου βέ σελάμ ἀλέικε
ἡά Νούχ, νετζι οὐλ χαχ.» («'Η εὐλογία καὶ σω-
τηρία τοῦ Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ Νώε, σεσωσμένε τοῦ
Θεοῦ.) «'Ες-σαλάτου βέ σελάμ ἀλέικε ἡά 'Αδέμ,
σαφίι οὐλ λάχ.» («'Η εὐλογία καὶ σωτηρία τοῦ
Θεοῦ ἐπὶ σέ, ὦ 'Αδάμ, ἡ καθαρότης τοῦ Θεοῦ.)
Καὶ πρὸς τοὺς 'Αγγέλους: «'Ες-σελάμ ἀλέικε,
ραχμέτ οὐλ λάχ, χου.» («'Η σωτηρία ἐπὶ σέ καὶ τὸ
ἔλεος τοῦ Θεοῦ.) . . .
«'Ο ἀναγνώστης πλέον ἄς ποιήσῃ κρίσιν εἰς γὰς
τοιαύτας τῶν τούρκων δοξασίας, αἵτινες δὲν ἀπέ-
χουσι τῆς ἀνεξίθρησκείας. . . .»

Ἡ δὲ νηστεία τοῦ ράμαζαν, εἶνε δὲ ἑνναήτος μῆνυ τοῦ τουρκικοῦ ἡμερολογίου, καὶ ἀποτελεῖ ἐν ἐκ τῶν κυριωτέρων ἄρθρων τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, ἣν φυλάττουσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσθεγεῖς, καὶ τὴν φυλάττουσι μετὰ μεγάλης αὐστηρότητος. Ὅλη τῶν ὑποθέσεων ἡ σειρά, καθὼς καὶ ὁ οἰκιακὸς τῶν τούρκων βίος, ἀνατρέπεται διαρκούσης τῆς νηστείας ταύτης, καὶ ἡ νύξ λαμβάνει τῆς ἡμέρας τὸν τόπον.

Ἡ Καὶ ἡ μὲν ζωή, ἡ ἐνέργεια, αἱ ἀπολαύσεις, ἐν ἐπὶ λόγῳ, περιορίζονται εἰς τὴν νύκτα· ἡ δὲ νάφκωσις, ἡ ἀκηδία, ἡ βάσανος ὅλων ἐν γένει τῶν στερήσεων μένουσι δια τὴν ἡμέραν. Ὁ εὐλαβὴς τούρκος τῶν μεγαλοπόλεων καθυποβάλλει ἑαυτὸν ἀγογγύστως εἰς τὰς στερήσεις ταύτας, καὶ βλέπει τὸν χριστιανὸν τρώγοντα, πίνοντα καὶ καπνίζοντα, ἀταράχως. Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ πολλοὶ τούρκοι διεφθαρμένοι, οἵτινες δὲν φυλάττουσι τὴν νηστείαν ταύτην, τρώγοντες κρυφίως τὴν ἡμέραν, διότι εἰς τὸ φανερὸν φοβοῦνται. Ἄλλοτε ἐν Ἀνατολῇ τινὲς ράμαζανληδες ἐπετίθεντο κατὰ τῶν χριστιανῶν ὅταν ἔβλεπον τρώγοντας αὐτοὺς ἐνώπιόν των. Γίνονται τινὲς ὡς τίγρεις ἄγριοι ἀπὸ τὴν

πειναν, καιζητοῦσιν ἀφορμὴν νὰ ἐλθῶσιν εἰς λο-
γομαχίαν μετὰ τοῦ χριστιανοῦ· ἀλλ' οὐτακ εἶνε
ἐκ τῶν φαυλοθίων ἢ ὅπως ἀμαθῶν τούρκων.

Τὰν ὠρολόγια ὑπερτιμῶνται τὸν μῆνα τοῦτον
τῆς νηστείας· εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχη ἕκαστος ῥαμα-
ζανλῆς ὠρολόγιον, ὅπερ εἶνε ἡ παρηγορία του· θά
τὸ ἀνοίξῃ ἕκατὰν φορὰς τὴν ἡμέραν· μάλιστα ἄταν
πλησιάζῃ νὰ πέσῃ τὸ τόπι, δηλαδὴ νὰ ῥιφθῇ ὁ κα-
νοβολισμὸς ἀκριβῶς τὴν δωδεκάτην τουρκιστὶ
ὠραν, καθ' ἣν ἐπέρχεται ἡ νύξ· ὁ πεινασμένος και
τεργιακλῆς τούρκος θὰ ἔχη ἀνοικτὸν τὸ ὠρολόγιον
και ἔτοιμα σιγάρα τελαγίως του ἢ λαζμάν. Ἐν
τὸ σαάτ, ἦτοι ὠρολόγιον, τῦχει και δὲν εἶνε σύμ-
φωνον μετὰ τοῦ τηλεβόλου, τότε ὁ πειναλέος εὐ-
λαθεῖς ἀδημονεῖ, ὁτίτι ἔχασε δύο ἢ πέντε λεπτά.

Εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς, καθ' ὅλας τὰς
νύκτας ἐπικρατεῖ φαιδρότης και μεγάλη κίνησις.
Μεγάλη ποικιλία γλυκισμάτων ἐκτίθενται ἐντὸς
τῶν ἀγορῶν, ἅτινα καταναλίσκονται ἐν ῥιπῇ ὁ-
φθαλμοῦ, ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐκείνου τῶν ῥαμαζαν-
λίδων.

Ἐν τῇ ἡμετέρῃ πόλει νὰ εἶνε ἡ ἡμέρα
ἡ νηστεία αὕτη εἰς τίνα μέρη τῆς Ἀνα-
τολῆς διαρκεῖ πλέον τοῦ μηνός, ὁτίτι ἐξ ἑνός και

αὐτὴ ἡ σελήνη κάμνει πολλάκις τὰ καπρίστια
τῆς κρυπτομένη ὑπὸ τῶν νεφῶν, ἐξ ἄλλου δὲ οἱ
τούρκοι φαίνεται δὲν πιστεύουσι τὸ ἡμερολόγιον,
καίτοι καλῶς γνωρίζουσιν ὅτι καθ' ἕκαστον ἔτος,
τὸ βαϊράμιον μένει ὀπίσω δέκα ἡμέρας. Ἐν τού-
τοις οἱ τούρκοι ἀν' δὲν ἴδωσι τὴν νέαν σελήνην δὲν
ἀφίνουσι τὴν νηστείαν ἵνα ἑορτάσωσι τὸ βαϊράμιον.

Ὅθεν συμβαίνει ἐπίστε, εἰς Σμύρνην καὶ Κωνσταν-
τινούπολιν λόγου χάριν νὰ ἑορτάζηται τὸ βαϊρά-
μιον, εἰς Μαγνησίαν καὶ Ἀιδίνιον νὰ νομίζωσιν
ὅτι ἀκόμη εἶνε ῥαμαζάν. Καὶ μῆπως ἄλλοτε εἰς
τίνα μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολῆς, τὸ βαϊ-
ράμιον δὲν ἑορτάζετο μετὰ πέντε καὶ ὀκτῶ ἡμέ-
ρας; Ἀλλ' αὐτὴν τὴν κατάστασιν λόγῳ τελειό-
τητος δῆθεν τὴν ἐπιφέρει ἡ θρησκομανία.

Ἡ θρησκομανία καὶ ὁ φανατισμὸς τῶν τούρ-
κων ἀποδεικνύονται ἐκ τῶν πολλῶν τζαμιῶν.
Ὅπου πολλά τοιαῦτα ἐκεῖ καὶ οἱ εὐλαβεῖς, θρη-
σκομανεῖς καὶ φανατικοί.

Ἡ εἴσοδος τοῦ χριστιανοῦ εἰς τὸ τζαμί συγχω-
ρεῖται, ἀλλ' ὄχι ἐν ὥρᾳ προσευχῆς. Ὁ ἐπισκέ-
πτῆς χριστιανὸς εἶνε ἠναγκασμένος νὰ ἐκβάλλῃ
τὰ ὑποδήματά του καὶ ἔπειτα νὰ εἰσέλθῃ. Ἴσως

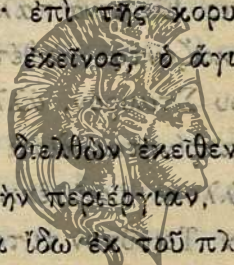

τις εἶπει, τί θά ἴδῃ ὁ χριστιανὸς ἐντὸς τοῦ τζα-
μίου; Οὐδὲν ἄξιον λόγου βλέπει, ἐκτὸς τῶν πολυ-
τελῶν μεγάλων ταπήτων. Ἐμφαίνεται ὁμῶς διότι
γνωρίζει ὅτι πολλὰ τζαμιά ἦσαν ἄλλοτε καὶ χρι-
στιανοὶ εἰς τοὺς ἐδοξάζετο ἁρθοδόξως πρὸ ὄνομα
τοῦ Ὑψίστου. ἰε νόμω αὐτοῦ νοσοδοξοῦν ἰερητοροῦν
Ἡ πόρῃσα δὲ ποτὲ ἀκούσας φίλῶν μου πινὰ διη-
γαύμενον τὸν ῥόλον, ὃν ἔπαιξεν ἐνώπιον τῶν χα-
τζάδων καὶ μουζίνων ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας
Σοφίας ἐν Κωνσταντινοπόλει· διότι γνωρίζω ὅτι ὁ
ἐμφαινῶν ἐν τῷ τζαμίῳ χριστιανός, ὀφείλει νὰ μὴ
ἀμφίληθνατά. Οὗτος λοιπὸν παραλαβὼν ὅσο ἐπέ-
ρους χριστιανούς καὶ εἰσελθὼν ἐν Ἁγία Σοφία προ-
σεποιήτο τὸν παράφρονά πρὸς τοὺς χατζάδες.
Στάς δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ναοῦ, ἔψαλλε μεγαλο-
φώνως καὶ μετὰ μέλους τὸ « Ἄξιόν ἐστιν, » ἐνώ-
οι ἐντὸς λατρευταὶ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ἔλεγον μετὰ
θαυμασμοῦ καὶ ἐκστάσεως ἀνάμεταξύ των,
Ἄ λ ἄ χ Ἄ λ ἄ χ ἦτοι Θεὲ Θεέ. Ἀφοῦ δὲ ὁ πολ-
μηρὸς ἐπισκέπτῃς ἐτελείωσε τὸ « Ἄξιόν ἐστιν »
ἐδέχετα τὰς θωπείας τοῦ γεροντοτέρου τῶν χατζά-
δων, συλυπαυμένου ἅμα τὸν δῆθεν δελη (παρά-
φρονά) ἐπισκέπτῃν. Δὲν ἤθνηθήσαν κἀν νὰ ἐνοή-

σωσιν ὅτι ὁ τρελλὸς δὲν δύναται πότε νὰ ψάλλῃ
οὕτως. Τέλος ὁ γεροντότερος εἶχε τὴν κάλωσύνην
νὰ τοῦ εὐχρηθῆ ὅπως ἀναρρώσῃ· τοιαύτη νόμιως
τόλμη δὲν εἶνε ἔργον ἑκάστου. *Εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς* ὁ περιηγούμενος
παρατηρεῖ παράδοξον συνδυασμὸν εἰς πράγματα
ἀφορώντα τὰς δύο θρησκείας, καὶ ἀπορεῖ διὰ τὴν
φαινομένην ἐνιαχοῦ ἄνομον καὶ παράδοξον προ-
σέγγισιν οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἀδυνατεῖ τοῦ νὰ ἀπο-
δώσῃ ταύτην. Παῖα σχέσις Χριστῶ πρὸς Βε-
λίας *Εἰς Θείρα*, γνωστὴν πόλιν συνδεδεμένην μετὰ
τῆς Σμύρνης διὰ σιδηροδρόμου, κατὰ τὴν νότιον
αὐτῆς πλευρὰν πρὸς τὸ ὑπερκείμενον ὄρος, ὑπάρ-
χει εἰς ναῖσκος, τιμώμενος νομίζω, ἐπ' ὄνοματι
τῆς Ἁγίας Κυριακῆς. Ἐνωθεν δὲ ἐπὶ τῶν ἰδίων
του τοίχων ὑψοῦται τζαμίον, οὔτινος τὸ δάπεδον
ἢ μέρος τῆς αὐλῆς τοῦ εἶνε ἡ στέγη τοῦ ναῖσκου!
Ὁ φυλάττων δ' ἐκεῖ τοῦρκος κρατεῖ τὴν κλεῖδα
καὶ ἀνάπτει πολλάκις καὶ τὴν κανδύλαν τῆς Ἁ-
γίας. Καὶ εἰς τι χωρίον πλησίον τῆς Σμύρνης κα-
τοικούμενον ἀποκλειστικῶς ὑπὸ ταούρκων ὑπάρ-
χει ναῖσκος ἀκέραιος οὔτινος τὴν κανδύλαν ὀφεί-

λει να πανάπηρ πάντατє μία γυνή τούρκισσα. Καί
πόσα άλλα τοιαῦτα παράδοξα πράγματα θά
υπάρχωσιν εἰς τὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. 691
Καὶ τὸ ἐξῆς θαυμάσιον συμβαίνει ἐνίοτε εἰς τοὺς
τούρκους: Οὗτοι θέλοντες νὰ κτίσωσι τζαμί ἐπὶ
ἐρείπιων χριστιανικοῦ ναοῦ, δὲν δύνανται, διότι
κτιζόντες τὴν ἡμέραν, τὴν νύκτα πίπτει αὐτο-
μάτως τὸ κτισθὲν μέρος, καὶ οὕτω ματαιοῦται
πολλάκις ἡ κτίσις. Εἰς τινα πάλιν τζαμιά παλαιά,
οἱ τούρκοι ἀναγκάζονται νὰ θέττωσιν ἐπὶ τοῦ μι-
ναρὲ τοῦ τζαμιῦ Σταυρόν, ἀλλ' εἰς τρόπον ὥστε
σχεδὸν νὰ μὴ διακρίνηται, διότι ἀνευ τοῦ Σταυροῦ,
ὁ Ἅγιος τῆς ἄλλοτε ἐκεῖ ἐκκλησίας ἀπειλεῖ νὰ
ρίψῃ τὸν μιναρὲν. Ταιοῦτον τι τοῦλάχιστον διίσχυ-
ρίζονται πολλάκις οἱ χριστιανοὶ καίτοι ὑπάρχου-
σιν ἀποδείξεις. Καὶ οἱ ἅγιοι κάμνουσιν ἰδιοτροπίας
πρὸς τοὺς τούρκους. Τὰ θεῖα εἶνε ἀνεξιχνίαστα.
Οἱ τούρκοι οὐχὶ μόνον ἐκκλησίας ἀρχαίας με-
τέβαλλον εἰς τζαμιά, ἀλλὰ καὶ ἁγίους ἰδικούς μας
ἐσφετερίσθησαν, ὀνομάσαντες τὸ μέρος ἢ τὸν ναὸν
τοῦ ποτε ἁγίου, ν τ ε ν τ έ· θάπτουσι δηλαδὴ ἐκεῖ
ὅπου βλέπουσιν ἐρείπια ἀρχαίου ναοῦ τοὺς πλα-

νοδίουσ τε κείνους θερβίσιδες αὐς τιμῶσιν ὑπερβα-
λόντως, αὐτῶσ τε κείνους αὐτῶσ τε κείνους αὐτῶσ τε κείνους

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν περιουσιῶν περιετὸ Ἄφρον-
Καρὰ-Χισσάρ, ἠκούσανα γίνεται λόγος περὶ ἑνὸς
ντε ντε. Πράγματι ἡμέραν τινα ταξειδεύων διὰ
τοῦ σιδηροδρόμου, μοι ἐδείξαν τινὲς ἐπὶ μιᾶς φά-
χεος ἐν τεχνικὸν ὕψωμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο
ἐρειπωμένον τι ὑμικρὸν κτίριον καὶ τινες ὡτε
θραυσμένοι κίονες ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἢ δὲ αὐτοῦ
ὑπῆρχεν ὁ ντεντὲς ἐκεῖνος, ὁ ἅγιος δηλαδὴ τῶν
τούρκων. Δευτέραν φοράν διελθὼν ἐκεῖθεν, μοι ἐπέσειρα
τὸ μέρος ἐκεῖνο τὴν περιέρχων, καὶ ἀπεφάσισα
να μεταβῶ ἐκεῖ ἵνα ἴδω ἐκ τοῦ πλησίον τί πράγ-
μα εἶνε αὐτὸς ὁ ντεντὲς. Ἐξελθὼν λοιπὸν εἰς
τὸν πλησίον ἐκεῖ σταθμὸν καὶ φθάσας εἰς τὸ ὕψωμα,
παρητήρησα γύρωθεν αὐτοῦ τὸν Σταυρὸν ἐγγεγλυ-
μένον ἐπὶ πλακῶν καὶ ἐπιγραφὴν τινα ἑλληνι-
κὴν, ἣν ὁμοίως οἱ φανατικοὶ τούρκοι τοσαῦτον εἶχον
βλάψει διὰ προστριβῆς, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις αὐτῆς
ἦτον ἀδύνατος. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ τοιχίσματος
ἐφαίνετο ὁ τάφος τοῦ ντεντε. Ἄρα γε τῶν τούρ-
κων ἅγιος ἦτον ἢ τῶν χριστιανῶν; Καὶ διατὶ να

ἀμφιβάλλω ὅτι ἦτον ἅγιος τῶν χριστιανῶν, ἀφοῦ
ἐφαίνοντο σημεῖα χριστιανικοῦ ναοῦ, ὅτι κείνη ἡ
ὄντεντές ἀπὸ τοῦ ὑψώματος ἐκεῖνου ἢ
ἢ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, οἱ τούρκοι τοῦ πλησίον
ἐκεῖ χωρίου ἵνα δεῖξωσιν εἰς τοὺς χριστιανούς ὅτι
ὄντεντές τῶν κάμνει θαύματα, καὶ ὅτι ἔπρε-
πεν οἱ ἀρμόδιοι νὰ λάβωσι τὴν ἀδειαν τοῦ κα-
τόπιν νὰ διευθύνωσιν ἐκεῖ τὸν σιδηροδρομον, ἐκοί-
λησάν ἐκ τῆς κορυφῆς μέγαν λίθον ὅστις ἔστη ἐπὶ
τῶν σιδηρῶν ἐλασμάτων. Οἱ τούρκοι τότε ἔλεγον,
ὅτι ὄντεντές ἐκοίλησε τὸν λίθον πρὸς ἐκδοίχη-
σιν. Παράδοξος ὄντεντές. Ἐπειδὴ δὲ τὸ μέτρον
ἐκεῖνο τοῦ ὄντεντέ εἶνε πολὺ ὑψηλόν, ἔχον ὕψος
περὶ τὰ 1800 μέτρα ἀνωθεν τῆς ἐπιφανείας τῆς
θαλάσσης, πίπτει ἄφθονος χιὼν ἐν καιρῷ χειμῶ-
νος, ἥτις ἐπισωρεύεται ἐπὶ τῆς σιδηροδρομικῆς
γραμμῆς πλησίον τοῦ ὄντεντέ. Οἱ τούρκοι λέ-
γουσιν ὅτι ὄντεντέ τὴν ἐπισωρεύει ἵνα δυσκολεύ-
ωνται αἱ ἀμαξοστοιχίαι. Τοιοῦτοι ἅγιοι τῶν τούρκων ὑπάρχουσι διε-
σπαρμένοι καθ' ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, οὓς
οἱ φανατικοὶ τούρκοι θεωροῦσιν ὡς πολλοῦχους.
Τοποθετοῦσι δ' αὐτοὺς ἐν μέσῳ ἁδῶν, κάτωθεν με-

γάλων δένδραν, ἐντὸς βράχων, ἐν μέσῳ ἐρειπίων ἀρχαίων πόλεων, ἐπὶ ἀρχαίων τεχνικῶν ἐκ χώματος ὑψωμάτων, καὶ παραπλεύρως χωρίων. Ὅταν ἀποθνήσκωσι οἱ πλανόδιοι ἐκεῖνοι γόητες δερβίσαι, θεωροῦνται παρὰ τῶν τούρκων ντε ντε εδ ες ἦτοι ἅγιοι, οὓς θάπτουσι πολλάκις ἐντὸς ἐρειπίων ἀρχαίων χριστιανικῶν ναῶν ὡς εἶπαν. Τοιοῦτοι εἶνε αἱ ἅγιοι τῶν τούρκων, οἵτινες ἐμόλυνον τὰς ἱεράς θέσεις πολλαχῶς τῆς Ἀνατολῆς.

Καὶ ὀλίγα περὶ χατζήδων νῦν ἄς εἴπωμεν. Ὁ τούρκος ἵνα γίνῃ χατζής συναρᾷ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπὸ ἐν ἐν γρόσιον, μέχρις ὅτου κάμει ποσὸν 80 ἢ 100 λίρας διὰ τὰ ἐξόδα του μεταβαίνων εἰς τὴν ἱεράν τοῦ ἰσλαμισμοῦ πόλιν. Οἱ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑπάγωσιν αὐτοπροσώπως στέλουσιν ἰδίαις αὐτῶν δαπάναις ἀντιπροσώπου, καὶ ὑπάρχουσι τούρκοι ἐκμισθοῦντες ἑαυτοὺς ἐπὶ τούτῳ. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὲν ἔχουσι τὰ πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου καθήκοντος ἐξόδα, ὑπάγουσιν ἐπαιτοῦντες. Ὅσοι δὲ ἀποθνήσκουσι κατὰ τὸ ταξίδιον τοῦτο θεωροῦνται ὑπὸ τῶν λοιπῶν ὡς μάρτυρες τῆς πίστεως.

Οἱ ἀνατολιταὶ χατζήδες, ἐνῶ ἀπέρχονται εἰς

τοὺς ἀγίους τόπους ἵνα βεβαίως σώσωσι τὴν ψυ-
χὴν τούτῳ, ὑποπίπτουσι καθ' ὁδὸν ἐκουσίως εἰς
εἰς ἁμαρτήματα, ἅτινα φαίνεται ἢ δὲν δύνανται
να ἐννοήσωσιν, ἢ πράττωσιν ταῦτα κατὰ χρέος.
Ἰδοὺ τί συμβαίνει : Ὄταν ἀναχωρῶσιν ἐκ τῶν
πατριδῶν αὐτῶν, οἱ πλείστοι κατέρχονται διὰ τῶν
σιδηροδρόμων εἰς Σμύρνην. Ἄλλὰ τί κάμνουσι κατὰ
τὴν ἐπιβίβασιν ; Πολλοὶ τοιοῦτοι χατζήδες, ἢ μάλ-
λον ὑποκριταί, ἀγνοοῦντες τὴν ἐν σιδηροδρόμοις ὑ-
πάρχουσαν τάξιν καὶ ἀσθηρὰν ἐξέλεγχῆν εἰς πάν-
τα, προσπαθοῦσι παντοιοτρόπως νὰ ἀπατώσῃ τοὺς
ὑπαλλήλους τῶν σταθμῶν, προσποιούμενοι, λό-
γου χάριν ὅτι ἠγόρασαν εἰσιτήριον, ἀλλ' ἀπώλε-
σαν, ἄλλοι δὲ νὰ κρύπτωσι τὰς ἀποσκευὰς τῶν.
Ὅθεν συμβαίνει πολλάκις, ἐξ αἰτίας τῶν χάριν
κερδοσκοπίας τούτων τεχνασμάτων νὰ ἐπέρχη-
ται βραδύτης εἰς τὰς ἀμαξοστοιχίας. Ἄλλὰ μό-
νον εἰς τὰς ἀμαξοστοιχίας συμβαίνουσιν ἀρὰ γε
παρατράγωδα ; Ἴσως δικαίως ὁ Μουταββάφ, ὁ
ὁδηγὸς δηλαδὴ τῶν ἐν Μέκκα χατζήδων, ὀνομά-
ζει αὐτοὺς ὄνους. Ἄξιόπιστός τις ἱστορικὸς λέγει
ὅτι ὁ πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Τζέδδα ἠρώτα ποτὲ
ἓνα τῶν ἐν Μέκκα πλουσίων καὶ εὐπολήπτων

Μουτάβραφ, εἰάνωιάδηγει καὺτόςπαύτοπροσώπως
τοῦσαχατζήδες ὁδὰπέκριθη δὲ ὅπι τοῦτο ἐξήρηται
ἀπόπης ἐκἀυμασίας των· διότι εἰάν μὲν εἶνε καλό-
ενκωμένοι, τὰς τὸδηγῶ ἐνίσταί ὁ ἴδιος· εἰ δὲ μὴ, κρᾶ-
ζω ἐνά τῶν ἀνθρώπων μῦθου, καὶ τῶ λέγωισὶ περι-
άγαγε τὸν ὄνον τοῦταν γυρώπτου, μυλῶνος δὲ ἰστου
ἐπὶ ὅταν ἐπιστρέψωσιν οἱ χατζήδες αὗτοι, ὁπρέπει
τις γὰ κρατῆ κλειστὴν τὴν ρεῖα του, ὁδὲ διότι
βρωμοῦν ὡς σκύλοι, ἀλλὰ ἀπο τὴν βαρεῖαν ἐκείνην
ὁσμήν, δι' ἧς μολύνεται ἡ ἀτμόσφαιρα. Ἐν τούτοις
ἐμεινοθεωροῦν ἑαυτοὺς ἡγιασμένους, καὶ ἐπιβαλ-
λουν εἰς τοὺς ἄλλους γὰ τοὺς σέβωνται. Προπάν-
των οἱ σακαλοῦδες ἔται οἱ πώγωνοφόροι, χαί-
ρουσι μεγαλητέραν ὑπόληψιν καὶ τιμὴν. Οἱ νεώτε-
ροι τῶν τούρκων ὅταν κατευοδῶνσι τοὺς χατζή-
δες δίδουσι καὶ τὰς δύο χεῖρας των πῶ ἀναχωροῦν-
τι, καὶ κατόπιν τὰς θέττουσιν ἐπὶ τοῦ ἑαυτῶν
προσώπου ἢ τοῦ πώγωνος, ὡς νὰ πλύνωνται· τοῦτο
δὲ πράττουσι καὶ ὅταν καθαρίζωσι τὰ ἀπόκρυφα,
ἐξ ὧν ἐκβάλλοντες τὴν ἰδυσωδίαν, τὴν φέρουσιν
ἐπὶ τοῦ πώγωνος των. Αὕτη εἶνε ἡ καθαριότης τῶν
τούρκων χατζήδων καὶ μὴ τοιούτων νεώτερον ὅτε

ἡωτπρλοπύσε ἰακ νωίτουολπ ἰακκᾶΜ νὲ νωίτ-ωνε

Αἱ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τούρκων σημερι-
ναὶ σχέσεις καὶ ληψοδοσίαι. — Τὰ παζάρια. — Οἱ
ἀπατώμενοι τούρκοι.

Ὅσον καὶ ἀν φάνηται σήμερον φιλικαὶ αἱ σχέ-
σεις μεταξὺ τῶν χριστιανῶν καὶ τούρκων, πάν-
τοτε ὁμῶς ὑπακρύπτεται ἡ κακία ἢ πάθος μεταξὺ
αὐτῶν. Ὁ χριστιανὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας γνωρίζων
τί εἶνε ὁ τούρκος οὐδέποτε λέγει τὸ μυστικόν του
εἰς αὐτόν, οὐδὲ ὁμιλεῖ αὐτῷ εἰλικρινῶς. Ὑπάρχου-
σιν ὁμῶς καὶ χριστιανοί, καὶ οὗτοι εἶνε οἱ ἀμαθέ-
στατοι ἢ οἱ τουρκόγλωσσοι, οἵτινες κακῶς φρονούν-
τες θεωροῦσι τὸν τούρκον ὡς ἀδελφόν καὶ τανάπα-
λιν καὶ τὸ χεῖριστον ἀποφεύγουσι νὰ ὁμιλῶσι πολ-
λάκις ἑλληνιστί, ἵνα μὴ δυσαρεστῶσι τοὺς φίλους
τῶν τούρκους. Ὅποια ἐθνικὴ οἰκτρότης!

Πολλάκις βλέπει τις σπονδιασκεδάζοντας εἰς ἓν
καὶ τὸ αὐτὸ τουρκικὸν καφενεῖον δέκα ζεῖμπέ-
κους καὶ δύο χριστιανούς, οἵτινες ὁμῶς ὡς ἐκ τῆς
ἰδίας ἐνδυμασίας καὶ προσφοράς δὲν διακρίνονται
οἱ μὲν ἀπὸ τοῦς δεξιῶν κωνσταντινοῦ.

Ἐκεῖ δύναται τις νὰ εἶδῃ ὅλην τὴν ἀνατολικὴν
βαρβαρότητα καὶ τῆς κραιπάλης τὰς συνεπείας.
Ἀλληλοῦβρίζονται καὶ συζητοῦσι περὶ διαφορῶν

πραγμάτων της ορέξεώς των. Ἄλλ' ἡ σπανή σχέ-
σις τῶν τοιούτων πολλακίς μεταβάλλεται ἐν τοῦ
ἅμα εἰς μῖσος ἀδιάλλακτον, Συμβαίνει ὁπλοδὴ
ὅταν κάθηνται πίνοντες τὸ ράκι νὰ μὴ συμφωνώ-
σιν εἰς τὰς συζητήσεις τότε μέ ἐν: οὐ λέ γ κ ι
α ο ὕ ρ σ ἰ ν τ ι α α α . . . τοῦ τούρκου ὅλα ἀνα-
τρέπονται. Τότε δὰ νὰ ἦσθε ἀπὸ ἐν μέρος νὰ βλέ-
πητε ἓνα τούρκον βλασφημοῦντα καὶ αἰσχρολο-
γοῦντα, καὶ ἂν δύνασθε νὰ μὴ φρίξητε ἀκούοντες
νὰ ὑβρίζη τὴν θρησκείαν τοῦ χριστιανοῦ! Καὶ τίς
τολμᾷ νὰ ὁμιλήσῃ τότε;

Ἄλλ' οἱ τῶν ἀνωτέρων καὶ μεσαίων τάξεων
χριστιανοὶ οὐδέποτε σχεδὸν ψυχραίνονται μετὰ τοὺς
τούρκους, διότι ὁ τούρκος ἔχει τὴν ἀνάγκην τοῦ χρι-
στιανοῦ καὶ τὰνάπαλιν. Ὁ χριστιανὸς μετὰ τὴν προ-
σιωνυμίαν δαή, ἀγάμ, βείμ, ἐφένδημ, καὶ ὁ τούρ-
κος μετὰ τὸ τσόρμπατζη, οὐστά, ἐφένδημ, ἐμσερί,
ἀρχατὰς ἢ καρτάς, τσελεπῆ, διέρχονται ἐν ὁμο-
νοίᾳ. Ἄλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ τούρκοι ἔχουσι τὴν
ἀνάγκην τῶν χριστιανῶν, διότι ὁμολογουμένως
χιλιάδες τούρκοι ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ζῶσιν ἐκ τῆς ἐργα-
σίας τῶν χριστιανῶν ἰδίως οἱ ἐκ τῶν ἐσωτερικωτέ-
ρων μερῶν καταγόμενοι, ὡς οἱ Κονιαλῆδες.

όν Οί εἰς τῶνσι δὴ ραδρόμους χυμάλιστα ἐργαζόμενοι
τοῦρκοι θεωροῦνται αἰδοῦλαι τῶν χριστιανῶν. Μετὰ
σεβασμαῦ οὐ πάντα τοῦ ὀμιλοῦσι τοῦ ἰσπείλε πη/η
αὐσπία χριστιανῶ, εἶτε σταθμάρχης, τῆ ἐργαδη-
γὸς αὐτος τυγχάνει ἐκ ὅσων δὲ πεύρισκονται εἰς τὴν
ἐξουσίαν τοῦ χριστιανοῦ νομίζουσιν ἑαυτοὺς πολὺ
ὑποδεεστέρους τῶν χριστιανῶν. εἰ/η νηραπ νηκίτο
Αἱ σχέσεις τοῦ χριστιανοῦ καὶ τοῦρκου γίνονται
στενότεραι ὅταν ὑπάρχη μεταξύ αὐτῶν τὸ ἀλίς-
βερίς ἢ τοῖ αἰληφοδοσία. Εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι
ὁ χριστιανὸς εἰς πᾶσαν περίστασιν προσπαθεῖ νὰ
ἀπατήσῃ τὸν τοῦρκο, καί τοι πάντοτε προσποιῆ-
ται τὸν εἰλικρινῆ. Τὸ νὰ ἀπατᾷ εἰς τὰς ληφοδο-
σίας τοῦ ὀχριστιανὸς τὸν τοῦρκο, εἶνε ἕξις ἐν
Ἀνατολῇ. Ἐν δέ ποτε δυνήθῃ ὁ τοῦρκος νὰ ἐν-
νοήσῃ ὅτι ἀπατᾷται, ὀνομάζει τὸν χριστιανὸν
ἀπσικ-κι ογλοῦ ἢ ται ἀνοικτομμάτην, εὐφυᾶ,
καὶ διασπάζει νὰ κάμη παρατήρησιν. Οἱ τοῦρκοι
θεωροῦσι χάράμ, ἢ τοῖ ἀδικον, τὸ ἀπατᾷ εἰς
τὰς ληφοδοσίας, ἐκτὸς ἐννοεῖται τῶν χατῆδων.
Ἐ ἀγοραστῆς ἂν δεικνύῃ σημεῖα ὑποψίας, δηλαδὴ
περὶ τῆς τιμῆς πράγματός τινός, τότε ὁ πωλητῆς
τοῦρκός ἀδημονεῖ, καὶ παντοδρόπως θὰ κάμη,

ἵνα τὸν πιστεύῃ ὁ χριστιανός, διὰτι δὲν θέλει νὰ
ναμείνηται κύπριος εἰς τὸ δάλις βιεφίεγκο. Ἐν
Ἀνατολῇ ὑπάρχουσι τούρκοι ἀγροῖκοι, οἵτινες με-
ταβαίνουσιν εἰς τὰ πιαζάρια, ἐβδομαδιαίας δη-
λαδὴ ἀγορᾶς, ἵνα πωλήσωσι τὰς διαφόρους ππραγ-
ματείας των, ἃς πάντοτε πωλῶσιν εἰς ἐξευτελι-
στικὴν τιμὴν. Εἰς τὰ πιαζάρια ταῦτα βλέπετε τις
ἄνδρας, γυναῖκας, καὶ παιδία, ἐν ρυπαρότητι πάν-
τας, καθήμενους ἐν μέσῳ τῶν ὁδῶν, καὶ ἐκλιπα-
ροῦντας τοὺς διαβάτας ἢ αγοραστάς. Τινὲς κάθην-
ται πάλιν ὡς ἄλλοι ἀψυχοὶ, περιμένοντες νὰ τοὺς
ἀφυπνήσῃ ὁ ἀγοραστής, ὅσοι πολλοὶ ὄντες εἰς
ἄλλον ὄκηροὶ καθυδουσιν. Δέν εἶνε δὲ περιερχον
νὰ βλέπη τις καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς τοὺς τοιοῦτους
ἐκτάδην κειμένους εἰς τὸ ὑπαίθριον καὶ τὸ πρό-
σωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸν θερμώτατον ἥλιον τοῦ
Ἰουλίου ἰσθμοῦ καὶ ἠλιόκαεσ πάντων εἶνε τὸ πρό-
σωπον. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἕνεκα τῆς ρυπαρότη-
τος, ἰδίως τῶν γυναικῶν, ὁσπὰ ζεῖ πολλάκις ὁ χρι-
στιανὸς γὰ ἀγοράσῃ τι ἐκ τῶν τοιούτων ἢ καθα-
ριότης εἰς τοὺς ἀγροίκους τούτους εἶνε ἀγνωστός.
Ἡ τούρκισσα πωλήτρια μετὰ τῶν ππραγματειῶν
τηρ φέρει καὶ τὸ βρέφος αὐτῆς, ὅπερ ἔχει δεδεμέ-

νον εἰς τὴν ὀσφύν τῆς, ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας πολλαίαις. Ἐκ τῆς ἐβδομαδιαίας ἀγορᾶς θὰ ἀγαράσῃ ὁ Ἀνατολίτης πάντα τὰ χρειώδη, διότι εἰνὲ ὄλα τὰ πράγματα εὐθηνά. Οἱ πλείστοι πωληταὶ τοῦρκαοεῖνε ὀλιγαρκεῖς, κυρίως τῶν ἐσωτερικωτέρων μερῶν τῆς Ἀνατολῆς. Πράγματι, πρὸ τῆς εἰσχωρήσεως αὐτῶν σιδηροδρόμων εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἢ εὐθηνά, πάντων ἦτον ἀπίστευτος. Εἰς τῆς ἀπὸ τῆς μήκους 4 μέτρων, ἐτήματα ἀντὶ 2 μετρητίων, ἤτοι 12 περίπου δραχμῶν, ἐνῶ ἤδη τιμᾶται ὁ αὐτὸς ἀντὶ 8 μετρητίων ἐκάτον ὡς ἐτιμᾶντο 3 γρόσια, ἢται μίαν δραχμὴν μίαν ὀκα βουτύρου 3 γρόσια, ἐνῶ σήμερον τιμᾶται 10. Οἱ τοῦρκαοὶ ἄλλοτε δὲν ἐγνώριζον τὴν ἀξίαν τῶν προϊόντων τῶν, διότι ἐνόμιζον πολλοί, ὅτι ὀλίγον μακρὰν αὐτῶν δὲν ὑπάρχει ἄλλος κόσμος. Τὰ ἑκασταχοῦ παζάρια πρὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν σιδηροδρόμων δὲν ἦσαν πλούσια ὅπως σήμερον. Ἐκαστος χωρικός ἐφρόντιζε νὰ ἔχη μόνον πᾶ ἀπ' αὐτὸν χρειώδη ὁ ἡρατρία ἐλαχίστην ἑκτασινίγης, ἐπὶ ἐνά ἢ δύο μῆνας ἐργαζόμενος, καὶ τοὺς ἐπιλοίπους μῆνας ἐν ῥαθυμίᾳ διήρχετο πὸν καιρὸν. Ἀπὸ πινῶν ὁμως ἐτῶν, ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς ληψο-

δοσίας εἰς τὰ παζάρια πέπηθε ὀπίωσθήσατε μετα-
βαλήσθε οὐχὶ ὅτι οἱ τούρκοι συναίσθανθέντες μετα-
βλήθησαν ἄλιγον, ἀλλ' οἱ χριστιανοὶ τοὺς ἑκαμαν-
ἐργατικούς (πῶς καὶ ἀπαιτητικούς εἰς τὰς ληψο-
δοσίας τῶν, ἔνεκα τοῦ συναγωνισμοῦ τοῦ μεταξὺ
τῶν χριστιανῶν ἀτομικῶς).
Ἡρώεται περὶ ἀγορᾶς σιτηρῶν οἱ χριστιανοὶ
συναγωνιζόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐνώ-
πιον τοῦ τούρκου πωλητοῦ, ἔχει τὴν γνώσιν τότε
οὗτος νὰ ὑψώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ ἐμπορεύματός του.
Μόνον ὅταν δὲν ὑπάρχει συναγωνισμὸς ἀπατάται
ὁ τούρκος ὑπὸ τοῦ χριστιανοῦ. Ἀμαθῆς ὢν εἰς
πάντα καὶ μὴ δυνάμενος πολλακίς νὰ κάμῃ ὑπο-
λογισμὸν, ἐμπιστεύεται τὴν πράξιν εἰς τὸν χρι-
στιανόν. Ἐν δὲ τύχῃ καὶ ἔχει προηγουμένως ζυ-
γισμένην τὴν πραγματείαν του, ἢν ζυγίζων καὶ
ὁ ἀγοραστής λέγει ὅτι εἶνε δύατ' τρεῖς ὀκάδας ὀλι-
γατέρα, τότε ὁ πωλητής τούρκος, ἀπορεῖ, διότι
γνωρίζει ὅτι ἡ πραγματεία του εἶνε 10 ὀκάδας
λ. χ. καὶ ὄχι 8, ὡς τυχὸν νὰ λέγῃ ὁ ἀγοραστής·
μὴ δυνάμενος δὲ πολλακίς νὰ πιστεύσῃ, ὁ λέγει
σκεπτόμενος τὸ τ σ ὀ κ τ ο ἄ φ, ἦτοι πολὺ περι-
εργον, καὶ ἐπὶ τέλους ἀποδέχεται.

Εἶδον πολλάκις ἐν ἐμπορικαῖς ἀγοραῖς ἀγορα-
στάς γεννημάτων, αἵτινες ἀφοῦ ἐπὶ τέλους πείσασι
νὰ παραδεχθῆ ὁ πωλῶν τὴν προτεινομένην τιμὴν,
νὰ τὸν ζημιώσῃ αὐτομάτως. Κατὰ τὴν πρόχειρον
συμφωνίαν θὰ κρατῆ ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὴν χεῖρα
σφικτά, οἱ παριστάμενοι δὲ λέγουσι τῷ πωλητῇ·
οὐ λέν βέρ, ἦται δός μεχρις βαρηνθῆ οὔτος και
εἶπη τὰ χαϊρινι γκιόρ, ἦται καλά κέρδη. Τότε
ἀρχίζει ἡ ἀπάτη, καίτοι τὸ βλέμμα τοῦ ἀπατω-
μένου εἶνε ἐστραμμένον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ με-
τροῦντος τὸν σίτον, λόγου χάριν ἢ τὴν κριθήν. Ἐν
τούτοις ὁ μετρῶν θὰ εἶπη ὅτι εἶνε λόγου χάριν 480
κοιλὰ, ἐνῶ ἦτο 500. Πρέπει νὰ παραδεχθῆ, διότι
εἶνε ἀμαθής. Λαμβάνει ἔπειτα τὴν ἀξίαν τοῦ πράγ-
ματος· θὰ καθήσῃ χαμαὶ νὰ ἀριθμῆσῃ δεκάκις τὰ
χρήματα καὶ πάλιν ἀμφιβάλλει ἂν ἦνε ἐκ τάξει ὁ
λογαριασμός· ἔχων δὲ ὑπόψιν ὡς πρὸς τὴν γνη-
σιότητα τῶν νομισμάτων, τὰ ρίπτει ἐπὶ τῶν λί-
θων, ἕνα οὔτως ἐγνοήσῃ ἂν ὑπάρχωσι καὶ κίβληλα.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὰ διοικητήρια ἀπατώνται οἱ
ὑπάλληλοι τοῦρχοι. Ἐκεῖ βλέπει τις τὴν ἐλεεινὴν
κατάστασιν. Πρόκειται περὶ ἐκδόσεως διαβατη-
ρίων. Εἰς τὰ διοικητήρια τῶν μεγαλουπόλεων ὡς

της Σμύρνης ὑπάρχουσι τοῦ βλαβεροῦ. οἳ τινες
ἀναμένουσι ἐταυθεύσαντες νὰ ὑπογράψωσιν ἢ νὰ
λάβωσιν νέα διαβατήρια, ἵνα πείσωσιν αὐτοὺς καὶ
μεσιτεύωσι διὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ διαβατηρίου. Καὶ
ἂν μὲν δὲν ἡπάρχῃ ἑμποδίων, τότε δὲν λαμβάνει
μέρος ὁ μεσιτής, ἂν δὲ ὁ μέλλων νὰ ζητήσῃ δια-
βατήριον ἀπαγέσῃ κωλύματα, τότε ἀμέσως ὁ
μεσιτής ἐκεῖνος ζητεῖ παρὰ τοῦ ἀδημονούντος ταξί-
δειώτου ἀμοιβήν, καὶ ἀμέσως συνεννοεῖται μετὰ
τῶν ψευδῶν ξέσθεν πιστοποιητῶν, οἳ τινες, ἐλευθε-
ρῶς, χωρὶς νὰ γινώσκωσι τὸ ἀτομὸν δίδουσι πιστο-
ποιητικά καὶ ἄ τι ἄλλο χρειεῖ ἀνάγκης, ἵνα καὶ αὐ-
τοὶ ζήσωσιν. Ἀφοῦ δὲ ὁ τυχὼν πιστοποιητῆς κά-
μει τὸ ἔλμους χαμπερ, μένει τις ἐγγυητῆς σφρα-
γίζων τὰ γραφόμενα ἀφόβως ἵνα λάβῃ καὶ ἐκεῖνος
μερικὰ λεπτά. Οὐδολως δὲ φοβεῖται μήπως ἐν-
νοηθῇ ἐγγυώμενος ψευδῶς. Καὶ ποῖος θὰ κάμῃ πα-
ρατήρησιν; Ἀφοῦ δὲ τελειώσουσι αἱ ψευδεῖς αὐταὶ
διατυπώσεις, παρουσιάζει ὁ μεσιτής τὸν πε-
λάτην τοῦ εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἐκδόσεως τῶν
διαβατηρίων, βλέποντες δὲ ὅτι ὅλα εἶνε ἐν τάξει
δίδουσι τὸ διαβατήριον. Οἱ ὑπάλληλοι δὲ εἶνε εἰς
θέσιν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ἀπατώνται. Ἀλλ' ἂν δὲν

ὑπῆρχε καὶ αὐτὸ πρὸ μέσου τί θά ὑπέφθον οἱ μέλ-
λωντες ἐνὰ τῆς δεύουσιν; Ὁ τούρκος ὅταν εἴπῃ
τὸ ὀλομιάς, ἡ τὸ δὲν γίνεταί, ἔτε λείωσεν; πρέπει
λοιπὸν νὰ ἀπάτηθῃ.

Ὁ βίος τῶν ἀγροίκων τούρκων.

— Ἡ ἐνδυμασία.

— Τὰ παθήματα τῶν ταγκαλάκιδων. — Ὁ τρόπος
τῆς συνδιαλέξεως τοῦ τούρκου μετὰ τοῦ ξένου. —

Αἱ ἀρχαιοτάτες. — Οἱ αὐτοκατηγοροῦμενοι τούρκοι.

— Αἱ ἀπειλαί. — Αἱ ληστείαι καὶ δολοφονίαι.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

Ὁ πρῶτος ἀποστροφῆς.

νί, ἤτοι αὐτὸ δὲν μοῦ χρειάζεται τὸ ἴδιον εὐχρηστὸν
καί. Ο τοῦρκος ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθέρου ἔξοχον διαμονὴν
πλεότερα, παρὰ τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ του. Ὅθεν καὶ
ἐπισκεπτόμενός τις τὰ χωρία τῆς Ἀνατολῆς βλέ-
πει αὐτὰ σχεδὸν ἄνευ ἀνθρώπων· μόνον γυναῖκές
τινες καὶ παῖδια φυλάττουσι τὰς οἰκίας, ὡς καὶ
πλήθος σκύλων. Πολλὰκις καὶ αἱ γυναῖκες τῶν
τουρκῶν ἐργάζονται μετὰ τῶν ἀνδρῶν των εἰς
τοὺς ἀγρούς, καὶ ὡς δούλαι.

Ἐν τῇ τουρκικῇ οἰκίᾳ ἐπικρατεῖ πάντοτε ἡ
ρουπαρότης. Ἦθελεν ὅθεν ἀνατρεχιάση· κυρὰ τις
τῶν Ἀθηνῶν ἢ τῆς Συμῆνης εἶεν ἐβλεπε τὴν οἰ-
κίαν τοῦ ἀγροίκου τουρκοῦ. Τὸ δωμάτιον τοῦ ὑ-
πνου εἶχε μαγειρεῖον, πλυντήριον, ἀποθήκην, μέ-
ρος τῶν ἀγροτικῶν ἐργαλείων. Ἡ ἀκαθαροσία
δὲ προσέρχεται ἐκ τῆς ἀκηδίας τῶν τουρκισσῶν
καὶ διότι οἱ τουρκοὶ ἐπιτρέπασιν εἰς τὰ τέκνα
των νὰ πράττωσιν ἐν τῷ οἴκῳ τὰ τι θελοῦν. Δὲν
εἶνε δὲ διόλου περίεργον νὰ βλέπη τις ἓνα ὀκταετη-
ῆ δεκαετη παῖδα νὰ λαμβάνη ὕψος οἰκαδεσπότου,
καὶ νὰ ὑβρίζη ὄχι μόνον τοὺς ἄλλους παῖδας,
ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν μητέρα του, ὅτι τὰ
ταράχως ὑποφέρει τὰς αἰσχροτέρας ὑβρεῖς, πορτο

Είδον εἰς πολλὰ χωρία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἄλλοτε παιδία τοσοῦτον ἀνάγωγα, τοσοῦτον συναιθισμένα εἰς τὴν σκληραγωγίαν καὶ ἐνδειαν, τοσοῦτον κακόμορφα, ὥστε ἐνόησε ἐνόμιζον ὅτι βλέπω ἀγρίους ἀνθρώπους. Καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους περιφέρονται ἡμίγυμνα, καὶ ὅταν γίνωσι δεκατριῶν ἢ δεκατεσσάρων ἑτῶν ἀκολουθοῦσι τὸν πατέρα αὐτῶν εἰς τὸν ἀγρόν.

Ἡ τράπεζα τοῦ τούρκου χωρικοῦ διακρίνεται ἐν μεγάλῃ ἀπλότητι. Εἰς χαλκῖνος δίσκος (σινί) ἐπὶ κοσκίνου τιθέμενος, ἐν στενὸν καὶ ὀλιαν μακρὸν χειρομακτρὸν περὶ τῆς τραπέζης, μερικά ξύλινα κοχλιάρια εἰάν ὑπάρχουσιν, εἶνε τὰ μόνα διὰ τὴν τράπεζαν ἀντικείμενα. Ἄρτον τοῦ φαύρου εἰς τὰ χωρία δὲν μεταχειρίζονται ψήνουσιν ἐπὶ σιδηροῦ κοίλου δίσκου τοῦς μπεζερμέδες λεγομένους, εἶδος λεπτῆς πῆττας ἐκ μαύρου ἀλεύρου. Μόνον εἰς τὰ χωρία ὅθθα ὑπάρχουσι χριστιανοί, τινὲς τούρκοι κάμνουσι σισμουκιά ἄρτον δηλ. μαῦρον. Ἀλλοίμογον εἰς τὸν ξένον ἐπέηνον τὸν προσκαλούμενον εἰς τράπεζαν ταύρκου, ἐν τῇ τελετῇ τοῦ σουνέτ, ἤτοι περιτομῆς, ἢ γάμου. Εἶνε σπάνιον

μετὰ τὸ φαγητόν, ὡς ἐξ ἀηθίας καὶ μὴ κάμη
έμετον κοτύσοι, ἡγαγόν τὸ κοτύσοι κίβισι εἶσι
-σο εἰς πυχώριον τῆς Φρυγίας προσεκληθῆν ποτε
μετ' ἄλλων χριστιανῶν ὑπὸ τοῦ ὀημάρχου τοῦ χω-
ρίου ἵνα συνδειπνήσωμεν. Καίτοι ἐγκωρίζομεν τί ση-
μαίνει τουρκικὴ τράπεζα, οὐχ' ἤτρον δὲν ἠδυνάμε-
θα καὶ νὰ μὴ παρευρεθῶμεν, ἵνα μὴ δυσαρστηθῇ ὁ
σατραπίσκος ἐκεῖνος. Μᾶς προσεφέρθησαν εἰκοσι
εἰδῶν φαγητά, καὶ τί φαγητά! Σημειωτέον δὲ ὅτι,
ἀφὸς πρῶτόν ἀνακομῆθαι ὁ οἰκοδεσπότης, θὰ εἶπη
τὸ μπι σιμ-υ λ-λα χ υ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ εὐθὺς
θὰ εἶπη εἰς τοὺς προσκεκλημένους τὸ μπι σιμ-
ουρου ν, ἥτοι ὀρίσετε. Τότε βάλλουσι τὰς χεῖρας
ὅλοι εἰς τὸ πιάτον, ἄλλοι μὲ τοὺς δακτύλους καὶ
ἄλλοι μὲ τὰ κοχλιάρια. Φάγε οὕτω λοιπὸν πρῶ-
τον ὀκτὼ ἢ δέκα εἰδῶν φαγητά, καὶ ἀμέσως γλύ-
κισμὰ καὶ κατόπιν πιλάφι, σαρμάδες, τζορ-
πᾶ, λάχανα, πράσαλοχμά, καὶ δὲν θὰ ἐμέ-
σης; Καὶ πῶς νὰ μὴ ἀηδιάσῃ τις ἀφὸς ἀπὸ τὸ στόμα
τοῦ τούρκου πίπτει τὸ φαγητόν ἐντὸς τοῦ πιάτου;
Πῶς νὰ μὴ κάμη τις ἔμετον ἀφὸς ἡ βαρεῖα ἐκείνη
ὀσμὴ τῶν ἐδεσμάτων παράσσει τὰ ἐντόσθια;
Ἄλλὰ μήπως καὶ εἰς τοὺς τουρκογλώσσους

χρησιανούσ· δὲν ἀπαντᾷ ὄσχεδόν τὸ ἴδιον· ἀλλὰ
εἰς τοῦτους ὑπάρχει καθαριότης καὶ λείπει ἡ δού-
σάρεστος ὁσμὴ τῶν φασγητῶν. καὶ ἐν τῷ βούβυ νόκ
-οι. Οἱ τοῦρκου τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολῆς τὸ
φαγητόν, τὸν μπεζερμέ, τὸν καφέ καὶ ἀλλαφή-
νουςιν οὐχὶ δὴ ἀνθράκων ἢ ξύλων, ἀλλὰ διὰ τῆς
κόπρου τῶν ζώων, ἰδίως τῆς τῶν βομβάλων· εἰς τὰ
μικρὰ χωρία παρὰ τῆς τῆς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς
οἰκίας σωροὺς ἀπεξηριμένης κόπρου, διότι πεῦ-
νά ζητῶσι ξύλα, ἀφοῦ αἱ μεγάλα αὐτῶν πεδιάδες
στεροῦνται καὶ αὐτῆς τῆς θάμου. νινιτ ὄτ ριπιο
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
Ο ἄγροτικός τοῦρκος δὲν γνωρίζει τι σημαίνει
καφενέτον, διότι εἰς τὰ χωρία τοιαῦτα δὲν ὑπάρ-
χουσιν. Τὰ εἰς τὰ μεγάλα ὁπωσοῦν χωρία ὑπάρ-
χοντα καφενεῖα ἔχουσι μόνον καφέ, ἐνίοτε δὲ καὶ
κουρεῖον. Ὁ τοῦρκος εἰσερχόμενος εἰς τὸ καφενεῖον
κάθηται χαμαὶ διπλοποδητί, παραγγέλει τὸν κα-
φέ καὶ δέχεται κατὰ διαλείμματα τῶν εἰσερχο-
μένων τὸν χαιρετισμόν· σε λὰ μ-ἀ λ ἐκι μ ἦτοι
χαίρεται, ὅστις ἀπάντᾳ· ἀ λ ἐκι μ-σε λὰ μ, ἦτοι
ἀντιχαίρετε· οὕτω δὲ πληροῦτε ἀπὸ χωρικούς ὁ
καὶ βέες. Τότε ἀρχίζει ὁ γεροντότερος νὰ διηγη-
ται τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας, ἢ νὰ λέγῃ τὰς ἐσφαλ-

μέγας του ιδέας, ἐνώ ρί ἄλλοι ἀκροῶνται ἐν σιωπῇ.
Οὐδεὶς δὲ ποτὲ τοῖμα νὰ διακώψῃ τὸν λαλοῦντα
κἂν ψευδῆ εἶνε τὰ λεγόμενα του. Ἐπιτρέπεται
μόνον νὰ προφέρωσι θαυμαστικά τινα ἢ χυδαί-
τητας, σύμφωνα μὲ τὴν ἐγκοιαν τῶν λεγομένων,
οἷον ἄ τ ζ α ἰ π, ἔ λ μ π ε τ ε, μ ἰ ἄ σ α λ α χ ο μ π ε τ
λ ἡ γ ῶ ἄ, ν τ ἔ κ ι τ ι κ α χ π ἔ ν α λ ἡ ν τ ἔ τ ο κ

Οἱ τούρκοι σπανίως λογομαχοῦσιν· ἂν δὲ ποτὲ
τύχῃ καὶ ἐπέλθῃ μεταξὺ τινῶν ἕρις τις, εὐθύς ὡς
ἀναμιχθῆ εἰς τοὺς ἐρίζοντας χεροντότερός τις καὶ
εἶπῃ τὸ τίνι νι σε β ἔ ρ σ α, ἤτοι ἂν ἀγαπᾷς ἦν
πίστιν σου, χίνονται ὅλοι ἀρτίαι. Οὐδέ ποτε μεταξὺ
τούρκων γίνεται φόνος, ἐκτός ὅταν χορεύωσι μετὰ
μοιχαλίδων.

Μία ἀπὸ τὰς κακὰς συνηθείας τῶν τούρκων εἶνε
καὶ ἡ προτίμησις τῆς ἐνδυμασίας ἐκείνης ἣτις προ-
ξενεῖ αἰσχος. Δὲν ἀγανακτεῖ δέ τις τόσον ἀπὸ τὰς
βαρβαρότητας αὐτῶν, ὅσον ἀπὸ τὰς ἀκόσμους
ἐνδυμασίας. Τὸ βραχίον των πρέπει νὰ εἶνε μιᾶς
σπιθαμῆς, οὕτως ὥστε νὰ μένῃ γυμνῆ ἢ κνήμη,
τὰ γόνατα καὶ ὁ μηρός ἢ ζώνη πρέπει νὰ εἶναι
ὀκτῶ ἢ δέκα πήχεων. Τὸ βραχίον δὲν τὸ δένουσιν
ὡς πρέπει, εἰς τὴν ὀσφύν, ἀλλὰ μὲ τρόπον οὕτως

ὥστε νὰ προξενῇ ἐντροπήν. Ἄλλ' ἀνώτερος ἄλλοτε
ἔβλεπε τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους ζεμπέκους, θά κτον
κατελάμβανε φόβος διὰ τὴν ἀγριότητα τῶν. Οἱ
ἀγροῖκοι τούρκοι δὲν θέλουσι νὰ μεταβάλλωσι
τὴν ἐνδυμασίαν τῶν ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον. Πρέπει
πάντοτε νὰ φαίνωνται ἡμίγυμνοι.

Πρὸ ἐτῶν ὀνομαρχῆς Αἰδινίου αἰσχυρόμενος ἐκ
τῆς τοιαύτης ἐνδυμασίας τῶν τούρκων ἐδῶκεν ἐπὶ
τινα καιρὸν αὐστηρὰς διαταγὰς, νὰ μεταβάλλων-
ται αἱ ἐνδυμασίαι ἐπὶ τὸ κοσμιώτερον. Οὐδὲν ὅμως
κατορθώθη. Τότε πολλὰ γελοῖα ἐπεισόδια ἔλαβον
χώραν ἀνα τὸν νομόν. Ἡ ἀστυνομία συλλαμ-
βάνουσα πολλάκις τοὺς χωρικοὺς, εἴτε ταγκια-
λάκια ἢ ζεμπέκους, ἐσχίζε διὰ τῆς σπάθης
ἐν μέσῳ τῶν πόλεων τὰ βραχέα ἐκεῖνα βρακία τῶν.
Ἐβλεπέ τις λοιπὸν ποῦ μὲν φεύγοντας τοὺς τούρ-
κοὺς ἀπὸ τὴν ἐντροπήν τῶν, κρατοῦντας τὰ σχι-
σμένα βρακία τῶν, ποῦ δὲ παρακαλοῦντας τὴν
ἀστυνομίαν νὰ λάβῃ ὑπομονήν. Ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε
ἡ διαταγὴ ἐκείνη, καλλίτερον θέατρον δὲν ἤ-
θελέ τις.

Πολλοὶ ἀγροῖκοι τούρκοι δεικνύουσι περτέρῳ
προθυμίαν καὶ ἐκφραστηκότητα εἰς τὸν ξένον.

Ἐρωτῶν ὁμῶς αὐτοὺς ὁ ἐπισκέπτης περὶ τίνος πράγματος, ἀποχρίνονται ἐνίοτε φανταστικῶς, διὸ δὲν πρέπει τις νὰ διδῇ βάσιν εἰς ὅλα τὰ λεγόμενά τῶν. Ἐνῶ δ' ἐκεῖνοι βαρύνονται νὰ μεταβῶσιν εἰς μέρος τι ἀπέχον πέντε ἢ δέκα λεπτά τῆς κατοικίας των, ἐν ταύταις τὸν ξένον ὁδηγοῦσι πολὺ μακρὰν ἵνα δεῖξωσιν ἄξια προσοχῆς πράγματα. Ἀρκεῖ ὁ ξένος γὰρ ἐρωτήσῃ περὶ ἀρχαιοτήτων λ.χ. Τότε διακόπτουσι τὸν ἐρωτῶντα ἵνα δεῖξωσιν ὅτι καὶ αὐτοὶ θά τι γνωρίζουσι, καὶ ἀρχεται ὁ γεραντότερος ἢ πολυμαθέστερος νὰ διηγῆται συμφώνως τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἐρωτῶντος. Πρέπει ὁμῶς καὶ ὁ ἐπισκέπτης ἐν τῷ σκότεινῷ οἰκίσκῳ ὅπου κάθηται, νὰ παραβλέπῃ τὴν ἀδιακρισίαν τῶν τούρκων. Διότι διηγούμενοι ἢ ἐρωτῶντες ἢ πίνοντες τὸν καφέ, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς θὰ καθαρίζωσι τοὺς δακτύλους τῶν ρυπαρῶν ποδῶν των, καὶ ἂν ἐξέρχεται δυσωδία πρέπει νὰ ὑποφέρῃ ὁ ξένος, διότι βλέποντες ὅτι δυσάρεσθηται, θὰ δυσάρεστηθῶσι καὶ ἐκεῖνοι. Δὲν πρέπει τις νὰ κάμῃ παρατήρησιν εἰς εἰς τὰς ἐξεις των.

Ἐπιτυχέ ποτε νὰ εὔρεθῶ εἰς τι χωρίον τῆς Λυδίας. Τινὲς τούρκοι τοῦ χωρίου μετ' ἐκάλεσάν με πρᾶσιν ὡς

ἐν τῷ σκοτεινῷ οὐρανόσκαυσανεὶ παραθύρων, τὲν δὲ
ἐκάθηστο ὀκτὼ ἢ δέκα ἕτερου ταῦρκοι ἠλιακαοῦς
ὄψεως. Ἀφῶν δὲ τοὺς ἐχαιρέτησαι πρὶν ἀκόμη κα-
θήσασθαι ἐνώστα πιαχιλάφραχαιρὸν ἄλσοῦν, ἦται
καλὴ ἡμέρα, πάλιν ἔπειτα ὅταν ἐκάθησαι ἀνάεῖς
μοῦ ἔλεγε τὸ χὰς=κελδίηται καλῶς ὠρισεσ. Πρέ-
πει δηλαδὴ ὁ καθεὶς ἰδιαιτέρως καί με κούνημα τῆς
χειρὸς νὰ καλωφορίση τὸν ζένον. Ὅταν ἐτε-
λείωσαι τὸ χὰς=κελδί, ἤρξατο ὁ γεροντότερος
νὰ με ἐρωτᾷ: ὁ ποὺ ρα ὁ ἀνε ἀρίορσοῦν.
ἦται ἐδῶ τί ζητεῖσαι ἀφῶν δὲ εἶπον ὅτι ἤλθοι ἵνα ἴρω-
τας ἀρχαιότησαι, ἵ παρουσίασαν διάφορα ἀνε
ἀξίας νομίσματα, διότι με εθεώρησαν ὡς ἀρχαιο-
λόγον. Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ὁ καφὲς ἐψήνητο διὰ
τῆς κόπρου τῶν ζώων, ἵνα με φιλοδώρησῶν. Ἀφῶν
δὲ ἐρρόφιζαι τὸν ὀδισ προσφερθέντα καφέν, με ὠδή-
γησαν νὰ ἴδω τὰς ἀρχαίας ἐπιγραφάς, ἵνα ταῖς ἐξη-
γήσω τί σημαίνουσαι αὐται. Εἰς ταιαύτην ἀπαιτη-
σαι αὐτῶν δὲν δύγασαι παρὰ νὰ εἶπης μίαν ιδέαν
σου. Εἶπε ὅ, τι θέλεις περὶ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ ἐκεῖ-
νοι πιστεύουσαι μετὰ θαυμασμοῦ. Πάντες οὗτοι πι-
στεύουσαι ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχὴ πολιτισμοῦ ἐν Μικρῶ
Ἀσίᾳ, καὶ πολλὰ κίς θαυμάζουσαι καὶ αἱ ἴδιοι ὀρων-

φρεσὶ τὰ λείψανα τῆς ἀρχαιοσύνης, μᾶτινα, βαρβάρως φερόμενοι κατασυντρίβουσιν. ὅτκό οὐκ ἔστιν ἄλλοτε πάλιν εἰς τι χωρίον τῆς Γαλατίας ἐνθα ὑπῆρχον λείψανα ἀρχαιοτήτων, κγέρων τοῦρκος ἀγαθὸς εὐηφροσθήθη, νὰ μετ' ὀδηγήσῃ δωρεάν εἰς τι ὄρος μίαν ὄραν τῆς καπτοίκιας, κτού, ἵνα μοι δεῖξῃ σημεῖα τινὰ ἐπιβράχων, διότι ἐνὸν μίζεν, ἄτῃ ἐκει που ὑπεάρχουσι κεκρυμμένα χεσμήματα. Ἐτέραν φοράν εὐρέθεις ἐν τινι καφανείῳ ἢ χανίῳ εἰς τι χωρίον τῆς Λυκαονίας, καὶ ἰδόντες με οἱ τοῦρκοὶ ἤρξαντο νὰ μὲ διηγῶνται πολλὰ καὶ νὰ με παροτρύνωσι ὅπως μεταβῶ εἰς τι μέρος μετ' αὐτῶν ἵνα ἴδω θαυμάσια πράγματα. Ἐν γενεῇ ὁ τοῦρκος θέλων νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν ξένον ὅτι κάτι γνωρίζει, πάντοτε σχεδὸν φαίνεται ὁμιλιτικός, οὐχὶ ὁμως καὶ ἐν καιρῷ φραμαζάντου, διότι διερχόμενος ποτε ἐκ τινος χωρίου καὶ θελήσας νὰ εἰσέλθῃ εἰς τινὰ ριχίσκον, μοι εἶπον ἄτῃ κίτ, ἤτοι φύγε. Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ μία καλὴ συνήθεια τῶν τοῦρκων, ἥτις ὁμως δὲν εἶνε γενικὴ. Πολλοὶ χωρικοὶ τῆς πεδιάδος τοῦ Μαιάνδρου, μόνον, φρονοῦσιν, ὅτι τὸ παρέχειν ὕδωρ εἰς τὸν διαβάτην εἶνε μέγα ψυχικόν. Ὅθεν βλέπει τις κατὰ τὸ θέρος εἰς πλείστας ὁδοὺς

τῶν ἐξ ὀχλῶν ἐκάρπατο θετῶν ἀπὸ θάλασσαν, ἄτινα κρέ-
πει καὶ καθ' ἑκάστην νύκτα πληρῶσιν ὑδατοσιν. Καί οὐκ
ὕπερ γηροῦ τούρκουσαι κομίζουσιν ἕδωρ ἐκ μακρᾶς
ἀποστάσεως. Οὐδεὶς δὲ τολμᾷ νὰ θραύσῃ τὴν
κλέψην τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, τῆς εὐποιίας. καὶ π
-ω Τὸ περιεργότερον εἰς τοὺς τούρκους εἶναι τὸ κα-
τηγερεῖν αὐτοὺς εἰς πολλὰς περιστάσεις.
Πολλάκις ἤκούσα οὐχὶ μόνον ἀγροίκους, ἀλλὰ καὶ
ὁπωσοῦν ἀνεπτυγμένους τούρκους, νὰ ἐφαρμύζω-
σιν εἰς ἑαυτοὺς χυδαῖα ἐπίθετα. Οὕτω δὲ ἀποδει-
κνύεται ὅτι πολλοὶ τούρκοι ἀποδεχονται τὰ ἐλατ-
τώματα, τὰ σφάλματα, τὴν ἀμάθειαν, τὴν ἀκη-
δῖαν των. Ὁμολογοῦσι δὲ ἐνίοτε ὅτι εἶνε προσωρι-
σμένοι νὰ καταστρέψωσι, καὶ νὰ μισῶσι τὸ κα-
λόν. Καὶ πῶς νὰ ἀποκρύψῃ τὸ τούρκος τὸ ἀνδρα-
γαθήματα τοῦ προγενεστέρου του, πῶς νὰ ἀπό-
κρύψῃ τὸ πρὸς τὰς ἀρχαιότητας αὐτοῦ πάθος,
ἀφ' οὗ τὰ πάντα περὶ τοῦ οἴκου του μάρτυροσιν
ὅτι πολλάκις ἐγένετο κατὰ στροφὴς ἀνεκτιμῆτων
ἀρχαίων ἀντικειμένων. π.π. νοκοῦσὶ νότ νορηπύτκ
-ω Πολλάκις παρατηρῶν κατὰ τὰς περιодίας μου
πολλαχοῦ οἰκτρῶς κατεστραμμένα διάφορα ἀρ-
χαῖα ἀνάγλυφα, ἀγάλματα, καὶ ἄλλου εἶδους

ἀντικείμενα ἐξ ἰσοδομῶν ἀρίστης τέχνης, ἡρώ-
τουκ πινὰς ἐνίστε, διατί νά καταστρέφωσι τοιαῦ-
τα ὠραία πράγματα. Ἐκεῖνοι δὲ γνωρίζοντες τὸ
πταῖσμα τῶν ἰσχυρῶν ἐλεγον μετ' ἀφθελίαν· ἄταμ
πάχμα τούρκου κερικίν κια φάν ἐπιδί-
ορ; σί ζ τούρκου ἔξ ἄλ πέρ τας βούρκα
φασιν ἀγενέ τούρκου ἔξ ἄλ πέρ τας βούρκα
του τούρκου τὸ κεφάλι τὸ καταλαμβάνει. Ἡμεῖς
εἰμεθα τούρκοι· λάβε μίαν πέτραν κτύπησον εἰς
τὸ κεφάλι, (δηλ. τὸν τούρκον,) πάλιν τούρκοι εἰ-
μεθα. Ἄλλοι πάλιν τούρκοι κατηγοροῦντες τοὺς
ἀμαθετέρους λέγουσιν εἰς τὸν χριστιανόν· ἄταμ
σέταμ κὲ ὀλα τζάκ, τούρκου τερπουντάν
νὲ πεκλίγασουν· ἦτοι δὲν βαρύνεσαι, τί θα
γίνῃ; τούρκος εἶνε ἀπὸ τὸν τούρκον τί περιμένεις;
Ἄλλοι δὲ λέγουσι· πίν τούρκου ἔτ ἐρμι πέρ
τούρκου ἄλ τούρκου βούρκα τούρκου γε-
νέ γραξίε σαυρπιά· τούτῃστι, χίλιοι τούρ-
κοι ἰσχυροῦμαι μετ' ἐν ρεπάνι· λάβε τὸ ρεπάνι
κτύπησον τὸν τούρκον, πάλιν κέρμα εἰς τὸ ρεπάνι
σου. Ἐνίοτε οἱ ἀγροῖκοι τούρκοι μὴ δυναμένοι νά ἀν-
τιληφθῶσιν οὐ ποθέσεως τινός, ἢ δίδοντές τι εἰς εὐ-
τελή τιμὴν, καὶ ἐννοοῦντες κατ' ὅτι πᾶν ὅτι αὐτοὶ εἰ-
σὺν

τούς ἠπάτησαν, λέγουσιν οἱ ἴδιοι τὸ τούρκικα φά, ἤτοι τούρκικη κεφαλή.

Οἱ τούρκοι τῆς Ἀνατολῆς συνειθίζουσιν ἐνίοτε νὰ ἀπειλώσι καθ' ὁδὸν τοὺς χριστιανούς ἄλλοτε μὲν χάριν ἀστείσμου, ἄλλοτε δὲ διὰ κακὸν σκοπὸν. Εὐτυχῶς σήμερον, ἂν δὲν ἐξέλιπον οἱ φοβερισμοὶ τῶν τούρκων, σπανίως ὁμῶς συμβαίνει τούρκος νὰ κακοποιήσῃ χριστιανόν. Ἄλλοτε, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφερον καὶ οἱ χριστιανοὶ υπέκειντο εἰς πολλοὺς περισπασμούς, φονεῦμενοι, δολοφονούμενοι καὶ πολλάκις μάρτύρια ὑποφέροντες. Οἱ δὲ φονεῖς σχεδὸν ἔμειναν ἀτιμώρητοι παρὰ τῆς ἀρχῆς, διότι ἐτύχανον βεβαίως τούρκοι. Ἄλλὰ κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους οἱ φαυλόβιοι τούρκοι γνωρίζοντες ὅτι σπανίως πλέον διαφεύγουσι τῶν χειρῶν τῆς ἀρχῆς ἀποφεύγουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ διαπραττώσι ληστείας, ἢ δολοφονίας, ἀρκούμενοι μόνον εἰς τὰς μικρὰς παραχὰς ἢ φαινομενικὰς ἀπειλάς. Αἱ δὲ ὑπὸ τῶν τούρκων διαπραττόμεναι τυχὸν δολοφονίαι, δὲν ἀποβλέπουσι μόνον εἰς χρήματα ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρα πάθη προξενοῦσι ταύτας.

Δυστυχῶς σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τινὲς ἀμαθεῖς χριστιανοὶ τουρκόγλωσσοι

ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συναναστρεφόμενοι μετὰ τούτ-
κων, ἔρχονται πολλάκις εἰς διαστάσεις ἐξ ὧν γεν-
νῶνται τὰ μεταξὺ αὐτῶν πάθη· μνησικακοὶ δὲ
ὄντες τινὲς ταῦρκα διαπράττουσι φόνους καὶ τὰ
παράμοια. Οἱ αἰμοβορότεροι καὶ φαυλοθιώτεροι
τοῦρκοι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ναμῷ Ἀϊδινίου, Ζεϊμπέ-
κια, τὰ γκαλαχ ἀγῆθ ὄντα τὴν μαρφήν καὶ τὴν ἀμ-
φίεσιν ἐκεῖ ἀπαντῶνται ὅθεν καὶ ἡ τουρκικὴ φρά-
σις: Ἀϊ δὲν ζεϊμπέκ. Εἰς τοὺς ἑτέρους νομούς
τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἴτοι εἰς τὸν τοῦ Ἰκονίου,
Προύσης, Ἀγκύρας κλπ. σπανίως τις ἀπαντᾷ
τοιούτους θηριώδεις κακούργους, διότι ὁ Ζεϊμπέ-
κης ἔχει πάντοτε θηριώδη ἔνατιχτα, οὐδέποτε δὲ
προσκυβεῖ. Οἱ τοιοῦτοι ὁμως ταῦρκοι σὺν τῷ χρο-
νῷ ἐκλείπουσιν.

Τὰ χαρέμια ἢ αἱ γυναῖκες ἐν γένει. — Μία ὑψη-
λὴ ἐπίσκεψις.

Αἱ γυναῖκες, τὰ χαρέμια! περὶ αὐτῶν οὐδεὶς
οὐδέποτε λόγος παρὰ τοῖς τούρκοις. Κατὰ τὸν
τοῦρκον, εἶνε ἡ χειροτέρα προσβολή, ἢ μεγαλη-
τέρα ἀναίδεια, τὸ νὰ ἐρωτήσῃ τις τοῦρκος τοῦρκον
περὶ τῆς γυναικὸς του, ἐκτὸς μόνου τοῦ ἱατροῦ.

Ὅσακις δὲ συμπέσῃ περὶ τῆς κυρίας λόγος, τὸ
τούρκος μεταχειρίζεται περιφράσεις· δηλαδή λέ-
γει· οἱ παρ' ἐμοί, οἱ κατ' οἶκον, ἢ τῆς οἰκίας νεα-
νις, ἢ τῆς οἰκογένειας, σπανιώτατα δὲ λέγει, τὸ χα-
ρέμις· Ἐάνυχριστιανὸς τολμήσῃ τοῦτο, τὸ τούρκος
θάτ' ἂν θεωρήσῃ ἐχθρὸν τῆς πίστεώς σου.

Κατὰ τοὺς τουρκικοὺς θρησκευτικὸν θεσμοὺς,
ἡ τιμὴ τῆς γυναίκος εἶνε ἡ καλύπτρα τῆς (ὁ φε-
ρετζές) καὶ οὐχὶ ἄλλο. Ὅθεν ἡ τούρκισσα ὑποχρε-
οῦται νὰ εἶνε πάντοτε ἐσκεπασμένη, ἔστω καὶ
ἂν ἐπαγγελῆται τὴν ἐταίραν.

Ἡ κατακάλυψις αὐτῆ τοῦ προσώπου, καλού-
μενη νὰ μιχράμ, εἶνε ὅχι μόνον ἀνάγκη, πρὸς
διατήρησιν τῆς ὀψεως, ἀλλὰ καὶ ὑποχρέωσις τῆς
θρησκείας ὡς εἶπον.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει· «Πᾶσα γυνή,
προσευχομένη ἀκαταλύπτω τῇ κεφαλῇ, κατα-
σχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἐν γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ
αὐτὸ τῇ ἐξυρῆσθαι· εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται
γυνή, καὶ κείρασθαι· εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κεί-
ρασθαι ἢ ξυράσθαι, κατακαλύπτέσθαι».

Ἐν Ἀνατολῇ, ὅσακις αἱ τούρκισσαι ἀντιμετω-
πισθῶσι μετὰ διαβάτου χριστιανοῦ ἢ τούρκου στρέ-

φορῶσιν ἀμέσως τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν τοίχον, ἵνα
μὴ τὰς ἰδῆ κατὰ πρόσωπον. Τινὲς μάλιστα φανα-
τικαὶ τιμῆαι διατάσσουσιν τὸν διαβάτην καὶ μὴ βλέ-
πῃ αὐτάς. Γυγὴ δέ, ἣτις ἀπεκαλύψεν, ἔστω καὶ
κατὰ τύχην ἢ ἀκουσίως, τὰ θέλητρά της εἰς τοὺς
ὀφθαλμοὺς ἀνδρὸς ἄλλου παρὰ τὸν σύζυγον, ἐξευ-
τελίζεται ἐνώπιον καὶ ἑαυτῆς καὶ τῶν περὶ αὐτήν.
Ὁ ἰατρὸς μόνον δύναται νὰ ἰδῇ τὰ στόμα της, ἢ
νὰ πιάσῃ τὴν χεῖρα της, καὶ τοῦτο πάντοτε με-
τὴν ἀδείαν τοῦ συζύγου της. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ πλύ-
νουσαι εἰς τὸν ποταμὸν φοροῦσι τὰ κάλυμμά των,
ἢ φέρουσιν αὐτὸ ἐπὶ τῶν ὤμων, ὅπερ ἀναλαμβάνου-
σιν ἅμα ἰδῶσι παρερχόμενον ἄνδρα. Τοῦ γενι-
κοῦ δὲ τούτου κανόνος δὲν ἐξαιροῦνται καὶ αἱ ὑπέρ-
γηροι καὶ αἱ αἰθιοπίδες, εἰμὴ μόνον αἱ γύφτισαι καὶ
αἱ γουραυκάδες. Σήμερον ὅμως πολλαὶ τούρκισ-
σαι ὡραῖαι οὔσαι, παραβαίνουσιν πολλάκις τὸ να-
μιχρὰ μ ἵνα ἐπιδείξωσι τὴν κολλονὴν των. Ἡ
παραβάσις ὅμως αὕτη συμβαίνει εἰς τὰς μεγαλο-
πόλεις, ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει, Σμύρνη, Θεσ-
σαλονίκη καὶ ὅπου ὑπάρχουσι παλῶι χριστιανοί.
Καὶ αὐταὶ πλέον σήμερον ἐννοοῦσι τὴν μεγάλην
ταύτην ἀτοπίαν τοῦ καλύπτεσθαι, δι' ὃ εἶτε ἐπι-

θυμῶσαι νὰ ἐπιδείξωσι τὴν καλλογὴν τῶν, εἴτε θέ-
λουσαὶ νὰ ἀγοράσωσι αἰλιακά πρᾶγματα, εἰδώς
πανικῶ, εἴτε ἐρχόνται ἐν τοῖς καταστήμασι τῶν
νεωτεριστῶν ἄνευ καλύμματος, περιεργαζόμεναι
τὰ πάντα καὶ συνομιλοῦσαι μετὰ τῶν ὑπ᾿ ἀλλή-
λήλων ὡς χριστιανῶν. Ἡσάται ἄρα γε θέλουσι νὰ
ἐνδύωνται ὡς αἱ εὐρωπαϊαί, ἀλλὰ δὲν δύναται
ἔτι. Ἐνώ δὲ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἀνατολῆς εἴτε
τοῦρκοι καὶ ταύρκισσαι εἶνε φανατικώτεροι, ἐν
τούτοις εἰς τὰ μικρὰ χωρία αἱ ταύρκισσαι περιφέ-
ρῶνται ἄνευ καλύμματος, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι
ὅταν ζητῆται τις χριστιανὸς παρ' αὐτῶν τι ἀπο-
κρίνονται μὲ θυμὸν. Τὸ τοιοῦτον ἴσως συμβαίνει
ἐξ ἁμαθείας, διότι, πρᾶγματι αἱ ταύρκισσαι τῶν
μικρῶν χωρῶν τῆς Ἀνατολῆς εἶνε ὡς κτήνη.
Αἱ ταύρκισσαι τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς πολλάκις
ἐκπίπτουσι τῆς πρὸς τοὺς συζύγους πίστεως, ἀντὶ
νὰ ἀναθῶσι καταβαίνουσιν εἰς δούλους ἀργυρωκή-
τους, εἰς ὑπηρέτας, εἰς κατ' ἐπέσχην ἁμαξηλά-
τας. Τῶν οἰκογενειακῶν τούτων προδοσιῶν οἱ συν-
εργοὶ εἶνε αἱ πράτριαι ἤτοι αἱ πωλήτριαι, αἱ ἰά-
τραιναι, καὶ πρὸ πάντων οἱ εὐνεῦχοι. Συγγραφεὺς
τις διηγούμενος τὰ τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν

ταυρικασσῶν ἀναφέρειν καὶ τὸ ἀκόλουθον ἰδῆμα
ὄπερ ἰσυνέβη ἀλλοτρίῳ Κωνσταντινουπόλει. Τούρι
κοῖς τις ὑψηλῆς περικωπῆς εὐρεν ἀνθρακόν τινα καπ
τωτάτης τάξεως κρυμμένον ἐκτός τοῦ χρομίου
του. Χωρὶς δὲ νῆ ἀφήσῃ τὴν ὀργάνου νόσον κρατῆ
τὸν ὅτε χρέωσεν ἀκαθῆτῃ πλησίον τῆς, πῶς συνή
μιλόν του, καὶ ἐν ἀνάγκῃ τὴν γυναῖκά του ἐν πρό
μῶν νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτόν, ὡς εἰς κύριον τῆς,
τὴν πίπῃ καὶ τὸν καφέν, καὶ ἔπειτα τὴν ἐπρό
σταξε νὰ ἀγνισθῇ κατὰ τὸ θρησκευτικὸν ἔθιμον
καὶ νὰ κάμῃ τὴν τελευταίαν προσευχὴν μετὰ
ταῦτα ἀποκεφαλίσας αὐτήν, ἔβαλε τὸ πτώμα
ἐντός σάκκου, καὶ παραδούς αὐτὸ εἰς τὸν μοιχόν,
μετὰ δεκαπέντε ἡμερῶν, τὸν ἔστειλε νὰ τὸ θάψῃ
ὅσον μακρύτερα δύνηθῃ. Ἦσαν ἤδη νύξ, καὶ δὲ
ἄνθρωπος πλανώμενος ἐν τοῖς σκοτεινῆς τῆς πό
λεως στενωποῖς μετὰ τοῦ ἐπικινδύου ταύτου φορ
τίου ἐπὶ τῶν κούτων, καὶ τρέμων μὴ κρατῆθῃ ὑπὸ
τῶν ἀστυνομικῶν περιπόλων, πρὶν εἶδῃ εὐκαιρίαν
νὰ ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ, ἀκούει κρότον ἰσπίτων κατὰ
πῖν του, καὶ φόβηθεις ῥίπτει τὸν σάκκον ἐντός με
γάλης δεξαμενῆς, εὐρίσχομένης εἰς οἰκόπεδον πυρ
πολυθέντος τινὸς μεγάρου, καὶ βυθίζεται καὶ αὐτ

τὸς ἀχρὶ τοῦ καιμοῦ ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Ἄλλ' οἱ
ἰπέεις, ἀκούσαντες θορύβον καὶ τελημασάντες,
ἀνδίοφουσι τὸν σάκκον, καὶ συλλαβόντες ἀπέγα-
γον εἰς τὴν φυλακὴν τὸν ἄνθρωπον, ὅστις ὠμολό-
γησε τὰ πάντα. Ἄλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν πούρκι-
κὴν νόμοθεσίαν, ἐπέπεσε ἐπ' αὐτὸν ἡ δαβὰ τῆς
ἤτοι ὁ ἐνάγων, ἵνα διεκδικήσῃ τὸ ἔγκλημα, ἐγνώ-
σθη ποιεῖται τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα τῆς φονε-
θείσης, ἄνθρωπον εὐπόλητον. «Διάτι νὰ κινήσω
ἀγωγὴν; ἀπεκρίθη οὗτος ὁ χαμβρός μου ἐξέδι-
κῆσε τὴν τιμὴν τοῦ οἴκου τοῦ καὶ τὴν ἰδικὴν μου.
Ἐγὼ εἶμι μίαν θυγατέρα, τὴν ὅποιαν ἐὰν μοῦ
ζητήσῃ τὴν δίδω μὲ πολλὴν μου εὐχαριστήσιν.»

Ἄλλ' ἐν τοῖς χαρεμίσις δραματοῦργοῦνται πολ-
λάκις τρομερώτεροι ταύτης σκηναί, καὶ ἡμεῖς ταῦ-
των νομίμων γυναικῶν καὶ τῶν παλλακίδων ζη-
λοτυπία, ἧτις ἀπεδίωξε τὴν Ἄγαρ μετὰ τοῦ
Ἰσμαὴλ ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀβραάμ οἰκίας, καταστρέ-
φει πολλάκις εἰς τὸν θάνατον ὀλοκλήρους οἰκογε-
νείας. Μεγάλην ὕλην ἠθελον εὐροῖ οἱ ἡμεριδο-
γράφοι καὶ οἱ μυθιστοριογράφοι καὶ πρὸ πάντων οἱ
δικηγόροι τῆς Εὐρώπης προσερχομένην ἐκ τῶν ἀδύ-
των τούτων! Ἄλλ' ἐδῶ τὰ πάντα θάπτονται

μετά τοῦ πτώματος, τοῦ ὁποίου δὲν ἐπιτρέπεται ὑπὸ τὴν θρησκείας καὶ τῶν ἠθῶν ἢ νομικὴ αὐτοψία. Ὅστε ἡ ἀηλιπτήριασις ἐπικρατεῖ ἀνεξέλεγκτος καὶ ἀφόβος, καὶ ἡ παρ' αὐτὴν βία ἐκτροπὴ καὶ ἡ βρεφοκτονία, τῶν ὁποίων ἐάν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπολογισθῆ ἀκριβῶς ὁ ἀριθμὸς, ἔθελεν ἐπιφέρει φρίκην.

Ἴδου δὲ κατὰ τινα συγγραφεὰ καὶ τὰ ἀφορῶντα τὸ Σουλτανικὸν χαρέμιον, ἅτινα ἐγνώσθησαν ὅτε κατὰ τὸ 1859 ἠδούκησεν ὁ Σουλτάνος νὰ φιλοξενήσῃ τὸν παρεπιδημούντα ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλου Δούκα τῆς Ῥωσσίας Κωνσταντίνου μετὰ τῆς Μεγάλης Δουκίσσης Ἀλεξάνδρας συζύγου του.

«Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1859 ὁ Κιαμήλ-μπέης προσεκάλεσεν ἐπισημῶς τὴν Μ. Δούκισσαν Ἀλεξάνδραν εἰς γεῦμα διὰ τὴν ἐπιούσαν ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ χαρέμιῳ, πρώτην ἴσως φοράν ἀφ' ὅτου ὑπάρχει ἐν Κωνσταντινουπόλει Σουλτανικὸν χαρέμιον. Ἡ Α. Ξ. λοιπὸν ἠτοιμάσθη νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ χαρέμιον, ἐν ᾧ συγχρότως ὁ Μ. Δούξ σύζυγός τῆς ἤρχετο νὰ δειπνήσῃ μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του καὶ τοῦ διπλωματικοῦ σώματος παρὰ τῷ Σουλτάνῳ,

τὸν ὁποῖον ἀνεπλήρου, κατὰ τὸ σύνθηες, ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς Φουὰδ Πασσάς. Ἡ ἐξαιρετικὴ τιμὴ, τὴν ὁποίαν ὁ Σουλτάνος περιεποίησεν εἰς τὴν Μ. Δούκισσαν διὰ τῆς προσκλήσεώς του, ἠνάγκασε ταύτην νὰ παρευρεθῆ κεκαλλωπισμένη ὅσον ἡδύνατο περισσότερον· διότι καὶ αἱ ἐν τῷ χαρμίῳ γυναῖκες, παρὰ ταῖς ὁποῖαις ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ λαμπρότης εἶνε τόσον ἀχάριστα καὶ συκῆθη, πρώτην ἤδη φοράν ἐμελλον νὰ ἰδῶσι Δούκισσαν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἰδίως τῆς Ῥωσσίας. Ἐφόρεσε λοιπὸν ὅλους, ὅσους εἶχε, πολυτίμους ἀδάμαντας, μαργαρίτας, λυχνίτας, πρὸς δὲ καὶ τὴν μεγάλην ταινίαν τοῦ παρασήμου τῆς Ἁγίας Ἄννης. Ῥαγδαιοτάτη βροχὴ κατέπιπτε, καθ' ἣν στιγμὴν οἱ ὑψηλοὶ ξένοι μετέβαινον ἐντὸς τοῦ χωρηθέντος αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀκατίου ἀπὸ τῶν μεγάρων Ἐμιργκιὰν εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν τοῦ Δολμᾶ-μπαγτσέ παλάτιον, μεγαλοπρεπέστατα κεκοσμημένον. Ὁ Σουλτάνος περιέμενε κάτω ἐν τῇ τῶν ἀνακτόρων κλίμακι· ἅμα δὲ ἐφάνησαν οἱ ξένοι, ἡ μὲν μουσικὴ ἐπαιάνισε τὸν Ῥωσσικὸν ὕμνον, ὁ δὲ Φουὰδ-πασσάς καὶ οἱ ἄλλοι ὕπουργοὶ ἐπορεύθησαν ἄχρι τοῦ ἀκατίου. Ἡ

κλίμαξ ἀγει ἐν πρώτοις εἰς περίστυλον αἰθουσάν
της ὁποίας ὁ θόλος καλύπτεται ὑπὸ λίθου τυχλί-
του τὸ δὲ φῶς, τὸ ὁποῖον κατέπιπτεν ἐπ' αὐτοῦ
ἐπὶ τῶν μαρμαρῖνων βαθμιδῶν, ἀπετέλει θεαμα-
θὺν γοητευτικώτατον. Τὸ διπλωματικὸν σῶμα
ἐκάθητο ἤδη ἐν τῇ λαμπροτάτῃ τῆς ὑποδοχῆς
αἰθούσῃ, ἀπὸ τοῦ θόλου τῆς ὁποίας κρέματα ἦ-
τοσούτων ἀλλοτε θαυμασθεῖσα ἐν Παρισίοις πολὺ-
φῶτος λυχνία, ἀπὸ τῆς ὁποίας φέγγουσι δεκακι-
σχίλια φῶτα. Μετ' ὀλίγον ὁ Σουλτάνος ἔφερε τὴν
Μ. Δούκισσαν, παρακολουθουμένην ὑπὸ τοῦ δεκα-
ετοῦς υἱοῦ τῆς Νικολάου, ὑπὸ τῆς Κομησσης Κα-
μαρόφσκη καὶ ἄλλων, εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ θρό-
νου, περὶ τὸν ὁποῖον ἦσαν συνειλεγμένοι αἱ αὐλι-
καὶ ὀθωμανίδες. Ὁ Σουλτάνος ἐπαρουστάσε πρῶ-
τον τὴν ἀδελφὴν του καὶ τὰς Σουλτανίδας θυγα-
τέρας του, εἶτα δὲ τὰς συζύγους του, ὅσαι
ὀνομαζόνται Κχαδῖναι, καὶ τοὺς τέσσαρας υἱοὺς
του, Δακτυλοδεικτῆσας δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τινά
θύραν, καὶ εἰπὼν: «Ἴδού, Κυρία τὸ χαρέμιον,»
ἐγένετο ἀφαντος. Ἐξῆλθε δέ, ἵνα γευματίσῃ μόν-
ος, καθὼς τὸν καταδικάζει ἡ ἐθιμοταξία τοῦ
Σαραγίου. Ἀμὰ ὁ Σουλτάνος ἐπρόφερε τοῦς λο-

γους τούτους, ἤρθη ὁ κατακαλύπτων αἰωνίως τὰ μέρη ἐκεῖνα μυστηριώδης πέπλος, καὶ ἡ Μ. Δούκισσα εἰσῆλθεν εἰς τὸ χαρέμιον. Ἡ ἀρχιθαλαμηπόλος, ἣτις ἐπίσταται εἰς ὅλον τὸν ἱερόν ταῦτον χῶρον, προεπαρεύετο· ἠκολούθουν δ' αὐτὴν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Σουλτάνου καὶ ἡ Μ. Δούκισσα, δύο δὲ ἀρμενίδες, εἰδήμογες τῆς Γαλλικῆς καὶ Τουρκικῆς διηρμήνευον τὰ λεγόμενα. Περιῆλθον πολυαριθμούς κοιτῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεχέετο διὰ τοῦ κυανοῦ τῶν παραθύρων ὕψου πένθιμόν τι καὶ μυστηριώδες φῶς· δισχίλια δὲ γυναῖκες, ἐξ ὧν αἱ πλεῖστα Ἕλληνίδες καὶ ἀρμενίδες, κατόκουσιν τὰ Ἀνατολικά ταῦτα μεγάρα, φαινόμενα ὡς μυθικά τινα φάσματα, ζῶντα βίον ἀπομεμονωμένον καὶ ὅλως ἔρημον.

Ἡ περιέργειά των ὑπῆρξε τοσαύτη, ὅσος καὶ ὁ σεβασμὸς αὐτῶν πρὸς τὰς ξένας· ἐπὶ τέλος ὅμως θαρρήσασαι ἐπλησίασαν τὴν Μ. Δούκισσαν, καὶ ἅπασαι ἐξεπλάγησαν διὰ τὴν μεγάλην αὐτῆς κάλλοσιν. Τελευταῖον ἔφθασαν καὶ εἰς ἄλλην τινὰ περικαλεσιάτην αἴθουσαν, ἔνθα εἶδον ὅσα ἄλλως δὲν ἠδύναντο ἐξ ἀκοῆς νὰ πιστεύσωσιν. Ἐνταῦθα ἐπαιάνιζον στρατιωτικοὶ μουσικοί, φοροῦντες ἄ-

πάντες ἐρυθροῦς χρυσοκεντημένους ἐπενδύτας, καὶ
λευκὰς ἀναξυρίδας, ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τὸ ἐρυθροῦν
φέσιον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἦτον ἀπηλωρημένος χρυσοῦς
θύσανος. Ἐκαστος ἔπρεπε βεβαίως ν' ἀπορήσῃ,
ἀπαντῶν ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ τούτου γυναικείου
διαιτήματος εὐρώστους καὶ φαίδρους στρατιώτας·
ἀλλ' ἡ ἐκπλήξις τῶν ξενιζομένων ὑπῆρξεν ἐτι μεί-
ζων, ἅμα κατεδείχθη ὅτι οἱ νεαροὶ οὗτοι στρατιῶ-
ται ἦσαν κόραι τοῦ χαρεμίου, ἀσχολούμεναι εἰς
τὴν μουσικὴν ἰδίως. Ἀπο τῆς αἰθούσῃς ταύτης με-
τέβησαν εἰς ἄλλην τινα μικροτέραν, ἐνθα ἦτον
προηυπρεπισμένη ἡ τράπεζα τοῦ γεύματος ἐπὶ
τὸ Εὐρωπαϊκώτερον. Ἡ Μ. Δούκισσα ἐκάθησεν
ἐκ δεξιῶν τῆς ἀδελφῆς τοῦ Σουλτάνου, ὁ δὲ νεα-
ρὸς Δουξ ἐξ ἀριστερῶν δεξιόθεν τῆς Δουκίσσης
ἐκάθησεν ἡ πρώτη Κχαδίνα, γυνὴ ὠραιότατη ἐκ
Κιρκασίας, σχεδὸν τεσσαρακοντούτις. Πρὸς τὸ
ἐξέλσιον δὲ αὐτῆς κάλλος οὐδεμίᾳ ἄλλῃ ἐκ τῶν
παρεστηκυῶν, παρεκτός τῆς μιᾶς ἐκ τῶν θυγα-
τέρων τοῦ Σουλτάνου, ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ καὶ
πολύ ὀλιγώτερον νὰ ἐρίσῃ. Ἡ δευτέρα σύζυγος
τοῦ Σουλτάνου, ἡ μήτηρ τοῦ Μουράτ-εφένδη, τοῦ
πρωτοτόκου Βασιλοπαίδος, ἐκάθησε πλησίον τοῦ

Μ. Δουκὸς Νικολάου. Παρεκάθησαν δὲ καὶ ἡ ἀρχι-
θαλαμηπόλος, τέσσαρες θυγατέρες τοῦ Σουλτά-
νου, καὶ αἱ δύο Κυραὶ αἱ τὴν Μ. Δούκισσαν παρα-
κολουθοῦσαι. Ἀπερίγραπτος δὲ εἶνε ἡ πληθὺς τῶν
πολυτίμων λίθων, δι' ὧν ἐκοσμῶντο αἱ ὀθωμανί-
δες, καὶ ἰδίως αἱ θυγατέρες τοῦ Σουλτάνου. Τῆς
ἀρχιθαλαμηπόλου τὸ ἔργον εἶνε διπλοῦν· πρῶτον
μὲν ἵνα κυβερνᾷ τὴν μικρὰν ταύτην τῶν γυναι-
κῶν πολιτείαν· δεύτερον δέ, ἵνα φροντίζῃ περὶ
ἀναπληρώσεως τῶν ἐλλειπουσῶν. Καὶ τὸ μὲν πρῶ-
τον τῶν ἔργων τούτων, ὅσον καὶ δὲν ὑπάρχῃ ἐν
τῷ χαρεμίῳ δημοκρατία, δὲν εἶνε καὶ εὐκόλον·
καθότι, τρυφερὰ δένδρα, τῶσιν πλησίον ἀλλήλων
πεφητευμένα, βλάπτουσιν ἀλλήλων τοὺς τρυφε-
ρωτέρους κλάδους· τὸ δὲ δεύτερον συνεπάγεται
ἀείποτε μεγάλην εὐθύνην· διότι τὰς γυναίκας, ὅσας
ἡ ἀρχιθαλαμηπόλος ἐκλέγει, διὰ τὸν Σουλτάνον,
ὀφείλει καὶ νὰ ἀντιπροσωπεύῃ παρ' αὐτῷ. Καίτοι
δὲ συναίσθανομένη τὸ τῆς εὐθύνης βάρος, ἐτόλμη-
σε νὰ εἴπῃ διὰ τῆς διερμηνευτρίας πρὸς τὴν Μ.
Δούκισσαν, ὅτι θεωρεῖ ἐαυτὴν ἴλιαν δυστήχη, ἀκού-
σασα ὅτι ἡ Μ. Δούκισσα εἶνε ἔγγαμος· διότι ἄλ-
λως ἤθελε τὴν προδιόρισθαι διὰ τὸν Σουλτάνον, ὡς

τὴν ἄραιοτέραν ὄσων παρ' εἶδε γυναικῶν. Ἡ Μ.
Δούκισσα μειδιάσασα, εἶπε πρὸς αὐτήν. «Θεωρῶ
ἐμαυτὴν εὐτυχεστάτην ὅτι εἶμαι ἐγγαμος διότι
ἔχω σύζυγον, τὸν ὁποῖον ἀγαπῶ ἀπὸ καρδίας.»
Ἡ γαίτων αὐτῆς, ἡ ἐκ Κιρκασίας γυνή, τὴν τέκα-
λεσε μαργαρίτην τῶν ἡγεμονίδων, καὶ ὅτι ἐχάρη
ὑπερβαλλόντως, διότι ὁ Σουλτάνος ἐπέτρεψε αὐ-
τῇ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ γασρόμιον. Διαρκούντος δὲ τοῦ
γεύματος, ἤρχοντο ἐκ δεξιῶν αἱ ἄλλαι
γυναῖκες, καὶ ἰδίως αἱ νομιζόμεναι σκλάβαι ἢ παλ-
λακίδες, πλουσίας ἐστολισμέναι, λευχιμόνες καὶ
κροτοῦσαι ἐν ἀγκαλαῖς βρῆφθ. Δὲν ἤρξεσθησαν ὁμῶς
εἰς μόνην τὴν ἀπὸ μακροθεν θεῶν, ἀλλὰ προσερχό-
μεναι ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην, πρὸς τὴν Μ. Δούκισ-
σαν, τὴν ἡρώτων μετ' εὐλαβείας, εἰάν ἐπέτρεπεν
αὐταῖς νὰ τὴν παρατηρήσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον.
Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐθάρρῃσαν νὰ προσεγγίσωσι τὰς
Κυρίας τῆς Μ. Δουκίσσης ἠθέλησαν δηλαδὴ νὰ
πειθῶσι καὶ διὰ τῆς ἀφῆς, ὅτι καὶ αὐταὶ εἶχον
σάρκα καὶ αἷμα. Ἀπασαὶ αἱ παρακαθήμεναι Κυ-
ριαὶ ἐνεπλήθησαν βαθμηδὸν χαρᾶς καὶ εὐθυμίας
διότι τὸ γεῦμα ὑπῆρξε διὰ αὐτὰς σύγχρόνως καὶ
εἶδος τι ἐξετάσεως ἐπειδὴ δύο ὀλοκλήρους ἐβδομά-

δας πρότερον ἐδιδάσκοντο γὰ τρώγῃσι κρατοῦσαι πειρώνιον καὶ μαχαίριον, τὰ ὅποια οὐδέποτε πρὸ τούτου εἶχον ἰδεῖ. Χαίρουσαι δέ, ὡς τὰ μικρὰ παιδία, ἐδείκνυον τὰ στιπλὰ ταῦτα ἐπιτραπέζια ὄπλα πρὸς τὰς πρὸς ὀπίσθεν τοῦ θαλάμου κεκρυμμένας θεραπαινίδας. Ἡ ἐξέτασις των ὁμως δὲν ἀπέβη κατ' εὐχὴν· διότι ὅσα φαγητὰ ἐλάμβανον δια τοῦ πειρωνίου, ἐπιπτον ὅλα δυστυχῶς ὑπὸ τὴν τράπεζαν. Ἡ δὲ Μ. Δούκισσα παρεκάλει αὐτὰς ἐπὶ ὥραν πολλήν γ' ἀφήσωσι τὴν καινοτομίαν ταύτην καὶ δειπνήσωσι κατὰ τὴν ἐγχώριον συνήθειαν. Ἄμα δέ, πεισθεῖσαι, ἔπραξαν τοῦτο ἐπεδείξαντο τοσαύτην δεξιότητα, τρώγουσαι διὰ τῶν δακτύλων, ὅσα ἀδέξιοι ἐφάνησαν πρότερον κρατοῦσαι τὰ συνήθη τῆς τραπέζης των ὄπλα. Μετὰ τὰ Εὐρωπαϊκὰ φαγητὰ παρετίθεντο τὰ τουρκικὰ, τὰ ὅποια ἦσαν μὲν νοστιμώτατα, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ βαρύτατα, διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐν αὐτοῖς ἀρτυμάτων. Περὶεργος δὲ ἦτον καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν αἱ σκλάβαι ὑπηρετοῦν τὰς ὀθωμανίδας· ἐξείλκυσον μετὰ προσοχῆς τὰ χειρόκτια ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν· τὰς ἀερίζον διὰ τοῦ ῥιπιδίου· ἐπλυνον τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἦσαν ἔτοιμοι γὰ ὑπακούσωσι καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον αὐτῶν νεῦμα. Ἡ μουσικὴ δὲ καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, ἐπαιάνιζεν ἐναλλάξ τουρκικὰ

καὶ εὐρωπαϊκὰ ἄσματα, συνοδευομένη ἐκ διαλειμμάτων ὑπὸ τῆς θελκτικωτάτης μελωδίας τῶν στρατιωτικῶς μετημφισμένων κορασιῶν. Μετὰ ταῦτα ἡ ἀρχιθαλαμηπόλος ἠρώτησε τὴν Μ. Δούκισσαν, εἰς τί ἐπεθύμει νὰ φάγη ἄλλο τι. Αὕτη ὁμῶς εὐχαριστήσασα, ἠγέρθη ἀπὸ τῆς τραπέζης, καὶ μετέβη εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς μουσικῆς, ὅπου λευχεῖμονες νεάνιδες ἤρχισαν νὰ χωρεύωσιν εὐρύθμως ἐνώπιόν της. Μετὰ ἡμίσειαν δὲ ὥραν ἦλθεν ἄγγελος, λέγων, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἐρχεται ὁ Σουλτάνος ἵνα συνοδεύσῃ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ ξένην. Καὶ τῷ ὄντι ὁ ἀναξ ἦλθε μέχρι τῆς αἰθούσης τοῦ θρόνου, καὶ παραλαβὼν αὐτὴν, τὴν ὠδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀκροάσεως, ὅπου ἦσαν πάντες συνηγμένοι. Προπέμφσας δὲ τὸν Μ. Δούκα καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ μέχρι τῆς κλίμακος καὶ ἀποχαιρέτησας αὐτοὺς ἐπανῆλθεν εἰς τὰ μέγαρα.»

Αἱ γυναῖκες αὗται φρουροῦνται ὑπὸ πλήθους μαύρων εὐνοῦχων, τῶν ὁποίων ἡ αὐστηρότης εἶνε τοσαύτη, ὥστε κατὰ τὴν ἐκραγεῖσαν τῇ 5 Ὀκτωβρίου τοῦ 1816 ἐν τῷ Διπλοκιονίῳ πυρκαϊάν, καὶ διαδοθεῖσαν εἰς τὸν τοῦ Σαραγίου γυναικωνίτην, οἱ εὐνοῦχοι, ξιφήρεις, ἠμπόδισαν τοὺς συνδραμόντας πρὸς βοήθειαν αὐλικούς, ἄχρις ὅτου αἱ γυναῖκες τοῦ χαρεμίου τοῦ Σουλτάνου ἠσφαλίσθησαν ἀπὸ τῶν ἀδιακρίτων βλεμμάτων. Ἄλλ' ἡ α-

γαπητή θυγάτηρ τοῦ Σουλτάν Μαχμοῦτ ἐγεινεν ἐν τῷ μεταξύ παρανάλωμα τοῦ πυρός μετὰ τῆς τροφοῦ αὐτῆς. Προτιμώτερον νὰ καῶσι παρά νὰ τὰς ἴδῃ ἄνθρωπος!

Οἱ γάμοι καὶ αἱ κηδεῖαι παρὰ τοῖς τούρκοις. — Ἡ χρῆσις τοῦ Σταυροῦ. — Ἡ παράδοξος εὐλάβεια τῶν τουρκισσῶν.

Διὰν παράδοξοι εἶνε καὶ αἱ τελεταὶ τῶν γάμων καὶ κηδεῶν παρὰ τοῖς τούρκοις, ἰδίως δὲ ὅταν ὁ τούρκος λαμβάνει γυναῖκα ἐξ ἄλλου χωρίου παρὰ τοῦ ἰδιοῦ του. Τὸ περιεργότατον δὲ πάντων εἶνε τὸ νὰ ἐπικρατῶσιν εἰς πολλὰ χωρία, συνήθεια τῶν ἀρχαίων χριστιανῶν.

Τὰ συνοικέσια γίνονται συνήθως διὰ προξενιτριῶν· δακτυλλῖδια δὲ παρ' αὐτοῖς δὲν εἶνε ἐν χρήσει, οὔτε στέφανοι. Ὁ τούρκος ὅταν θέλει νὰ νυμφευθῇ ἀποτείνεται πρὸς τὴν μητέραν ἢ ἄλλην συγγενῆ του.

Παρὰ τοῖς τούρκοις ὁ ἀνὴρ προικίζει τὴν γυναῖκα, ἀσφαλίζων αὐτῇ βίον ἐντιμον καὶ δαιαιταν ἀνάλογον τῆς καταστάσεώς του καὶ τῆς κατάγωγῆς τῆς γυναικός· ὥστε ὅσας γυναικὰς λάβῃ πλεονασι τῆς μιᾶς, εἰς ἐκάστην εἶν' ὑπόχρεως νὰ προμηθεύσῃ ἰδιαίτεραν κατοικίαν, ἢ τοῦλάχιστον ἰδιαίτερον διαίτημα ἐντὸς τῆς αὐτῆς οἰκίας. Οἱ δὲ πτω-

χοι ἀγοράζουσι δούλας, αἰτινες χρησιμεύουσιν αὐ-
τοῖς καὶ ὡς σύζυγοι καὶ ὡς ὑπηρετρίαι. Ὁ τουρκικὸς
γάμος εἶνε ἀπλούστατος. Ἡ νεὰ ἐρωτᾶται ὑπὸ
τῆς μητρός της εἰάν στέργει νὰ νυμφευθῆ τὸν δεῖνα,
ὅστις τὴν ζητεῖ, τὸν ὁποῖον ὅμως κάμνει κάθε
τρόπον, συναινούσης καὶ συμπραττούσης πρὸς τοῦ-
το συνήθως καὶ τῆς μητρός, νὰ ἴδῃ προτοῦ, καθὼς
καὶ αὐτὴν ἐκεῖνος. Ἄμα δὲ εἶπη καὶ ἡ ἴμ, ἥτοι
συναίνῳ, γνωστοποιεῖται τοῦτο εἰς τοὺς συγγενεῖς,
καὶ προσδιορίζεται ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ τέως κιοϋ-
τσούκχαναὺμ μελλεῖ νὰ γένη μπογούκ
χανοῦμ. Τῆς ἀμοιβῆς ὅμως ταύτης συγκατα-
θέσεως προηγεῖται, ἐννοεῖται τοῦτο, ἡ μεσολάβη-
σις τῶν προξενητριῶν, αἰτινες δὲν λείπουσι, κατὰ
τὴν συνήθειαν, ἐκθειάζουσαι τὰ προτερήματα τοῦ
γαμβροῦ καὶ τὰ θέλητρα τῆς νύμφης, καὶ ῥητο-
ρεύουσαι τὰ τυποδεμένα ἐκεῖνα : πρόσωπον σελή-
νης, ὀφθαλμοὶ ἀκτινοβολοῦντες ὡς δύο ἄστρα,
ὀφρύες καμάρωται ὡς τὸ τόξον τῆς ἰριδος, χεῖλη
κοράλλινα, ὀδόντες ὅμοιοι μαργαρίταις...

Ἡ ἀμοιβὴ ἦν ἀνάλογος· τὰ δὲ δῶρα ἐξακολου-
θοῦσιν ἐν τῷ μεταξὺ ἐκατέρωθεν, κἀνίστρα πλήρη
ζαχαρωτῶν καὶ ὀπωρικῶν ἢ ἀνθῶν, καὶ ἐνίστε
καὶ πολύτιμα κοσμήματα, καὶ ἀσημικά, καὶ μαν-
δήλια χρυσοκέντητα.

Τὴν Τετάρτην ἡ νύμφη ὀδηγεῖται πανοῦμως εἰς

τὸ λουτρόν, ὅπου, παρεκτὸς τῶν κεκλημένων συγγενῶν, προσκαλοῦνται καὶ ὅλαι αἱ πτωχαὶ γυναῖκες τῆς γειτωνίας, αἵτινες ἐξέρχονται τοῦ λουτροῦ, εὐρίσκουσιν, ἀντὶ τῶν ῥακίων, μεθ' ὧν εἰσῆλθον, νέα ἐνδύματα, εἰς τὰ θυλάκια τῶν ὀπίσθων κωδωνίζουσιν ἐντοτε καὶ πολλὰ ἢ ὀλίγα νομίσματα ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς καταστάσεως τῶν νεονύμφων. Τὴν δὲ ἐπαύριον μετὰ μεσημβρίαν, ὡς παραμονὴν τῆς Παρασκευῆς, φέρεται ἡ νύμφη ἐν παρατάξει κατὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ὅστις ἐξάγων αὐτὴν τῆς ἀμιάξης, τὴν ὀδηγεῖ εἰς τὸ χαρέμιον, διασπειρομένων πρὸ τῶν νεονύμφων νομισμάτων καὶ χαρωτῶν. Τὸ δὲ ἑσπέρας περὶ τὴν ὥραν τῆς πέμπτης προσευχῆς, ὁ γαμβρός, ἀσπασθεὶς τὰς χεῖρας τοῦ πατρός, τῶν θείων, καὶ τῶν μεγαλητέρων τοῦ ἀδελφῶν, εἰσδύει μυστηριωδῶς εἰς τὸ χαρέμιον, ὅπου τὸν περιμένει καθημένη ἐπὶ τοῦ σοφᾶ ἡ νύμφη, κεκαλυμμένη λεπτῷ πέπλῳ, τὸν ὁποῖον ἐνῶ αὐτὸς σπεύδει νὰ ἀφαιρέσῃ, ἐκείνη ἀρπάζουσα ἀσπάζεται τὴν χεῖρά του εἰς σημεῖον ὑποταγῆς.

Πολλαχοῦ ὅμως τῆς Ἀνατολῆς ὁ ἀνὴρ δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν μνηστὴν του οὕτως εἰπεῖν, μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου. Κι ὁρ το πάλ καί ποὺ λ ἐτ ἐρ ἤται, κουτσὴ στραβὴ πρέπει νὰ τὴν

δεχθῆναι ἔρωσ ἀγνός σχεδὸν δὲν ὑπάρχει παρά τοῖς
τούρκοις. Ἐκαστος τῶν προσκεκλημένων ὀφείλει νὰ δω-
ρήσῃ τι ταῖς νεονύμφοις, πρᾶσχομίζοντες ὁ μὲν κριὸν
χρυσόκερων, ὁ δὲ χαλκώματα, ὁ δὲ στρωσεῖδια,
ἄλλος ἵππον, ἢ δίσκον, ἢ ἄλλο σκευὸς οἰκιακόν,
οὐδεὶς δὲ προσέρχεται κεναῖς ταῖς χερσίν. Πολλά-
κις ὅμως καὶ οἱ νεόνυμφοι στέλουσιν ἀσήμαντα
δῶρα εἰς τοὺς προσκεκλημένους, ἵνα οὕτως φιλο-
τιμηθῶσιν (οἱ προσκεκλημένοι δηλαδή) τὸ ται-
οὔτον ὅμως συμβαίνει εἰς τοὺς πτωχοὺς τούρκους.
Ἐνίοτε στέλλονται ταιαῦτα δῶρα καὶ εἰς χρι-
στιανούς σχετικούς τῶν μελλονύμφων.

Τὰ δ' ου γιούνια, οἱ γάμοι δηλαδή, τῶν πλου-
σίων ἢ καὶ τῶν πτωχῶν τούρκων, διαρκοῦσιν οὐκ ὅ-
τῳ ἡμέρας, ὧν ἡ τελευταία εἶνε πάντοτε ἡ Παρασκευή.
Παρέχουσι δὲ τινες καὶ διάφορα θεάματα ἐν ὑπαί-
θρῳ, ἀλλὰ πολλάκις ἐκπίπτονται ἐπὶ τὸ βωμο-
λογικώτερον καὶ αἰσχρότερον.

Ἐν Ἀνατολῇ, ὅταν πρόκηται νὰ μεταφέρουν
τὴν νύμφην ἀπὸ ἓν χωρίον εἰς ἄλλο φορτώνουσι τὰς
καμήλους μὲ οἰκιακὰ σκευή καὶ ἐν πομπῇ ὁδεύ-
ουσι κροτούντων τῶν κωδωνίων τῶν καμήλων.
Ἀλλὰ τὰς ταιαύτας ἐπιδεκτικὰς πομπὰς τὰς κά-
μνουσι οἱ τουρκιμένιδες λεγόμενοι καὶ οἱ ἀγροῖκοι.

Ὁ χρόνος τῆς συμβίωσης ὀρίζεται μετὰ τὴν

λῆξιν τοῦ ὁποίου ἡ γυνὴ δύναται αὐτοδικαίως νὰ ἐγκαταλείπη τὸν σύζυγον. Ἐὰν ὁμως πρὸ τούτου ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἡ γυνὴ ἀφείλει νὰ μείνῃ ἄγαμος τέσσαρας μῆνας καὶ δέκα ἡμέρας, καί, ἐὰν φανῇ ἔγκυος, ἄχρι τοῦ τοκετοῦ.

Ἐπιτρέπεται τὸ διαζύγιον, ὅπερ διὰ μὲν τὸν ἀνδρα, εἶνε προαιρετικόν, ἐγκαταλείποντα τὴν προίκα μόνον· διὰ δὲ τὴν γυναῖκα, ὑπὸ ὄρους καὶ δι' αἰτίας προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ νόμου. Τινὲς λέγουσιν ὅτι, ὅταν ὁ οὐρκος θελήσῃ νὰ ἀποπέμψῃ τὴν σύζυγόν του, τῇ δίδει ὀλίγα χρήματα, δηλ. τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα γρόσια πρὸς ζωτροφίαν, ἴσως μεχρις ὅτου εὖρησθῃ ἄλλον.

Ἰδοὺ τί παραγγέλει τὸ Κοράνιον περὶ τοῦ γάμου. «Μὴ νυμφεύσῃς εἴμῃ τρεῖς ἢ τέσσαρας γυναῖκας· καί, ἐὰν δὲν δύνασαι νὰ διατηρήσῃς τόσας, νυμφεύθητε μίαν μόνην, ἢ ἀρκέσθητι εἰς τὰς δούλας σου.» Ἄλλ' ἐπὶ τοῦ Μωάμεθ, ὁ βουλόμενος τῶν ἀράβων ἠδύνατο νὰ ἔχῃ δέκα πέντε γυναῖκας. Ὁ περιστείλας ἄρα τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν εἰς τέσσαρας μόνον, ὑπὸ τὸν ὄρον ὥστε ἐκάστη αὐτῶν νὰ ἔχῃ ἰδιαίτερον διαίτημα καὶ ἰδιαίτεραν θεραπείαν, δὲν εἰσήγαγεν, ἀλλὰ περιώρισε καὶ βαθμηδὸν διέκοψε τὴν ὑπάρχουσαν κατὰχρησιν· ἡ δὲ πολυγαμία, καίτοι ἐπιττραμμένη, σπανίως καὶ πραγματοποιεῖται παρὰ τοῖς

τούρκους· διότι ὀλίγιστοι μεταξὺ αὐτῶν ἐπαρκοῦσι πρὸς διατήρησιν δύο ἢ πλειοτέρων χαρεμιῶν, τὰ ὅποια, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν λογοτριβῶν, πρέπει νὰ εἶνε κατ' ἀνάγκην χωριστά.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ παραδείγματα πολυγαμίας. Ὁ Ἅγιος πασᾶς, παραδείγματος χάριν, Βεζύρης τοῦ μεγάλου Σουλεϊμάνου, ἄλθανός τὴν καταγωγὴν, ἀφῆκεν ἀποθανῶν ἑκατὸν εἴκοσι τέκνα· εἶχε δὲ ποτε ἐν τῇ οἰκίᾳ του τεσσαράκοντα κοιτίδας συγχρόνως. Ἡ Αἴγυπτος, ἰδίως εἶνε τὸ μέρος, ὅπου ὁ ὄχλος ἐλλάσσει κατ' ἔτος σχεδὸν συνενούους, ὅπου δωδέκαετες κοράσιον ἐνυμφεύθη ἤδη τετρακίς. Ἄλλ' οἱ καὶ τῆς Ἀνατολῆς τούρκοι δὲν μένουσιν ὀπίσω. Ἐν γένει δὲ ἐν ἑκ τῶν κυριωτέρων αἰτίων τῆς παρακμῆς, τοῦ γήρατος τῆς κωθρότητος τῶν τούρκων εἶνε ἡ φιληδονία, ἡ πολυγαμία.

Καὶ ὀλίγα περὶ τῶν κηδειῶν. Ὁ τούρκος ψυχωρραγῶν προσπαθεῖ νὰ παρηγορήσῃ τὰ τελευταῖα του στιγμᾶς, καὶ νὰ τὰς καταστήσῃ, ὅσον ἐνδέχεται, ἀνωδύνους· βρέχει τὰ χεῖλη του, σπογγίζει τὸν ἰδρῶτά του, ἀνοίγει τὸ παράθυρον, τέρπει τὴν ὄρασίν του διὰ φαιδρᾶς θεᾶς, διὰ τοῦ φωτός, διὰ τοῦ ἀέρος. Ἀμα δὲ ἐκ πνεύσεως κλείουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπιμελῶς ὡς καὶ τὸ στόμα, ἐκτείνουσι τοὺς πόδας, δὲν ἐπιτρέ-

πουσι δὲ νὰ τὸν πλησιάσωσι γυναῖκες, καὶ μετὰ ταῦτα τὸν πλύνουσιν. Ὅπου ὑπάρχουσι ποταμοί, φέρουσι τὸν νεκρὸν εἰς τὴν ὄχθην αὐτῶν καὶ τὸν πλύνει ὁ ἱμάμης μεθ' ὕμνων· δηλαδὴ καθαρῶς τοὺς νεκροὺς καθὼς τοὺς χοίρους.

Πρὶν νὰ ὑπάγωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὸ μέρος τῆς ταφῆς τίθεται ἐπὶ μεγάλης τετραγώνου λίθου, ἵνα εἶπῃ ὁ ἱμάμης τὴν τελευταίαν εὐχήν· κατόπιν δὲ θάπτεται ἔχων τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὴν Μέκκαν· παρατίθεται δὲ αὐτῷ πολκάκις καὶ ἄρτος καὶ ἄλας πρὸς ἐφόδιον· ἐπὶ τοῦ μνήματος μένουσι μόνον ὁ ἱμάμης, ὁ νεκροθάπτης, καὶ μερικαὶ γυναῖκες. Μετὰ τὸ παράγωμα ὁ ἱμάμης γονατίζει ἀμέσως ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ τελεῖ τὴν προσευχὴν ἐκφωνῶν τὸ τελκίν, εἶδος συμβόλου ἢ ὁμολογίας πίστεως, καὶ ἔπειτα τὸ φατιχέ, τὸ Α' κεφάλαιον τοῦ Κορανίου· μετὰ ταῦτα δὲ μένων δέκα λεπτά ὀπίσω τῆς λοιπῆς συνοδίας, κύπτει ἐπὶ τοῦ τάφου, ἤδη καλυφθέντος, καὶ καλῶν ὀνομαστὶ καὶ μεγαλοφώνως τὸν ἀποθανόντα, ἐπιλέγει τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς του· δίδει συνάμα αὐτῷ (ὡς νὰ αἰσθάνηται) τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ φερθῇ δι' ὅσα ἤθελεν ἀπαντήσῃ καθ' ὁδόν, παρευόμενος εἰς τὸν ἄλλον κόσμον· δὲν λησμονεῖ δέ, ἐπιστρέφων (ὁ ἱμάμης) μετὰ ταῦτα εἰς τὴν οἰκίαν, ἐνθα θα πληρωθῇ, νὰ βεβαιώ-

ση τούς συγγενεῖς ὅτι, ὁ ἄνθρωπος τῶν εἶνε ἐξάπαντος σεσωσμένος, ἤγουν ὅσα ἐπραξεν ἐν τῷ βίῳ ἐσυγχωρήθησαν· διότι ὅλα ἐγένοντο ἐν τάξει. Ποιθήσεις!

Παραγγελία ἐπίσης τοῦ Κορανίου εἶνε καὶ τὸ ταχέως θάπτειν τὸν νεκρὸν, καὶ θεωρεῖται ὡς ἡ μεγαλειτέρα κατὰ τὸ νὰ μένη τις ἄταφος ἐπὶ πολλὰς ὥρας· διότι ὁ Προφήτης Μωάμεθ εἶπε : «Φέ ἐν ν γεχι οὔν νε κ χ αἶ ρ ἐ ν ν ἄ τ ζ ε λ ἐ τ ε μ ε ν σ ο ὔ θ ε ἐ ν ν γ ε χ ι ο ὔ ν ν ε σ ἄ ε ρ ρ ἐ ν ν β α ζ α τ ἔ μ ἐ ν ν σ ε χ ο Ὑ ἄ ν β ε κ ἄ μ π ι κ ο υ μ . » Τουτέστι, Εἰ μὲν ἐστὶν ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν, καλὸν νὰ τὸν κάμητε νὰ φθάσῃ ταχέως εἰς τὸν πρὸν ὄν ἄρον του· εἰ δὲ ἦν ἐκ τῶν ἀποβλήτων, ἐπίσης εἶνε καλὸν νὰ τὸν ξεκάμητε τὴν ταχίστην.» Ὅθεν, ἐντὸς τριῶν ὥρῶν, τὸ πολὺ, μετὰ τὴν ἀποβίωσιν, ὁ νεκρὸς πρέπει νὰ εἶνε ἐν τῷ τάφῳ, καὶ διὰ τοῦτο ἐκφέρουσι τοὺς νεκροὺς αὐτῶν ταχεῖ βήματι.

Οἱ τουρκικοὶ τάφοι εἰν' ἐλαφροί, διότι δὲν σκάπτονται βαθύτεροι τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων ποδῶν. Μνήματα οἰκογενειῶν σπανίως ὑπάρχουσιν. Παντοῦ δέ, καὶ μάλιστα περὶ τὰ τζαμιά, δεικνυνται τάφοι ἀγίων, τῶν ὁποίων τὰ κατὰ σοροὺς ἐκκρεμάμενα ῥάκη δὲν συντελοῦσιν ὀλίγον εἰς τὴν διάδοσιν τῶν κολλητικῶν νόσων.

Τὰ τουρκικὰ μεζάρια, μνήματα, καλύπτου-

σιν ἐντὸς τῶν μεγαλουπόλεων πρὸ πάντων μεγα-
λας ἐκτάσεις γῆς· μόνον εἰς τὰ μικρὰ χωρία οἱ νε-
κροὶ θάπτονται ἔξω αὐτῶν. Πανταχοῦ τῆς Ἀνα-
τολῆς οἱ τούρκοι συνειθίζουσι νὰ στήνωσι ἐπὶ τῶν
τάφων τοὺς ἐκ τῶν ἀρχαίων κτιρίων λίθους, κυρίως
δὲ τοὺς κίονας. Ἄλλοτε αἱ στήλαι ἐκεῖναι ἐκόσμου-
ν τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, καὶ σήμερον ἴσταν-
ται τεθραυσμένοι ἐπὶ τῶν τάφων τῶν τούρκων!

Ἐκπλήττεται τις βλέπων εἰς πλεῖστα χωρία
τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, κυρίως ἐκεῖ ἐνθα ὑπῆρχον ἄλ-
λοτε πόλεις χριστιανικαί, συνηθείας χριστιανικᾶς,
καὶ ἀπορεῖ ποῦ νὰ ἀπαδῶσῃ αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ ἔθι-
μον. Ὅσα φανῆ ἴσως ἀπίστευτον τὸ ἐξῆς. Πολλὰ
τούρκισσαι γυναῖκες κάμνουσι σήμερον τὸ σημεῖον
τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῶν ἄρτων ὡς πράττουσι καὶ αἱ
χριστιαναί.

Ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζομεν ὅτι, ὅτε οἱ τούρκοι
ἐκυρίευσαν τὰ μέρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πολλοὶ
χριστιανοὶ εἴτε ἐκ φόβου, εἴτε μὴ ὄντες στερεωμέ-
νοι καλῶς εἰς τὸν χριστιανισμόν, ἠσπάζοντο τὸν
ἰσλαμισμόν. Ὅθεν φαίνεται ὅτι ὅσαι γυναῖκες ποι-
οῦσι σήμερον τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἐπὶ τῶν ἄρτων
εἶνε ἀπόγονοι τῶν ἐξισλαμισθέντων χριστιανῶν,
καίτοι δὲ τότε οἱ ἄνθρωποι ἀσπαζόμενοι τὸν ἰσλα-
μισμόν, δὲν ἠρνοῦντο ὅμως τινὲς τὸ σημεῖον τοῦ
Σταυροῦ κρυφίως ποιοῦντες. Οὕτω δέ, ἀλληλοδια-

δόχως τὸ ἱερὸν τοῦτο σύμβολον, ὅπερ αἱ τουρκί-
σαι νομίζουσιν ἄ τ έ τ, ἦτοι συνήθειαν, ἐπικρατεῖ
καὶ σήμερον εἰς τὰ χωρία, ἔνθα ὑπάρχουσι λείψανα
ἀρχαιοτήτων, κυρίως ἐν Φρυγίᾳ, ὡς ἀντελήφθην.

Οὐχὶ δὲ μόνον χρήσιν τοῦ σημείου τοῦ Σταυ-
ροῦ ποιοῦσι τινες ἀλλὰ καὶ ἐνδύονται ὡς οἱ
ἀρχαῖοι χριστιανοί, ἰδίως οἱ ἄνδρες. Ὅποια πράγ-
ματι σύγχρησις καὶ παράδοξος μίμησις! Ἀλλαχοῦ
πάλιν βλέπομεν τουρκίσσας νὰ ἀνάπτουν κηρία
εὐλαβῶς πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ μὲν ἢ τοῦ δὲ Ἁγίου.

Ἄλλ' ἐνῶ, ὡς εἶπον, καμνοῦσι τὸ σημεῖον τοῦ
Σταυροῦ ἐπὶ τῶν ἄρτων, πατοῦσιν ὅμως εἴτε ἐξ
ἀμαθείας ἢ φανατισμοῦ τὸν ἐπὶ πλακῶν τῶν ἐρει-
πίων τυχὸν ἐγγεγλημένον Σταυρόν.

Αἱ ταραχαί, αἱ τιμωρίαι, αἱ περιπλανήσεις καὶ
αἱ ἐκλιπαρήσεις τῶν προσφύγων τουρκοκρητῶν.

Ὡσεὶ μὴ ἤρκουν αἱ μᾶστιγες τῶν χριστιανῶν
ἐν Ἀνατολῇ, προστετέθη καὶ ἐτέρα τριαύτη, αὕτη δὲ
εἶνε οἱ θηριώδεις τουρκοκρητες. Ἡ πατρίς μου Κρή-
τη ἀπηλευθερώθη, ἡ Ἀνατολὴ πικρῶς ἐδοκιμάσθη.
Οἱ πρόσφυγες οὗτοι βαρέως φέροντες τὴν ἐκ τῆς
Τουρκίας ἀπόσπασιν τῆς πατρίδος των καὶ ὅ, τι
ἄλλο γνωστὸν τυγχάνει ἅπασιν, ἐπεδόθησαν εἰς
διαφόρους ταραχὰς πανταχοῦ, ἰδίως ἐν Σμύρνῃ.

Ἐνόμιζον ὅτι πράττοντες ὅ,τι ἡ θηριωδία αὐτῶν ἐπέβαλλε, θὰ ἔμενον ἀνενόχληται.

Διασπειρόμενοι κατὰ ομάδας ἀνά τὴν Μικράν Ἀσίαν, ἔκλεπτον, ἠπειλοῦν, ἐφόνευον ἵνα οὕτως ἐκδικηθῶσιν. Ἐν Σμύρῃ αὐθαιρέτως εἰσῆρχοντο ἐν τοῖς ἐστιατορίοις ἵνα ἀρπαζῶσι τροφίμα. Ἐπιβαίνοντες ἐπὶ τῶν τροχιοδρομικῶν ἀμαξῶν ἠρνοῦντο νὰ πληρώσωσιν. Πολλάκις περιήρχοντο εἰς ῥῆξιν πρὸς τοὺς χριστιανούς τε καὶ τούρκους. Ἐν ταῖς ἐξοχαῖς ἠπειλοῦν νὰ ἀτιμᾶσωσιν ἢ νὰ δολοφονήσωσιν τὰς τυχούσας αἰκογενεῖας. Πόσα συνέβησαν ἐπεισόδια, πόσοι τραυματισμοί, πόσοι φοναί, πόσαι κλοπαί, πόσαι ἀπόπειραι ἀτιμώσεων! Οἱ χριστιανοὶ τῆς Νέας Ἐφέσου ἐπὶ πολὺν καιρὸν διετέλουν περίτρομοι. Ἐκεῖ οἱ θηριώδεις οὗτοι ἐν μιᾷ ἐσπέρᾳ ἐφόνευσαν ἔξω τῆς πόλεως δύο φιλησύχους χριστιανούς ἐπιστρέφοντας ἐκ τῶν κτημάτων. Οἱ φονεῖς ὁμως ἔμειναν ἀτιμώρητοι. Ἐν Ἀιδινίῳ ἡμέραν τινα παρ' ὀλίγον νὰ συνέβαινε μεγάλη συμπλοκή καὶ αἱματοχυσία, διότι μετανάστης τις ἐτόλμησε νὰ ὑβρίσῃ ἀνευ αἰτίας ἀλθανόν τινα τούρκον, καὶ χριστιανόν. Πολλοὶ ἐφοβοῦντο νὰ μεταβῶσιν ἀπὸ ἐν μέρας εἰς ἄλλο, ἵνα μὴ πέσωσιν εἰς χεῖρας τῶν περιπλανομένων τούτων τουρκοκρητῶν. Ἀφικνούμενοι εἰς μίαν πόλιν, αἴφνης μετέβαινον εἰς ἄλλην, ἄλλοι μὲν πεζῇ

ἄλλοι δὲ διὰ τῶν σιδηροδρόμων. Τιμωρούμενοι ὑπὸ τῶν ἀρχῶν φαινομενικῶς, τὰ μένεα ἔπνεον κατὰ τῶν χριστιανῶν, διότι διωκόμενοι ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν ἠναγκάζοντο νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὴν ἄλλην περιπλανόμενοι, καὶ χωρὶς μάλιστα νὰ γνωρίζωσι τὴν τουρκικὴν.

Ἐπὶ τῷ διαστήματι μόνον ἐν Σμύρνῃ ὑπῆρχον περὶ τὰς 18,000 τουρκοκρήτες. Ἐν ὄλῳ δὲ τῷ νομῷ Ἀιδινίου εὐρίσκοντο, πρὶν ἔτι διωχθῶσιν ἀλλαχοῦ, περὶ τὰς 40,000. Εὐτυχῶς αἱ ἀρχαὶ τοῦ νομοῦ Ἀιδινίου διεμοίρασαν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἑτέρους νομούς, οὕτω δὲ σήμερον ἐν τῷ νομῷ Ἀιδινίου εὐρίσκονται 10,000 περίπου. Οἱ ἐναπομεινάντες οὗτοι, ἰδόντες ἐπὶ τέλους ὅτι παρὰ πάντων μισοῦνται ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπιστῶσιν ἕκαστος εἰς ἓν ἔργον μιμηθέντες τοὺς ἔβραλους, ἰδίως οἱ μείναντες ἐν Σμύρνῃ. Ἄλλ' οἱ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἀνατολῆς ἀναγκάζονται συχνά νὰ ἐγκαταλείπωσι τὸ μέρος εἰς ὃ πρὸ μικροῦ κατώκησαν, διότι δὲν γνωρίζου- τὴν τουρκικὴν. Οἱ τοῦρκοι τῆς Ἀνατολῆς λίαν μισοῦσι τοὺς τουρκοκρήτας, διότι φρονοῦσιν ὅτι αὐτοὶ ἐγένοντο οἱ αἰτίαι καὶ ἀπεσπάσθη ἡ Κρήτη ἐκ τῆς Τουρκίας. Ὡστε πάντοτέ τις βλέπει περιπλανομένους αὐτοὺς ἀνά τοὺς νομούς τῆς Ἀνατολῆς. Πανταχοῦ ὅθεν εἶνε μισητοί.

Ὅσοι μένουσιν ἐν Σμύρνῃ εἶνε ἠναγκασμένοι,

ἀφοῦ ἐμιμήθησαν τοὺς ἔβραίους ὡς εἶπον, νὰ ἐκλιπαρῶσι τοὺς χριστιανούς ἵνα ἀγοράζωσι τὰς πραγματείας των. Πλήθος τοιούτων σήμερον ἐγκωμιάζουσιν ἀνά τὰς ὁδοὺς τῆς Σμύρνης τὰ γλυκίσματα των, τὰ ραδίκια των, τὸν περίφημον τυρόν των, τὰ πανικά των. καὶ ὅ,τι ἄλλο. Καθὼς οἱ οἱ ἔβραιοι, οὕτω καὶ οὗτοι ἐκλιπαροῦσι τοὺς διαβάτας· διότι ἂν ὁ χριστιανὸς δὲν ἀγοράσει τὰς πραγματείας αὐτῶν θὰ λιμοκτονήσῃσι.

Οὕς ἐν ἀρχῇ τῆς ἀφίξεώς των ἐπεβουλευόντο (τοὺς χριστιανούς) σήμερον ἐκλιπαροῦσιν. Ὅποια μεταβολή... Ὅσοι μόνον ἐγνώριζον τὴν τουρκικὴν διωρισθῆσαν εἰς μικρὰ οὐτιδὰνα κυβερνητικὰ ὑπουργήματα.

Ἡ διοικητικὴ ἀρχὴ τῆς Σμύρνης μὴ θέλουσα νὰ βοηθήσῃ αὐτούς, ἐφεῦρε ἐσχάτως μέσον δι' οὗ ἐπιβάλλει εἰς τοὺς χριστιανούς ἀναγκαστικῶς νὰ πληρῶνωσι διὰ τὰς βαπτίσεις δύο ἔτι γρόσια, ἀφ' ὅ,τι ἐπλήρωνον πρὶν, ἅτινα εἶνε διὰ τὸ ταμεῖον τῶν προσφύγων τούτων τουρκοκρητῶν. Οὐδεὶς δὲ τολμᾷ νὰ κάμῃ διαμαρτύρησιν διὰ τὸ ἄτοπον τοῦτο. Ὅλα τὰ ὑποφέρουσιν. Νὰ σὲ ἐπιβουλεύητέ τις καὶ νὰ ἀναγκάζησε νὰ τὸν βοηθῆς. Τῷ ὄντι ἀνυπόφορον.

Μεταβαίνων ποτὲ ἐκ Σμύρνης εἰς Ἄγκυραν, διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ἐσχετίσθην καθ' ὁδὸν μετὰ τι-

νος ἀνεπτυγμένου προσφύγου τουρκοκρητός, ὅστις ἐτύγχανεν ὡς ἀντελήφθην, ἐκ τῶν διαπραξάντων τὰς θηριωδίας ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως. Οὗτος, ἀφοῦ μετὰ τινος ἐρωτήσεις σχετικῶς τοῦ ταξειδίου μου, ἔστρεψε τὸν λόγον περὶ Κρήτης, ἀφοῦ μάλιστα τῷ εἶπον ὅτι ἡμεῖς Κρήσι, ἵνα εἶπω τι καὶ ἐγώ. Ἐπειδὴ δ' ἐσιώπων, ἐλεεινολόγει τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν μόνος του· ἐνίστε δὲ ἔλεγεν «κρίμα ἔς τὸ Κρήτη, ἄχ τὸ ἐχάσαμεν. Ἄλλ' ἀν ἔλεγον τι κατὰ τῶν τούρκων, Κύριος οἶδε τί θὰ ἐδοκίμαζον εἰς τὰ βαθῆ ἐκεῖνα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, διότι οἱ τουρκοκρητῆς πάντοτε προσπαθοῦσι νὰ διδῶσιν αἰτίαν, ἵνα ἐπιτίθενται κατὰ τῶν χριστιανῶν ὡς θηρία ἀήμερα.

Τέλος σήμερον χάρις τῶν γενομένων διαμαρτυρήσεων ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, ἡ Σμύρνη καὶ ἄλλα μέρη τοῦ νομοῦ Ἀϊδινίου ἐκαθαρίσθησαν ὅπωςδῆποτε, καὶ ἴσως ἐν τῷ μέλλοντι ἐκλείψωσιν ὀλοτελῶς τὰ καθάρματα ταῦτα τῆς κοινωνίας καὶ ἀπαλλαγθῶσιν οἱ χριστιανοὶ ἐκ τῆς ἀπροσδοκίτου ταύτης μάστιγος.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020804